

DE
USU MUSICES
IN ECCLESIA
CHRISTIANA,
SUB AUSPICIIS DIVINIS
ET CONSENSU SUMME REV. THEOL. FACULTATIS,
PRÆSIDE,
JOANNE JOACHIM
WEIDENERO,

PHIL. & S. S. THEOL. D. & P. P. O. FAG. THEOL. SENIORE
& HODIE DECANO, REV. MIN. ROSTOCH. DIRECTORE
ET AD DIV. MARIE PASTORE.

EAUTORE, PATRONO AC PRÆCEPTORE SUO AD BUSTA
USQVE DEVENERANDO ATQVE COLENDO,

Anno MDCCXXIX. III. Iduum Februarii,

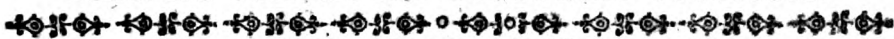
Cum Commilitonibus Suis eruditissimis

in Auditorio Maximo,

Horis consvetis conferet ac disputabit.

JOH. NICOLAUS WILHELMUS
SCHULTZE, Rostochiensis,

PHIL. AC THEOLOGIE CULTOR ET STUDIOSUS.

ROSTOCHII,

4 Typis NICOLAI SCHWIEGEROVII, Ampliff. Senat. Typogr.

PREFAMEN.

In solitudine degentibus MUSICAM multoties profuisse, experientia teste, pertinacius dissentendum non est: Quamvis etenim opera quotidiana, & imprimis studia dignius agitata, habeant, quod recreare & aliquando perferendis laboribus dulces levamen adferre possit, revera tamen veluti corpus suis indiget nutrimentis, quibus ni sustentaretur stomachus, deficeret virium ardor, ita etiam animam nostram habetem quasi & sustinendis meditationibus impari adverteremus, nisi haberet & acciperet sparsim oblectationum insigniorum solabilia subsidia: Non disputo, causis ac rebus solacite discussis, hanc laudem celebremque efficaciam, quod post laborem istiusmodi honestissimum, suavissima animo nostro eveniat quies, & somno faciliori transacta pacifica nocte, quibusque siquidem anima nostra rebus seriis, maturis & ad emolumentum pertinentibus saturatur quasi ac pinguior & felicior evadit, eoque sive rememoret antea, sive inhareat illi, quæ nunc ac impofterum æque honeste sunt exantlanda, pabulum aliquod habet & nutrimenta, quæ sanitatem ejus efficiunt, promouent atque consummant: Interea tamen quædam in meditullio horum subnascuntur, ubi non modo generalis quædam professio locum obtinet, sed & inter quorum facerrimas meditationes ad linguam & sonoras voces protenditur actio & commota viscera agitantur ac subiliunt, sui tum demum compotes, cum producuntur exterius, imo moderatione non tantum vocum sed & modulatione soni adjuvantur.

Experimenta aliorum hic non confestabor, quorum consensum ultrò confesseratum haberem, sed mei imprimis rationem ingenium habiturus, dum in suavi Eremitio per aliquod tempus vivere

mibi & feliciter contigit, id expressius significare, imò fati solide de-
beret valeo, quod Clavicordio ad cantilenas innocuas compa-
rato mira sine perfusus saevitate, ut inceperim saepius de his medi-
tanda, quibus tam somnus quam pacata nox levamen pronulerat,
& si in laudes divinas tenderentur conceptus, medullitus gavifus
sum, magnum CREATOREM inter insignia sua opera hominem sic
condidisse, ut sive *voce* sive *instrumento* themata sancta exerce-
ret, omnibi ad divinam Assensum sollicitat, tunc tales motus
illico deprehenderim, & si vel aliquando themata fuerunt civi-
lia & ad res profanas, honestiores tamen referenda, æque & exper-
to gratius deprehendi: cum blandulim, quod sine fluctu cor-
ris, quam refocillationi ipsius animi adderet expositissimum po-
tus. Rationanti etiam mihi de sacris solidior, eto propalatio id
esse cepit, quod Musica divinus sit modus, propalatio illa, quo-
rum nexus habuerat animas & quæ nunc extollit satis utrigibus,
dulcissima præferantur harmonia.

Hinc & horrere plures cepti in eorum ac ignorantiam bar-
das voces & asperas disharmonias, abinde convictus, quod ne
vox quidem tam articulata excipi possit, quam non delicatissima
tonorum modulatione ornaret longiusque superaret concentus.
Inveni itidem, musicos multos de suo addidisse, quod textus sive
iidem sint sacri sive civiles deformaret magis quam exactis orna-
ret. Non etenim ex lamentis exulant modificationes subite, nec
ex lætissimis fracti & ad harmoniam difficili tramite concentra-
tioni: Neque denum resonantiam & qualemcumque mixturam fo-
norum, sed plenam potius conformationem ipsius animi cum lin-
gua & rerum meditarum configurata dictio meos qualescunque
lapillos fortiri potuit.

Hæc ergo, dum diu meditatus sum, incitamento mihi, the-
ma aliquod elaboraturo & publice defensoro, fuerunt, præcipue
cum adinvenerim, quod Musici nomen non mereant illi, qui quid
cantant ipsimet ignorant, aut etiam sacræ musicæ sanctiora sua jura
abjudicare nimis frivole audent; Ut vero methodus ipsa, quam
confestabimur, omnibus evadat obvia, hinc thema mihi consti-
tutum est:

DE USU MUSICES IN ECCLESIA CHRISTIANA

cujus,

cujus quo finem confecter deceptissimum, sequentes explicaturus sum Sectione s, ut agat.

- (I.) de *MUSICA* in genere.
- (II.) de *MUSICA* sacra: *TESTAMENTI*.
- (III.) de *MUSICA* sacra *N. TESTAMENTI*; & tandem
- (IV.) subiciat *argumenta ADVERSARIORUM* enervata.

Faxit vero Almyum Numen, a quo omne donum bonum & perfectum desuper venit, ut in illis singulis veritati adstipulemur, falsaque vias metuere cum multis, si non omnibus, pie ac prudenter incipiamus.

TRACTATIO.

SECTIO I.

De *MUSICA* IN GENERE.

§. I.

MUSICAM derivari a *MUSIS* omnium ferme *Lexicographorum* quin & *Criticorum* exigit consensus, quemadmodum id post reliquos, *SVIDAS*, *PEROTTUS*, *JO. PIERIUS VALENTIANUS* & quot non reliqui pro evicto habent: sed cum admodum paucis *AUGUSTUS BUCHNERUS* *Orat. Acad. Volum. II. Orat. IIda de imaginibus*, cum ab-

solvisset, quomodo securius *Musarum* vocabulo se uti posse existimaverint *Patres*? p. 101. sequentia adiecit: *quibus & originis accedit, qua non aliunde quam ab ipsis Hebrais petenda est: Quibus disciplina ac doctrina quatuor, peculiariter autem Ethica, sive de moribus ALL-SAR appellatur, ut non ita pridem DANIEL HEINSIUS Exercitationibus ad Nonnum, quas Aristarcham sacrum inscripsit, eruditissimum, ut solet, nos docuit. Quod Latinorum quoque & Graecorum Autorum usus confirmat, qui Musarum vocabulo quamlibet earum artium ac disciplinarum ex quibus illa celebratissima veteribus ενκωλοταυδεια absoluebatur, designantur. Sic enim Fannius, Poeta vetus, carmine, quod de ponderibus no-*

4
his reliquit, *MUSAM MECHANICAM*. Et ubi quædam de *ARITHMETICA* intelligeret, dixit:

Ut docuit tenui scribens in palvord *MUSA*.

Ubi vir doctus & non male de literis queritur quomodo istum hujus vocis usum non observasset, rarus, tantum ad Poeticam eam pertinere, vixit quid nobis de *ANTONIO MUSA*, Augusti Medici, commentus est; quod plane nihil ad rem esset. Nam & Tullius duobus locis *MUSAS HUMANITATEM & LITERAS* interpretatus est, & Gellius Scripserit elegantissimus atque versissimus, Libro XX. c. ult. *MUSAM* pro philologia dixit: Botibbes autem, Christianus Philosophus, *MUSAM PLATONIS* pro *PHILOSOPHIA PLATONICA*: ut & alibi *PHILOSOPHICAS ARTES* *PHILOSOPHICIS* dicitur. *Quæ idem notavimus, in illa præfatione præfationis illa incomparabilis PPI observatio confirmaretur magis. Criticis nos hæc relinquimus, æque ac illam derivationem EUSEBII, qui Musas à μῦθος, significante, dicitur, vel μῦθος derivat, aut aliam PLATONIS, qui à μῦθος, quod est μῦθος, deduxit, & novam SCALIGERI & VOSSII, qui à μῦθος sive μῦθος qua significat cœpit ac cum impetu in aliquo ferri; denominationem traxit aut tandem aliorum, qui à Μῦθος quod est inventæ originem sortiti sunt, conf. G. J. VOSSIIUS in Etymol. ling. lat. p. m. 334.*

§. II. Magis ad rem collimare videtur disquisitione illa *MUSICA* pars quædam sit *Philosophia*; Et ad quam classem ejus Jure de merito referri debeat? Novi promiscue plures, qui delicatissimum hoc studium ad *ARTES LIBERALES* referre adeo non dubitarunt, ut vel cum *PYTHAGORA* ad *Arithmetica*, vel cum *PLATARCHO* peculiariter tam *Arithmetica* quam *Geometria* præposuerint eandem. vid. *WOWERIUS* in *Polymathia* p. 190 sqq. Sed *QVINTILIANUS* *Musica* quondam *Grammatica* subjectam fuisse autumat, qui *Geometria* nomine complectitur *Arithmetica*, *Geometria*, *Astronomia* & *Astronomiam*; ut tamen *VOSSIIUS* *Musica* theoreticam à *practica* distinguendam esse monuerit, & *PLATO* *Musica* *practica* simpliciter *Musica*, *theoreticam* autem *Harmoniam* dixerit, qui & cur *Astronomiam* & *Musica* sorores dixerit? posthac edocēbit; Vid. de his artium liberalium classibus curiosa & solida multa *Tom. I. Observ. Hall. num. IV. p. 40. sqq.* Alii ad *SCIENTIAM* reducere maluerunt, ita quidem *AUGUSTINUS*. *Opp. suorum Tom. I. de Musica Lib. I. p. m. 445.* curiose docet ac defendit, quod *Musica* sit

sit *scientia bene movendi*, ubi num ad *strictam* definitionem Scientiæ, quæ ex *principiis peculiaribus conclusiones particulares* format, reflexerit, non respexero, modo hoc etiam notetur, quod PLOTINUS. *Enead. l. Lib. III. p. 19. f.* non male, si cetera fuissent paria, distinxerit inter Philosophum, Musicum & Amatorem, ut *Iste* in excogitandis numeris & mensuris speciem ipsam atque naturam potius admiretur, *Is* autem in naturis, & modis, atque mensuris ad canoros numeros vehementer afficiatur: *Hic* denique modum ardentem in omnibus mensuramque sectetur; ut omnes summam tres ad sublimem pulchritudinem evchantur, id est, ad divinam mentem. Et ut habeas rationes, unde ad conceptum contrahibilem *Scientiæ* ferantur, audi, quæ CHRIST. GÜENTZIUS, Gymnasti Hallensis Rector Ao. 1634. in *part. gen. Musica.* ea de re perhibuerit, scribit siquidem ad Thef. l. Musicam non esse *ARTEM* sed *SCIENTIAM*, ex eo liquet quia (1) *contemplatur objectum*, (2) *quia versatur circa res necessarias.* (3) *quia denique dirigitur potissimum ad cognitionem.* Quod vero *PRACTICA* etiam sit *Musica*, id non derogat scientiæ; quia & *Geometria datur practica.* Unde dicuntur disciplinae mathematicæ mixtæ, quia objectum *Physicum* est, sed modus considerandi *Mathematicus.* Objectum autem esse sonum numerabilem probat multis CALVISIUS in *Excerc. 3. contra HUBMEIERUM.* Hoc præterea notandum, olim Musicos in duas abisse Sectas, quarum altera à PYTHAGORA Samio, altera ab ARISTOXENO Tarentino nomen habuit. Inter has dissidium fuit de *Judice rerum Musicarum.* Pythagoræ omne iudicium rationi adjudicarunt, auribus derogant: In contra Aristoxenici omnia sensus arbitrio terminarunt. PTOLOMÆUS felix hujus dissidii arbiter media incescit via, & tantum tribuit sensui quantum rationi. Sic ergo ratio & sensus conspirare debent, ut ratio intervallorum consonantiam sensui in monochordo committat: Sensus vero rationi consonantia & dissonantia causas ex principiis physicis & mathematicis permittat.

§. III. Parum mihi referre videtur hæc disceptatio, omnia enim, siue ad *Definitionem strictè dictam logicam* siue ad *Descriptionem qualemcumque* referantur, tunc tolerari possunt, modo ipsi veritati obex non veniat, interea tamen, quantum mihi videtur illorum sententia prævalet, qui generis *instar scientiam* hic selegerant. Neque enim putaveris, ut cum CASP. CALVORIO. *Rit. Eccles. Part. ult. p. 622. §. 2.* scribam, Musicam esse solius phantasiae inventionem aut illusionem: Nisiur eadem firmis ex *Mathesi*, cumprimis vero ex *Arithmetica* petitis demonstrationibus. *Præcipua solummodo levi digito, Præterea ni-*

mirum quod sonus in se ipso imperfectus habetis, ut libi inveniatur est, quod physica
est indaginis, aëris aut celestis mixtis miris ac variis irrationibus modificatus
fracta, compressa, illisa affectio. Considera scala; cum vocibus, & musica, prout
privatum illud ac penus, ex quo omnis adhiberi potest, & septem prout. Ad
vidus, sive sonis. (De Semitonis omni alii quæ dispositionibus jam prædicimus)
aquali intervallo ac serie se invicem consequuntur. At septem ad prout
indinis perfectionem observante RHODIGINO: Tonus enim impar numeri-
tus primus ternarius est, totus par quaternarius, ex quibus consurgit septem
aurius, perfectus autem numerus est, quare pari, & impari perfectior. Ex
septem diuisis autem sonis quilibet cum quodam uliquid audibile, licet longis
aditum, dum in eam linea aliqua vel in tempore prout sonis extenditur ut
libet celeritate transmittitur. Habet quodque latitudinem, alii sicut vel fortis
est vel imbecillis: habet & suam profunditatem, ubi nec nititur alius ac
subtilis nec nimis depressus ac crassus est, quomodo & subtilitas ac crassitas
libet latitudinem transferri possunt. Latentius adhuc tria illa diuisio in
Harmonia ac compositione ordinatur, ut septem siquidem istis. Scilicet musica
sonis quidam sunt alti, quidam profundi, quidam mediis; Quod si has sonos
rite per additionem quasi inter se componas, evadit inde aliquod Corpus sonori-
um ac Harmonicum, Alti, Tenor ac Bassus, in qua Corpore Alti, sonus
libet rationem longitudinis, Alti Latitudinis, profundus ac Bassus, eam-
dem sonus rationem profunditatis habet.

§. IV. Neque vero, ut pergit ibidem CALVORIUS, omnes
septem sonos sibi invicem addere licet, alii etenim sibi consonant, alii dis-
sonant. Consonant primus, tertius ac quintus. Alii enim, uti sunt impari,
imperfecti. Par numerus nimirum in prima septenaria est divisibilis adeo-
que corruptibilis: Impar indivisibilis ac incorruptibilis, unitate semper in eo
redundante: adeoque figuram gerit Monadis ac Unitus, ex quo sunt omnia,
quomodoque autem vi hanc destrui potest, unde & ipse Numero Dicitur impari
gander: Nequa hoc eo magis, quod Par impari producit nunquam, Impar
eo adverso conduplicatus parum gignit, adeoque fecundus est habetque prin-
cipitationem. Sumamus o. g. binarium: divisibilis est in duas aequales
partes, adeoque corruptibilis; neque potest ex binario nunquam (sua enim dup-
lices sunt triplices &c.) impari produci. Similiter & cum quatercentio
similibusque paribus. Ex adverso sume Ternarium: dividit illum in duo,
si vis ad aequales partes: Certè si per duo divideris remanet unitas. Et sic
cum divisione quinarum, septenarium, sive divideris eos per binarium sive per
ternarium &c. nunquam eos poteris destruire, sed semper aliquid remanet.

Sunt porro unitas (licet eam doctrina causa numeris negensero) ternarius & quaternarius numeri proportionales, b. e. habentes invicem perfectam proportionem, analogiam ac similitudinem, quales ad exactissimam & ordinatissimam Systema formandam requiruntur: Omnes siquidem tres numeri sunt sui im-
pares, ita equali intervallo secundum proportionem Arithmeticam a se in-
vicem distantes. Est vero sui simile simili per universam naturam gaudeo
invicemque ipsidivisioni concordant, ita ut mirum haberet sonus suavi Harmonia
se invicem compleri, proportionemque adeo pulcherrime sapienterque di-
spostum Systema sonorum formare idque comprimis, quum unus, tria &
quatuor, sine ipsis primi proportionales numeri, Fundamentum quasi ac parens
relativorum vocorum, proportionalium, primum nimirum trinum nume-
rarium, perfectum adeoque ipsam quippe medium & finem habens ad pri-
mum, & omnino excellentissimum Trinum accedens. Ex adverso assumptus
unitatem, binarium ac ternarium: Est (1) inter has ipsa numerus par adeoque
imperfectus, (2) non fundans eadem proportionem: neque distans enim cen-
ta in Arithmetica proportione ad dispositionem fieri oportet: nec porro invicem ex
acta similitudine, ac imparibus siquidem & paribus uniti. Sumatur vero &
unitas, ternarius ac quaternarius, sunt (1) hic duo numeri pares (2) defici-
tibus, diffinitur enim a se invicem distans. Si vera conjungantur tri-
num, quatuor ac sextus, duos numerus sive numeri pares ac imperfecti, propor-
tionem deficiunt. Si tandem fundantur primus, quartus & septenarius, propor-
tionem quidem Arithmetica ac equali intervallo hi ipsi a se invicem distare vi-
dentur: Est itaque par numerus adeoque imperfectus mixtus est, quique uni-
tati ac septenario seu imparibus haud exacte respondet nisi per primum, tri-
num, quatuor ac sextum adeo octonum viciniam formant hi numeri, Tri-
num quippe ex uno, tertio & quinto numeris constans primus est: Accedit
in septenarius sextus, quod septimus sonus a primo sono nimirum partim distat,
partim propinquus primis eadem est: quum enim Octava seu vocant septima
sit maxime vicina, Octava autem cum prima coincidat, habent se prima
& septima ad invicem primam & secundam, que, omnes partes, hinc sunt ad for-
mandam summam concordiam proportionalem: quibus accedere possit ex
Physicis quod soni istiusmodi adeo vicini, se invicem premunt, impediunt ac
obstant adeoque & dissonant.

S. V. Quibus tandem, & judiciose satis, submittit laudatque
Allegor sequentia: Ex quibus omnibus manifestum, ut ex septena serie
Systema Musica proportionaliter formanda relinquitur prater primum, tertium
& quintum sonos, n. varie dicta, ac proportionaliter miscendas ac
figurandas.

figurandos, uti & ex asse secus ac reliquis soni mensurant Scalas septisonant, tam in tres exacte aequales partes dividenda, parili ratione, uti in linea ex septem partibus constante fit: quodsi enim eam in tertio puncto ac dein in quinto disseces, linea, cen & in ipso Clavicymbalo similibusque Instrumentis luculenter compares, in tres perfecte aequales partes resolvitur, id quod indicio est, hac ipsa esse partem istius lineae maxime proportionalis aequae, qua lineam istam proportionabilem, ordinatam palchramque, habente quippe exacte initium, medium ac finem, adeoque & Trium mensuram omnium faciant. Patet ex hisce, Musicam fundamentis Mathematicis solidis, quod Harmoniam ac consonantiam comprimis attinet, nisi... Quibus si adaeq Melodiam cen vocant artificialem potissimum aut supremam vocem, nihil esse aliud quam lineam quasi sonorum in varias figuras jam aequales jam inaequales jam sphaericas jam cythraceas, jam ovales jam cehlyadis instar rotatas jam triangulares jam quadrangulares nunc elevando, nunc deprimendo similique ratione, (cen Itali suas figuras habent Musicas, Accento, Gruppo, Trillo, Tyrata &c.) circumductam ac undulantem, cui dein soni secundum justam proportionem dicto modo combinentur, luculentissime comparabit, Musicam artem esse exacte Mathematicam. Uti autem Quamvis Visibile proportionaliter dispositum oculis ac mente recte ordinatis apprimè placet, sic nec miram, Quantum Audibile, Musicamque adeo Systema millefonis eleganter ad instar pictura in numeris, coloribus ad proportionem concinneque variegata, aut ad instar aciei bellica (cujus figura ac dispositio in ipsis machinis seu Organis Musicis cornitur) Fonte, subsidii tunc orbe, globo, alis, turribus, cornu similibusque instructa, proportionatogue Ducum & gregariorum ordine inter armorum clangores ac tonitrua confligentis, dispositum ac ordinatum auribus ac menti graeci suavitate illabi. Sed has cogitationes, quibus profundas divina sapientia in ipsis sonis reconditas abyssos in Creaturis universorum praeconiis scrutor, pia peritiorum dijudicationi subijcio.

§. VI. Verum haec omnia ita sunt comparata, ut, nisi ad fontem ipsam devenias, nec facile assequaris ipsam naturam Musices; Quam licet prolixè deductam videris apud ZWINGE-
RUM, KECKERMANNUM, ALSTEDIUM, GUBINTZIUM, REYHERUM & quot non innumeros alios: Tam tamen ignarus manebis ipsius causa, ex qua ortum suum habuerit Symmetria & Harmonia tonorum, nisi demonstratione quadam apodictica & ex ipsa origine deduxeris aliqua, quae quatuorvis ad hanc rem praecipue faci-
 ant,

ant, non tamen equali aut sufficiente sollicitudine sunt exhausta & solide satis digesta. Tentaturus proinde, quid valeant humeri quid ferre reculent, ab *exercitio* ipso rem totam, quantum in me est, indagare volui, ut videant artis hujus periti, numne mecum consentire aut etiam calculos suos subducere velint vel possint. Certus itaque & omnino persuasus sum, quod unusquisque mecum profiteatur, hominem rationalem à brutis animantibus *Ratione & Oratione* dissidere. Scio quidem in *Upsalensi Academia* anno 1721. d. 19 Jun à *summo Reverend. D. JO. STEUCHIO* *Exercitium academicum* prodixisse de *LOQUELA*, ubi §. *statim I.* dubitat, num satis accurate à *Philosophis* id dictum videatur, quia vel *sola ratio* utramque paginam in hoc negotio faciat: vel si aliam differentiam quis adjungere vellet, Oratio tamen *nimis angusta* foret, quæ hoc officio fungatur, cum aliis etiam *alibus*, utpote *ab intellectu* dependentibus, homo brutis antecellat & præterea non facile dici possit, quod oratio cum ratione *eadem* dignitatis gradum in privilegio hominis præ brutis animantibus obtineat: cum Oratio sit tantum *imago & simulacrum rationis*, indeque ipsa ratio æstimanda sit multo sublimior multisque parangis nobilior ipsa oratione: quippe quæ *ad esse hominis* adeo non pertineat, ut tantum ad ejusdem *bene esse* concurrens, hominem faciat *socialem*. Verum cum scitè satis adjecerit, quod, nisi *late*, sumatur vocabulum orationis pro *oratione mutorum*, qui citra propriè dictam loquelam & orationem socialitatis quoque sunt capaces, & deinde quæstionem discusserit: An homini *absolute necessaria* sit loquela? vel: an homo sine ea plane fuisset insociabilis? & postea sententiz nostræ omni modo consenserit, tunc mox dispalescet, quod cum *Celeberrimo Viro* nec configere nec dissentire habeamus; Imprimis, cum tota causa eo redigatur, ut cum *intellectui & rationi* cognitio & adjudicatio, *Voluntati* vero electio vel averfatio relinquenda, utrique etiam concedenda sit illa facultas, ut *signis exterioribus*, quæ intus hætenus agunt & meditantur, scite porro ac prudenter propalent, significant & in usum hominum cedere faciant. Hinc & propterea admirabilem habeo hominem præ creaturis reliquis, eò, quod DEus ipse cum non tantum *ratione* instruxerit sed & facultate illa perfecit, ut tam signis & declarationibus quam præcipue *articulatis verbis* & continua oratione exprimeret, quid alta mente repositum, ac hæc oratione communicaret & signis & sonis

ac articulata voce, quicquid in ipso cordis meditullio cognitum, dijudicatum, selectum aut averfatum fuerit.

§. VII. Facile hic itidem cum DNO. THOMASIO consentire possum, quod distinguendum sit (1) inter *SONUM* aut tonum ad aures promiscue delatum, qualis in fremitu maris & tempestatum, collisione rerum gravium, explosione bombardarum, sonitu tympanorum, in fidibus item ac concentu reliquo reperitur, unde ad motuum naturam & admirabilia meditamina, indagaciones & scrutamina adducitur homo; Id quod *judiciosissimus* MORHOFIUS experimento admirabili orbi exhibuit curioso in Epistola nitidissima: *de Scypho vitreo per certum humana vocis sonum rupto*; quorsum & collimat experimentum egregium ATHANASHI KIRCHERI, in *Mundo subterraneo. Tom. II. p. 469* ubi musicas proportionales ponderibus explorare annisus est, qualia & apud DN. de GUERICKEN, in *Experimentis Magdeburgicis Libro IV. Cap. X. p. 138.* legeris; ut nunc de curiositate *Academia Regia Gallica* nil adferam, quæ brabeum aliquod constituerunt illi, qui verosimiles causas vel *vocis repercussionis* revelaverit in *ECHO* obvientis. Vid. *Die Neuen Zeitungen von Gelehrten Sachen, Anno 1617. P. II. p. 427.* Aut de iis, quæ apud *Physicos* promiscue leguntur, nil peculiarius adferam.

(2) *VOCEM QUAMCUNQUE*, quam viva animantia sigillatim produunt, cujus in *Orbe picto* & aliis scholasticis libris datur adumbratio, ubi & de brutis his animalibus facile demonstratur, quod vox eorum non sit *articulata* & si forte *media* inter articulatam & simpliciter bardam vocem, nullam tamen connexionem rationalem exhibeat. Proindeque nec APOLLONIUS *Thyaneus* ex PHILOSTRATO *Libr. IV. Cap. I.* veritatem articulatae vocis probabit; Neque ex proverbio: *Res est passeribus nota.* vid. DANHAUERUS. *Quest. Moral. Cap. II. Quest. 7.* tale quid evincetur; Neque de *psittacis, cichnis, luscinis, graculis, picis, alaudis, upupis* & sic porro, veritas talis obtinebit. Vid. DORNAVIUS in *Amphiteatro Sapientia Socratica jocosaria* passim. Et tandem

(3) *ARTICULATAM VOCEM*, quæ solis hominibus competit, & nisi iidem *fatui* sint ac in ridicula connexionione, aut *insani* & sic in nulla connexionione, semper delectat rationalis hominis ex meditullio meditationum & scrutaminum derivatas articulatas voces. Vid. THOMASIIUS. *Jurispr. div. Libr. II. Cap. II. §. 3. seq. p. m. 212. ff.*

§. VIII. Verum sicuti hic denuo repeto, quod non adeo ad *sermonem*, sed & ad *λογον ενδιδακτων* respiciendum sit, ita porro non disputavero, sermonem *εξωτερικον* & externum *αριστιμωτον* esse ad societatem formandam; Modo non consensero nec repetam ea, quae l. c. §. 18. p. 215. scribere voluit *illustris Thomaeus* & quidem hoc tenore: Man denke nur, wenn zweene Menschen durch irgend eine Noth gezwungen wurdten, daß Sie beyammen seyn mußten; deren keiner des andern Sprache verstünde, so glaube ich, daß Bestien auch von unterschiedener Art sich besser zusammen schicken werden, als Sie, ob Sie gleich Menschen seyn. Und wird die Menschen zusammen zu gesellen nichts helfen, daß sie gleicher Natur sind, wenn Sie einander ihre Gedanken wegen Unterscheid der mancherley Sprachen nicht mittheilen können: Ja es wird ein Mensch lieber bey seinem Hunde seyn als bey einem Menschen von frembder Sprache. Si namque canes & reliqua plura animantia esurie, coactione & additis signis coerceri possunt, eoque adigi, ut rationalibus mandatis obtemperare videntur, quid non de rationalibus hominibus expectari liberalius poterit? Ultra quidem consentio, in iis quae §. 19. sequuntur: Ich will nicht sagen von unzähllicher Ungelegenheit, welche nothwendig aus Zweydeutigkeit anderer Zeichen oder unterschiedenen Sprachen entstehen muß. Also ging es jenem Italiäner, welchem das Wasser im Bade zu heiß war, und immer in seiner Sprache schrye: Caldo, Caldo, (zu heiß, zu heiß) der teuttsche Bader meynete, er schrye kalt, kalt, und gab immer mehr heiß Wasser zu, daß er den armen Italiäner schier gebrechet hätte. Item ein Deutscher war in einem frembden Lande, da ihn nun hungerte, und immer kläglich auf die Zähne wief, ließ der Wirth den Barbierer kommen, der ihm die Zähne ausbrechen mußte, denn er meynete die Zähne thöten ihm weh. Eadem enim & aliunde copiosius prostant, ita quidem cum *GALLUS* peregrinans & esuriens hospitii exprimere non poterat, qualem cibum præ aliis desideraret; & vero videret Spondam ad cujus tegumentum Sp. S. sub specie columbae suspensus erat; & quaesivisset, quomodo appellaretur hoc simulacrum? audiensque quod insigniretur der *S. Geist*, ridicule satis regressit ad iteratam quaestionem; quo vesci vellet cibo? mox! Sie mie 2 heilig. Geist. Imo hic Rostochii habuimus *Professorem* natione *Polonum*, qui injuncturos famulo suo ut *viam infunderet vitro*, quia vocabulum vitri germanicum ein Glas, mannam ipsius effugerat, ad fenestram

conversus est & ex famulo quæsit: Was das? & tunc famulo respondenti: es ist das Fenster, imperavit: Wein schenck in das Fenster. Exinde vero non concluderem: Ich glaube, daß Bestien sich besser zusammen schiden werden, als Sie, ob Sie gleich Menschen seyn. Quid enim obesset rationalibus, ne, dum differunt linguis, cogitata sua signis invicem proclivius communicent. Et si cum cane familiariter agere licet, quid non liceret cum homine rationis capace?

§. IX. Disputaverint interim de *ORIGINE sermonis Gentiles*, opinetur DIOD. SIGULUS II. homines primitus natos *vitam in-*
conditam & bellariam egisse; Ut qui sparsim *ad pasqua* exiverint ad
sapidissimam quamque herbam ac sponte natos arborum fructus
comederint. Cumque à feris *infestarentur*, mutuo sibi opitulari usu
edoctos: & *metu* ad societatem adactos, paulatim cognatas inter
se formas agnovisse. Voce autem adhuc *confusa* & nihil significan-
te *pededentim verba articulare pronnunciando*, & *signis* unamquamque
rem subjectam notando *elocutionem* tandem omnium rerum sibi no-
tam fecisse. Sed eum per totum orbem ejusmodi cœtus coirent
& quique, ut fors dabat, verba connecterent *non eadem* omnes lo-
quela usos esse, ideoque varias omnisque generis linguas extitisse;
quorum gemina tradidit LUCRETIUS I. V. Sed dum LUCRE-
TIUS adjeicit, quod si bruta pecora diversos animi motus *diverso*
sono potuerint exprimere, cur non id potuerint magis homines,
quibus *vox & lingua* vigeret, pro vario sensu varias res voce nota-
re; Eo quidem ipso nemini præjudicat, ut cum CRATYDO ad
Alium ascendamus, qui *summa sapientia fuit & rebus nomina imposuit*;
unde siquidem primus hominum discere feliciter potuit sermonem suum ac o-
mnem modum ejus, nisi ab EO, qui homine & prior esset & sapientior?
Et hinc omnino rectius inferendum, quod arbiter omnium sum-
mus *primam primo homini indiderit linguam*, quam per auditum sue-
cessive nati sunt eorum posterii. Hinc & cum per *confusionem Ba-*
belicam prima lingua non adeo *funditus deleta*, quam idiotismis &
sanctæ proloquendi varis modis sit alterata, illud etiam tenui no-
stro jūdicio remansit ac statuendum est, in sermone per *ipsam su-*
am naturam & interna ac naturali necessitate, non vero *ex nudo humano*
arbitrio aut constitutione, virtutem esse atque efficaciam, ut *certain*
quid designet & exprimat. vid. post jam exhibitos GREGORIUS NYS-
SENUS. *Orat. XII. contra Eunomium*; EUSEBIUS *Prepar. Evangel. I. VII.*

RICHARDUS SIMONIUS *Hist. Critic. V. T. L. F. C. 14. 15. L. III. 21.*
 & JOH. CLERICUS in Libro, cui tit. : *Sentimens de quelques Theo-*
logiens de Hollande sur l' Histoire Critique, qui tamen ipse in plerisque
 rerum vocabulis; quorum nullus erat Protoplastorum usus, lin-
 guam non nisi *sensim inventam* statuit, vid. *Comm. Ej. in Genes. C. II. 23.*
 addatur post BRIAMUM, WALTHONUM & STEPHANUM
 MORINUM, MORHOFIUS. *Polyhist. T. I. L. IV. C. I. n. 7.*

§. X. Non inquit vero hic copiosus ad versus *Illustrata Domi-*
num THOMASII, num *solo arbitrio & consensu hominum* sermo ac-
 ceperit suam validitatem, id namque ceu firmum ac solide præ-
 suppositum habeo, quod *DEUS omnipotens* hominem primum instru-
 xerit tam *loquela ipsa* quam potestate illa, ut *signis exterioribus* sensu sua
 exprimeret atq; sic illa, quæ quidem hactenus animo suo tantum vol-
 verat, *expressius significare & aliis communicare valeret*, æque ac se con-
 tinere silentioque involvere potuerit, quæ non proderant aut lice-
 rent: Quod & de potestate hominum, qua *Notionis secundas* aut
 terminos technicos efformare valuerunt, eodem modo ratum &
 eadem origine exantlatum arbitror. Interea, sicuti ipsa natura in
 animantibus usui hominum adaptandis posuit *dispositionem quandam*,
 si non ipsum *habituam naturalem*, ut quicquid postmodum per scho-
 las & exercitia frequentiora noviter introductum videatur, non
 tamen *ab extra* venerit sed ab ipsis penetralibus mirabilis naturæ sur-
 rogetur ac educatur; quem enim iugit, *hinnulos, capillos ac oculos*,
 antequam exercitiis institutis, stricto motui & mirificæ variationi
 ac posituris adfueverint, istiusmodi per artem non adeo introducti
 sed ipsi naturæ insita, *ante scholas* jam exserere & citius exhibe-
 re, quam postea illud *sub manu & coactione* artificis atque magi-
 stri contingere solet: Quis ergo indagine politici *hominis naturam*
 confectans, non erueret facile, quod primus homo linguam & ser-
 monis ac termocinandi facultatem, ceu *dotem quandam* primitus ac-
 ceperit eoque ipso omnia illa *illustrata quædam* ratione præfiterit, quam
 vel postmodum ex præceptorum scholis eadem fuerint exulta,
 nitorique exposita. RHETORES sunt, qui de *dilatatione* Orationis
 ejus *amplificatione & exaggeratione* docent, exhibent & modos dila-
 tandi verba per synonyma, per epitheta, per antitheta, per figuras
 grammaticas amplificantes: Communicant & porro dilatationes
sententiarum iterum per synonyma & antitheta, per explicationem

& remotionem contrariorum, per sententiarum quarundam interjectiones, declarationes, restrictiones, per simplicium sententiarum transformationes in compositas & contra, & quos non alios modos: agunt & de *dilatatione sententiarum* sententiosa, periodica, Epthymematum, de *Paraphrasi* soluti & ligati sermonis, de *contractione* orationis circumducta: Progredduntur porro ad amplificationum & dilatationum *locos communes* Dialecticos & locos proprios ejusdem, peculiare, quin ad multiplicationem locorum: monstrant *predicamentorum* usum in amplificando & *inartificiales* etiam orationem amplificandi *modos*: ad discunt *figuras Rhetoricas* Dictionis, sententiarum & patheticas; efformant *locos communes* formularum amplificantium, atque sic tandem amplificationem specialem a dilatatione qualicumque distinguunt, ut exaggerationem exhibeant, amplificationem realem ejusque tam locos communes quam proprios exhibeant, & tandem argumenta amplificantia in Oratione sacra simul ac profana submittere convescant, non immemores *locorum Dialecticorum*, unde oriuntur figurae amplificantes aut etiam figurarum patheticarum, vid. post MARTIANUM MINEUM CAPELLAM, QUINTILIANUM, VOSSIUM, JAC. THOMASII, WEISIUM & innumeros alios, aureus MORHOFII liber sub rubro *Deliciarum Oratoria intimioris*. Est in his singulis labor equidem non exiguus, sed quid obesset, si ad *Rhetoricam naturalem* respicientes vel omnia talia multoties inter rusticos & plebejos & longe magis inter reliquos observarem, certo ac indubio argumento, ipsam *Naturam rationalem* intruxisse hominem, ut, quae sapienter satis meditatus est, prudenter etiam & verbis appositis ac rem ipsam directius exhibentibus, communicet & sufficiat id ipsi, quod, quae prodidit, ad *noticiam disquisitam* & clarissimam venerat, iis, quibuscum conversatus est, vid. M. H. L. WERNHER. de *officio hominis circa sermonem* & PUFENDORFFIUS. de *officio hominis et civis locupletatus* & D. G. G. TITIO. *L. I. C. X. p. 293. ff.*

§. XII. Famigeratissimus DN. von der HARDT alias in Grammatica sua, dum accentus & puncta Ebraeorum sufficere non arbitratus est, ut omphasin & affectus sanctiorum Virorum exprimerent satis, ingenio suo volubili & ad quaevis vix meditabilia diffluente, regulas & observationes innumeras ferme dedit. Interpretibus, ut sensum Autoris felicius exhaurirent atque pertingerent usque ad

intimam

intimam ideam illorum, quæ dicantur: Verum omnia eò collimant, ut ea quæ abs *Autoribus* dicta sunt, directa & expressissima declaraverit forma, siquidem rem proponendam verbis clarissimis & ad naturam ipsorum directissime pertinentibus, clartori omni modo expresserit, interpretesque propterea deductos voluerit ad *seruandam* & indagatiorem ipsius *naturæ verum* & ad expiscandum *proprietas*, *nitentia* & *affectus earundem*, ut hac quidem ratione fideliter & sine ambagibus ac interruptis strophis communicaretur id, quod communicandum duximus, illique nec larva nec fucus obducefetur a parte dicentis aut scribentis; Is verb, qui apprehenderit, habeat, quod cognoscere possit, & in quo non tantum *apprehensionem simplicem* experiretur, sed & *res* simul hauriret iudicio disorimandas ac ad veritatem usque sincerius propalandas & sine fallacia integerrime adhibendas. Solent *Grammatici*, quin & *Logici* Orationem Rhetoricam *figuris suis* involutam dicere *impropriam* ac *figuratam* aut si quis noverit efficaciam & largam paraphrasin *Rhetorices*, is etiam in talibus circumductis sermonibus non inveniet, quod vero nomine *improprium* dici mereatur, sed potius vel ipsis manibus palpabit Rhetorum figuras, modo ad *ipsum tertium* strictius & indivulsa meditatione respexerimus, *magis clartiori modo*, rem hactenus tersius & simplicissimo sermone expressam, longe magis ornare, illustrare & perficere. Est *SPONSA* quidem adamata in quotidiano amictu sed dum ornatur vestibus festivis, eò ipso non evadit *impropria sponsa* sed ornatio potius comparet ipsius quoad exteriora habitus, quod & gratum magis ipsi sponso evadit; Ita quidem *elocutio tropica* & *affektiosa* revera non fit *impropria*, sed ad *attentionem* animos miris modis movet atque in consensum aut fugam, in amorem aut odium, maxima concinna virtute trahit & moderatur. Legatur eruditissima DN. M. GEORG. RAPHELI *Diff.* quæ exhibet *elocutionem affectuosam in specie attentionis*, DNI. OTTONIS GROTHUSEN *Oratio*, *adversus eos, qui eloquentiam contemnunt*, CONRADI. Unterricht, wie sich ein Redner in der Aussprache und gestibus zu verhalten & MORHOFII *Eloquentia in tacendo*.

§. XIII. Quæ hactenus de *sermone* diximus, illa nunc conspicio omnimodo, de *MUSICA* etiam probare & adstruere valemus. Quid enim est *MUSICA*? Revera sermonis aut tersioris ac simplicis ut etiam figurati & ornatu suo circumducti ac illustrati Fidelissimus comes

comes. Non itaque, ut paucis multa complectar, aliud iudicium de eadem ferri potest, quam quod res communicandas firmate gratiori quasi circumducatur ac vestiatur, ut in auditorum auribus cordibusque expressior & emphatica magis oriatur acceptatio, & si quis ad hoc ipsius naturæ naturam quasi miraculum penitus inaspererit, is deprehendet, non tam de *Musica Vocalis* rebus, proponendis accedere ornatissimum & gratiosissimum modum exprimendi ea, quæ exprimere & communicare volumus; sed & de *Musica Instrumentali* prolixius persuadebitur, quod vim contineat, non modo *comitandi sermonem*, sed & eundem ad *verbum ipsum* exprimendi & res ipsas cum affectibus significanter tradendi capacitatem habeat, ut, qui auribus pollet decernentibus & qualitercunque deprim in *Musica* exultus ac peritus, sciscitari non tantum sed & deservive sententiam ferre valeat de eo, quid toni mirifice subacti, circa rem designatam & variis modis distinctam evolvere ac explicare potuerunt. Facile cognoscent omnes, in arte musica exercitati, quod non loquar de *vulgaribus melodiis*, ubi versus ad versus eadem & æquipollente modulatione sæpius protruditur magis quam canitur, sed de *STROPHIS peculiaribus* loquor, manu vel ore artificis genuina accommodatione subactis, in eaque sum opinione, quod ex harmonico concentu hariolari non tantum, sed firmiter inferre possit scitus auditor, quis tenor sit ipsius textus? Et hujus quidem rei, si exemplum dari vellet, egregium accepi documentum, quod pace ipsius dictum volo, de *PRÆSIDE viro Magnifico*: Fuerat namque ipsi commercium cum *Viro artis musica peritissimo*, DN. STAPELIO, *Organedo Templi Mariani exercitatissimo*, & cum sermo tereretur de *Compositione* ad summum nitorem hodie eversa, *Demipusque Præses* argueret adhuc illum non exiguum defectum, quæ Viri in musica etiam excellentissimi, non respicerent semper ad *Textum* eundemque *nervose satis exprimendum*, ac experimentum qualecunque daturus, peteret à DNO. STAPELIO, ut ex noviter confecto *LUDO THEATRALI* Strophas selectiores separaret & per modulationem Clavicordii, abs oculis audientis remoto textu, compositionem factam intonaret; quo quidem facto non in una sed pluribus Melodiis decisum talit *Magnif. Dnus. PRÆSES*, quæ fuerit intentio Poetæ? & quid exasciatim re- & attulerit Musica?

§. XIV. Idem exemplum relatum est mihi de sic quidem dicto

ditto VIRTUOSO & ornatiſſimo Muſico: Is venerat Haſſniam, explicaturus ibi, quantum in Muſica valeat instrumentali? Sed cum juſtum ſtatueret pretium prærogativis detrectarent invidi oſores, eo res fraudibus ac malis technis redacta eſt, ut abs aula ſceleſtè remotus, admiſſione non modo exciderit, ſed & loco honoris, quo dignanda erat ipſius ſcientia, rudi manu variationem ingratam, avulſus & per ſcalas curiæ dejectus, experiretur: Is ergo dolorem ſuper hanc iniquam ſibi quæ impactam ſortem, aut compeſcere aut imminuere demum ſatagens, admovit manus ad media artis ſuæ, & ſic dictam compoſitionem fecit de caſu ſuo inſanſto; Quæ quidem res ipſi tam feliciter ceſſit, ut non modo acceſſum ad aulam & prærogativas ſuas in arte ipſa, ſed & has conſecutum odium, furorem, dejectionem per ſcalas vediumque triſtiſſimum, in ſceſſum ſuum, tam vacivis & ad cauſam omnem aggregatis ac mirifice diſpoſitis tonis, longe clarior exprimeret, ac id ipſum diſertiffima etiam lingua narrare ac propalare potuiſſet; Inde venit, ut, cum privatim amicis ſuis Thema hoc ſuum communicaverat & adhibitis instrumentis tentamen ac experimentum factum erat, fama hujus inſignioris & vere admirabilis experimenti ad Aulam deferretur ibique juffu Regio repetitio inſtitueretur, hoc feliciffimo omnino ſucceſſu, ut omnes etiam in hac arte exercitatiffimi Auditores, documento tam inſigni ad ſtuporem percuſi, gratiam omnem tribuerint huic Artifici & is loco anterioris contumeliæ, lapillos omnes ac ipſius Regiæ Majestatis, lautiori ſortuna abſtulerit. Ex quibus, quantum ſpero, plures, qui hætenus forte divinam Muſices indolem non honorifice ſatis & pro meritis ſuis æſtimaverunt, incipient inpoſterum mirari imo admirari, quod hætenus aut errori aut etiam incuriæ ipſorum develatum non eſt, & quæ quidem tentare quadanteanus moliti, ſed & ſæpius non feliciter ſatis ſunt aſſecuti; ſiquidem non modulari tantum, ſed & bene modulari decet ingenioſum & exactum Muſicum, ut Thema Textus, vivis quaſi coloribus & ſonis diſquiſitiffimis, hac efficacia & hoc diſtinctiffimo eventu, exprimat, ut convincantur, ſi non omnes, periti tamen hujus artiſ Magiſtri & Cultores, ad vivum expreſſa & maxime concinna conformatione exhaustum eſſe textum, perfectiori tali modo, quem nec ſermo, nec oratio aſſequi valuerat. Vid. egregius Tractatus D. AUGUSTINI P. I. libris abſolutus, de Muſica Tom. I. Opp. p. 584. ff.

§. XV. Neminem hæc arte æstimantem fugiet æstimium situm debitumque, quo Musica tanquam *Divinum Donum* habenda ac veneranda est; Quicquid etenim *Summus Arbitr* indulgere voluit rationi humanæ, ut sensa & meditata sua, voce ac sermone publicaret ideoque spargendo ac disseminando quasi id, quod in penetralibus cordis hæctenus foverat, ita præcelleret, ut non modo notitia *generalis*, sed & *specialior*, imo *omnium specialissima*, pertingeret ad alios, quorum aut intererat, aut ad quos movendos & dirigendos, id in usû esse possit: Id de *Musica*, quæ mire animos hominum demulcet & aut congregando aut dissipando aut compescendo aut erogando tono, facit, ut animi hominum ineffabili ferme modo occupentur, super grata conspirent, adversus nociva roborentur, & ad id, quod honestum, utile, jucundum & sic p̄tro, Indesignabili ferè modo excitentur ac promoveantur, absolutum est: Si & in *fluxu Poëtica* reperitur *svaveolus sonus* & mirè bella insinuatio eorum, quæ mentibus hominum infixæ & indita volumus; quis non in *Musica*, Poësi tam affini, adverteret, quod, dum sonos moderatur, affectus incutiat, inculsos mulceat animosque quo vult, rapiat. Est sane in sonis aliquid *Sæv*, ut ad illorum contemperationem, mirabilem sane & mysteriis plenam totius universi mensuram *Veteres Philosophi* inierint: Quos, ubi numeris suis Poëta scite & recte illigaverit, pene ad *Orphica miracula* patranda, aptum dixeris. vid. JAMBlichus Lib. de *mysteriis Egypt. Sect. 3. c. 9.* & MORHOFIUS, *Polyb. 1. XII, 14.* A DEO namque ipso, in facultate hominum, quæ meditata sua proferunt, & affectu ac gestibus moderantur, numeroque ac ordine concinno absolvunt, ipsis monstrata est Musica, ad DEUM & ipsius opera, virtutes & res præclare gestas celebrandas, & ad excitandam in animis reverentiam cultus divini, amorem virtutis & odium vitiorum, quin ad recreationem liberalissimam & svavissimam, consociat in eadem, quæ gaudium ciere, luctus exterminare & vel ipsi corporis sanitati consulere possunt.

§. XVI. Optime WELLERÛS à *Moldorff* scribere potuit: Die Christen hören darum gerne einen guten Gesang und liebliche Melodey oder eine schöne Toge-Weise, daß Sie der traurigen Gedanken ein wenig loof werden, und sich nicht, und der Welt zu Gefallen, zu tode plagen. Also hatte der liebe Vater D. MART. LÜTHER seine Freude an der lieben Music, und lude oft seine gute Freunde zu sich, daß er der Gedanken ein wenig

wenig loß werden magte, damit ihn der Teuffel frändete und plagete. Und sie muß ich einfluchen, wie er der liebe Väter diese edle Gabe Gottes (die liebe Music meine ich) also herrlich gepreiset hat: Ich wolte, sagt er, daß alle Christen den theuren, werthen, hohen Schatz, so Gott uns Menschen gegeben, ja lieb und werth hielten. Denn es ist ein solch herrlich Kleinod, daß ich nicht weiß, wo ichs nehmen soll, davon, wie sich gebühret, zu reden. Ist doch nichts auf Erden, das nicht seinen Klang und seine Zahl hat: Ja die edle Luft, so doch unsichtbar und unbegreiflich ist, wann man mit einem Stabe darein schläget, so klinget sie; daß also diese edle Kunst an allen Creaturen ihr Bildniß hat. Als wie eine herrliche Music ist, damit der allmächtige Herr im Himmel seine Sangmeister die liebe Nachtigall sisset ihren jungen Schülern, und so viel tausendmahl tausend Vögel in der Luft begnadet hat, da ein jedes Geschlecht seine eigene Art und Melodey, seine herrliche süsse Stimme und wunderliche Coleratur hat, die kein Mensch auf Erden begreifen noch erlangen kan. Der liebe David hat solches mit größerm Verwundern im Geist angesehen, da er spricht im CIV. Psal. 4. 12. In demselben sitzen die Vögel des Himmels und singen unter ihren Zweigen. Und über das alles hat er die Menschen mit dieser Kunst noch höher begnadet, daß nichts dagegen zu rechnen ist, wenn eines Menschen Stimme erklinget.

§. XVII. Pergit vero: Die heydnischen Philosophi haben sich kühlig bemühet, zu erforschen, wie doch des Menschen Zunge also wunderbarlich die Gedanken des Herzens beyde mit Reden und Singen dargeben mag; Aber Sie habens nicht ergähnen können: Ja es ist noch Keiner so weit kommen, der da das A. B. C. von der Music ausgehnden vermochte. Nemlich daß unter allen sichtbaren Creaturen der Mensch allein die Freude seines Herzens also darthun kan, wann er lachet, und dagegen wein er betrubt ist, daß er weinet. In Summa, die edle Music ist nach Gottes Wort der höchste Schatz auf Erden. Sie regieret alle Gedanken, Sinn, Herz und Muth. Willst du einen Betrubten frolich machen, einen freuden, wilden Menschen zäumen, daß er gelinder werde, einem Jaghafftigen einen Muth machen, einen Hoffärtigen demüthigen und dergleichen. Was kan besser dazu dienen, denn diese hohe, theure, werthe und edle Kunst. Der Heil. Geist ehret Sie selbst und heblt Sie hoch, da er zeuget, wie der böse Geist vom Saul gewünschen sey, wann David auf der Harffen schlug 1. Sam. XVI. v. 23. Item, da der Prophet Elisa weissagen solte, befaß er man solt ihm einen Spielmann herbringen, der auf der Harffen schlug, 2. Reg. III. v. 15. daher auch nicht ohne Ursach

die lieben Väter und Propheten gewolt haben, daß bey der Kirche die Music allwegen bleiben solte, daher sind kommen so viel Gesänge und Psalmen, und ist diese theure Gabe allein dem Menschen gegeben, daß er sich dabey erinnere, er sey dazu geschaffen, daß er Gott loben und preisen soll. Auch siehet man in dieser Kunst die grosse, unaussprechliche, unbegreifliche und unerforschliche Weisheit Gottes, daß die eine Stimme ihrer Art nach fein gerade und einfältig hergehet, und die andern so runderbachelichen auf allen Orten darneben und umher spielen, freundlich einander begegnen, und sich gleichsam herzen und lieblich umfangen; Daß wer ihm ein wenig nachdencket, und es nicht für ein unaussprechlich Wunderwerk des HErrn hält, der ist nicht werth, daß er ein Mensch heist, und solte nichts anders hören, denn wie der Esel schreyet und die Sau grunzet. Darum lassét uns in dieser theuren Geschöpf den Schöpffer erkennen und ihr nicht mißbrauchen, noch dem Teuffel damit dienen, sondern Gott dem HErrn damit loben und preisen. Die sie aber mißbrauchen zu Sauffen, Schwelgen, Leichtfertigkeit und Unzucht, die bezeugen damit, daß Sie noch ins Teuffels Reich sind &c. vid. des teutschen Tomi erste Eintheilung p. 257. b. ff.

§. XIX. Hac occasione de PYTHAGORA dicendum aliquid esse persuademur. Sunt igitur aliqui, qui *stultum* esse id arbitrantur, quod *magnus ille Philosophus* in eam devenerit opinionem, ex ordine puta motuque ocelorum atque Astrorum suavissimam maximamque gigni HARMONIAM, quanquam à vulgò non percipiatur, id quod inde fieri contendat, quia ad continuam & nunquam cessantem hanc cœlestem Musicam ita occalluerint hominum aures, ut eam percipere nequeant: ut solet & illis contingere, qui ad Nilii aliorumve fluminum strepitus nati sunt atque habitant. Tales enim homines fieri *surdastros*, ut perpetuum fluminis strepitum non discernant. Addebat, ideo ab hominibus Musicam hanc non audiri; quod toti addicti rebus terrenis, attenti non sint ad cœlestes. Sed *Eruditiores* multi diu jam observarunt, quod si *proprie* intellexerit sua verba, merito illum riferit ARISTOTELES in 2. de Cœlo & Munda c. 9. & efficacissimis refutaverit rationibus. Si vero sapientissimus iste Vir *figurata* hæc voluerit, & quemadmodum solitum ipsi fuit, res cœlestes, & graves, numeris, tonis, aliisque figuratis locutionibus explicarit, quale illud sit, quod de *fabis non edendis* tradiderit: De vitanda enim Venere loquebatur, non de fabis, ut optime

optime explicat GELLIUS & *Alii*. Quale & illud est de *transmissione animarum bestiarum in humana corpora & contra*: De moribus enim belluinis, quos induant homines, disputabat: Non tamen de *animarum migratione*; tunc admitti utique posse, dum Musica hæc *celestium coelestiumque astrorum* nil aliud fuerit PYTHAGORAS, quoniam *vocalis corporalisque Musica*. Sunt tamen, qui volunt, PYTHAGORAM locutum, esse de *spatiis*, quæ perfectissima proportionibus constituta sunt inter *coelestes orbis & stellas* & hæc *spatia musicis vocabulis fuisse expressa*. Dicebat enim *spatium*, quod inter *caelum & terram* est, *stadium esse 125*, à Luna ad Solem *duplum esse*, inde ad *stellarum coelum triplum*. Et *spatium* à terra ad Lunam *Tonium* vocabat, *spatium* à Luna ad Mercurium *Semitonium*, à Jove ad Saturnum, *Semitonium* *iridem*: à Saturno ad Stellarum, *tria Semitonia*: qui simul omnes sex toni fiant: quibus *Diapason* harmonia perficitur. Explicantur hæc apud multos profanos Autores, leguntur etiam *Glossa in BEDAM, lib. de natura rerum. Cap. 12*. Et hanc voluit fuisse *Musica Pythagora in caeli & astrorum*. Alii volunt eum *musicæ & harmoniæ nomine intellexisse consensum illum astrorum ergo DEUM obedientiam & summam inter ipsa consensuum*, qua perpetuo invariabilique tenore moventur, & suum quodque illorum facit officium: Nam sic solitum ipsi dicere, ubi, puta, in *Republ. omnes imper se consentiunt*, distoque parent magistratus, & suum quisque diligenter facit officium: ibi summam esse Harmoniam. Quis itaque nullibi præstantior ordo, obedientia, omnium inter se consensus spectatur, quam in *caelis & inter astra*: Idcirco dixit PYTHAGORAS, summam perfectamque ex motu astrorum *coelestium gigni Harmoniam*. De hac Harmonia loquebatur & DAVID, cum dixit *Ps. XIX. v. 1. 2. Caeli enarrant gloriam DEI: & opera manuum ejus annunciat firmamentum, Dies diei eructat verbum & nox nocti indicat scientiam. La omniem terram exiitio sonituum* &c. *BEDAM etiam Lib. de natura rerum c. 13. quod est de ordine & motu Planetarum*, hanc Musicam egregie pingit. Videris hæc ap. ZANCHIUM *Tom. III. Opera p. 148.* & qui plura desideraverit, is videre potest MARSILIUM FIGINIUM ad *Opera Plotini p. 114.*

§. XIX. Non vero opus esse arbitror, ut de *Musices INVENTORIBUS* prolixiora adferam. Celeberrimus namque D. JOH. ALB. FABRICIUS, *Vix in re literaria & studiis omnibus admirabili ratione excellens,*

cellens, in *Bibliographia sua Antiquaria, Cap. XI. §. 15. & seqq.* causam illam omnem solidissime absolvit & si cui fervor ac cupido incessit, is ex Autoribus ibi allegatis sitim exstinguet omnem; hinc nec quicquam superest, quam ut artis ac scientiæ hujus peritissimus, circumspecta indagazione ad id attendere vellet, ut constaret itiposteriorum, quinam forte fuerint illi, qui ipsam naturam Musices indagaverint atque sic excoluerint, ut nec quid nimis nec minus attulerint. Celebretur de cetero, DIODORO teste, MERCURINS, quod Literas, Musicam, Palæstram & Geometriam invenerit: Tribuantur ab aliis non uni sed pluribus hæc artes: Disquirant de *quantitate*, de *Signis*, de *Diade*, de *Triade*, de *forma & affectionibus* Musices: describant Musicam *grandem*, *mediocram* vel *humilem*, *choralem* vel *figuratam*, *sacram* vel *civilem*: Examinent præcepta canendi: sci-scientur, num *hodierna* Musica sit eadem cum *prisca*? an *incrementum* senserit, an *decrementa*? num *harmonica* prior sit *organica*? num dividi possit in *theoreticam* & *practicam*? Dent præcepta voci humanæ observanda: agant de virtute *flatilium* & *percussorum* instrumentorum: loquantur de Musica *harmonica sine tabella* ac *de tabella*, de *Gregoriana* & *Ambrosiana*, de *ficta* ac *vera*, de *celesti* ac *boundant*: faciant Musicam *Diabolicam* aut *liberalem*: in omnibus tamen universalis nostra regula aut obtinebit aut vitia declarabit. Quicquid etenim rem proponendam *plene, clarius & emphasi exactissima* exprimit, atque in canendo tam bene modulatur qua vocem & qua instrumenta adhibita, ut ad *effectum & affectus* ascendat, idque obtineat, quod obtinere debet, illud vere *Musicum* habemus. Et: Quicquid contra his requisitis *criteriis non satisfacit*, nec eo ascendit, ut exprimat rem communicandam in affectu & cum affectu, illud *vitium solum* fert in Musices, etiam si qua partitiones reliquas harmonia sua non exciderit, atque artificis ingenium sat volubile ac insigne expresserit.

§. XX. Qui horum justam habebit rationem, is & deprehendat illico causam, cur PUTEANUS in *Musathena*, querulari potuerit: *Hodie in umbra tantum prisca illius artis canimus aut psallimus, fuso quodam non solum difficile sed & languidi & insuaves. Ubi ASGLEPIADES, qui seditiones accensas cantu inhibuit? Ubi DAMON qui temeritate juvenitatis peritiam modularum gravitate perdomuit? Ubi THALES Cretensis, qui organica suavitate morbos ac pestilentiam fugavit? At noster omnis & cantus & tonatus infidias quasdam auribus faciat, animum non capiat.*

Spilices

Scilicet in divinam hanc partem vis quadam divina valet, qua in nostra se Musica hactenus querit, non invenit: In veteri fuit & invocata. Inde etiam mirari satis non possumus stupendos Musica effectus, quos quidem deprehendimus, tam in iis, qui scientiam hanc callent, quam in aliis etiam, qui in eadem non sunt excolti nec exerciti: Prioris speciei prima exempla nobis sunt. Legimus igitur in *Historia Academia Regia Scientiarum. anno 1707. MUSICUM* quendam in febrem acutam atque delirium incidisse, inter Musica tamen auditam ab utroque malo liberum exstitisse, eaque per decem dies ac noctes integras continuata, sanitatem pristinam recuperavisse. & anno 1708. in iisdem aliud exemplum adducunt. Referunt liquidem, aliquem ex nimia in solemnitatibus quadragesimalibus saltatione in febrem acutam & hinc porro in delirium incidisse: Sed Medicorum ope frustra impetrata, morti fere vicinum intra hora quadrantes per Musicam fuisse curatum. Judiciosus GEAMOENUS, conf. *Misc. Lips. Tom. 1. p. 677 ff. De voluptate sensuum externorum*, e rerum varietate perceptibili tam innocua quam vitiosa, exemplorum hactenus adductorum similitia attulit & de re ipsa tam copiose & tam solide dixit, ut temperare nobis vix possimus, quin judiciofa ipsius deductione fruamur, alios item, ut eadem nobiscum feliciter fruantur, persuadeamus.

S. XXI. Aures ergo, scribit l. c. p. 683. ff., manifeste sonorum varietatem in deliciis habent. Hinc

Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem.

Rhetores, etiam sacri, Memoronici patum gratiosi. *Incumbula* Musicæ divinæ artis, hic cernere licet, natura homini per avium concentum præcimente. (sit fides hic penes Autorem). Sylva modo ingrediere tempore verno & æreæ Musicæ aures loca vacivas, cantillantium volucrum chorus stupenda sonorum varietate te maxime exhiberabit; nisi plane avorsus sis & cum barbaro illo Scytharum Principe *histrionum equorum*, quam concentum Musicum audire malis. Si quidem ibi volupe erit, audire alitum chorus suaviter *frutillantium, Xenixulantium, trutilantium & minorizantium*, quarum minorizationibus se non æquiparant tybiæ, cytharæ, fiffute, aut ex arte ulli cantus. Ubi confert HYERON. ELVERI *deambulationem vernalisq; C. VI. de avium concentu p. 9.* Satieta sylvestris Musæ tibi obrepente, rus perambula, blandam audies tytytylantem, curvancam vero in dumeto latitantem lasciviam venulari, cæruleumque parvum, dum

felice

salice pendet, fabri ferrarii ferramenta polientis stridores facete exprimentem. Porro inibi

Nunc *sturnos* inopes *fringuillarumque* querelas
Audis, & arguto *passere* vernat ager.

MARTIALIS l. 9. Epigr. 55.

Neque *cuculus* ingratus, varietate tamen non ingrata, ceteras *aviculas*, velut *anser* olores, interstrepere cessabit.

§. XXII. Novi, *pergit*, Ingeniosissimus *AUTOR*, ingeniunt nostrum, suavissimi etiam concentus, diutius aures pulsantes, illas obtundunt. Quapropter tibi suadeo, ut, bonis avibus te comitantibus, rure *domum* eas. Ibi novæ aurium deliciae te expectant. Bonus enim Paterfamilias incondito domesticorum animantium strepitu, haud paulo minus ac musico concentu se oblectat. *Hædo* balantes, *vacca* mugientes, *canum* latratus, *cattorum* susurrus, *hyrundo* strepera, *passerculi* pipientes, *gallina* glocitantes, *galli* post coitum canentes, *Meleagridum* vox glomerata, *colambula* tremulo susurrò thori socias ad rostrata basia invitantes, vario strepitu, auribus insignem creabunt voluptatem. Musicalis hic avium concentus (sit denuo fides penes Autorem, contrarium enim ex supradictis constabit) artem musicam & voce & instrumentis naturæ æmulam peperit, artem immortalis DEO gratissimam, utpote in *partem* *canini* *divini* alicitam, quod sacræ paginæ abunde docent.

§. XXIII. Ne vero in *Musica vocali* varietas desit, tria modulationum genera jam olim, teste VITRUVIO. de *Architect.* l. 5. c. 4. excogitarunt, *harmonium*, *chromaticum* & *diatonicum*, quorum intermedium, licet apud veteres, ob mollitiem insitam, infamiae nota non caruisse observet COELIUS RHODIGINUS. *Libr. IX. Cap. 3. p. 442.* hodie tamen ob *creberrimas* *vocis* *variaciones* maximo applausu gaudet: *Musica instrumentalis* vocem humanam imitatur, imo longe superat tam variis instrumentis, quam tonis & sonis suavissimis. Omitto lubens veterum *fistulas*, *monocalamos*, *polycalamos*, *tibias*, *cytharas*, *paltides*, *magades*, *barbyta*, *navlia*, *panduras*, *orembala*, & id genus alia, de quibus RHODIGINUS. *Libr. IX. cap. 4. p. 444. ff.* legi meretur: *Organon pneumaticum* modo consideres, quaeso. O quam varias huic regulas artifex inseruit! Audire poteris *principalem*, *obtusioram*, *majorem* *minoremque*, *pileatas*, *mixtam*, *pedalem*, *tremulam* *diapason*, vocis humanæ æmulam, regulas, quibus omni-

omnibus Organædus scienter utens aures suavissime mulcet. Vides ergo naturam & artem amice conspirare, ut varietate tonorum sonorumque auditum nostrum oblectare possit.

§. XIV. Atq; hæc delectatio vitio caret, nisi *abusu* infeliciter temeretur: Qui varius esse potest. Vi Musices *animum nostrum oppido moveri*; nemo negabit. Trăditum est, quasdam modulationes Auditores ad *Venerem* stimulare, alias ad *iram & mœrorem* provocare, imo plane in *furorē* agere posse. Solebant veteres modos Musicos secundum Gentes distinguere in *Phrygium, Lydium, Dorium & Mixo-Lydium*, quem *Lesbia*, SAPPHO instituisse fertur. vid. RHODIGINUS. l. c. Cap. III. p. 442. seq. PHRYGICUS dicebatur *Barbaricus & Bacchicus*, quia ad *furorē & pugnās* auditores incitabat. Hujus modulatione *Spartanos & Cretenſes* ad arma concitados legimus. vid. HENR. CORNEL. AGRIPPA. *de Vanitate Scientiarum C. XVII.* Eodem TIMOTHEUS Musicus ALEXANDRUM M. in furorē egit. & *Tauriminitanus Juvenis*, phrygio modulamine, ita exarsit, ut domum, in qua meretricula quædam latitabat, *igne exurrere vellet*. Vid. ERNSTS. *Titelk. der Welt*, p. 358. Forſan & Musicus ille, qui ERICUM, cognomine *Bonum, Dania Regem*, teſtudinis suæ concitato sono adeo efferavit, ut furibundus proſiliens, quatuor familiarium obtruncaret, iisdem modulis usus est. *Diabolum* hoc genus Musicæ dici poſſet, quia haud dubiè Satana cum primis motore & incētere factum est, ut, mediante tali concentu, homines emotæ mentis fierent. &c.

§. XXV. Exempla proſtant, quibus conſtat, Musicam artem nobiliſſimam, non *mentibus* ſolum infanis, ſed & *corporibus* ægris Medicinæ loco fuiſſe, ut *Tarantulos* ægros ſicco pede præteream, de quibus agit DN. FRANCISCI. in der *Schautübne P. I. p. 672. ff.* addatur BAGLIVIVS. *de Tarantula.* DN. MEADE & VALETTA alitque itidem. Nonne SAULUS Dæmoniicus per Musicam convaleuit? vid. D. PIPPINGIUS. *de Saulo per Musicam curato*, & poſt CLERICUM, WITSIUM aliosque *Summe Reverendus* DN. DOCT. H. A. ENGELCKENIUS, *Superintendens nunc Parchimenſis Ceſterrimæ; Patronus noſter deſideratiſſimus.* *de Diſpoſitionibus ad Vaticinandum. S. XVII.* Harmonia ſcilicet fidium atram bilem diſcutiente, Hyſpanis autem ſacris à DAVIDE decantatis, Dæmonem fugantibus. *r. Sam. XVI, 23.* Gentiles olim imprimis DORIUM Melos ad *vitia depellenda & virtutem inſtillandam* apprime utile judicarunt. Hinc AGAMEMNON

ad bellum Trojanum proficiscens, *Musicum Doricum* domi reliquit, scilicet, ut gravi sua severaque Musica uxorem **CLYTEMNESTRAM** in pudicitia conservaret. Neque illa ab **ÆGYSTHO**, nisi Musico prius sublato, vitari potuit. Hodie tamen patrifamilias vix consultum putarem, salaci mulieri talem castimoniz custodem dare, *er möchte den Bock zum Gärtner sehen*. Facile enim Musicus **ÆGYSTHUM** induere posset:

§. XXVI. Nec solum animis, sed & corporibus languentibus Musica medetur. Exempla magno numero adduci possent; Verum brevitatis studio duobus contenti sumus. In Gallia Nobilis **MATRONA**, Zelotypia in furorem acta, è *Capucini* cujusdam consilio per Musicum, Chelyn amœnissime plectentem, trium mensium spatio ad sanitatem redacta fuit. *Alia illustris FOEMINA Rotomagi, DU PARREAU* nomine, in variis morbis, imo etiam in *parva*, non aliam medicinam adhibuit, quam Musicam. vid. **HAPPEL. SPINELL. P. I. p. 266. f. &**, cum ingravescente ætate *arthritis* doloribus in genu acutissimis maxime cruciaretur, Musico semper pro Medico usa fuit, & hoc modo vitam suam *ad annum usque* **IOB.** protraxit. Cum igitur concentus musicus menti corporique adeo conducatur, cur nefas sit, his aurium delinimentis delectari? Certe *bravia* hanc voluptatem sentire compertum est. Mittimus fabulas **Pœtarum** de **ORPHEO**, Lyre cantu nemora serasque demulcente, de quo **OVIDIUS. Metam. L. XV. §.** cecinit:

Tale nemus vases atraxerat; inque ferarum.

Concilio medius turba volucrumque sedebat.

CLEMENS Alexandrinus Pedag. l. 2. c. 4. p. 163. f. scribit: *Cervos fistulis demulceri, accipimus, & in laqueos inter venandum cantu à venatoribus duci. Equis autem coeuntibus, velut quidam Hymenæus, tibia canitur carmen: id autem ab incitandis equis Musici appellantur* *ὑποκροτοί*. **VARRO** de *re rustica* **libr. 3.** testatur, in quadam sylvula lepores tibia ad pastum convocatos esse. Quid ergo mirum, homines sonora concentus musici varietate capi?

§. XXVII. Sed nondum finis est admirabilis illius effectus, quem Musica producit. Callide siquidem apud **TENTZELIUM**. in *den Monatli. Unterredungen. anno 1692. p. 727.* ad quæstionem: *Ob man die Violadigamben sabulatur gebrauchen könne, einem guten Freunde, der sie versteht, etwas heimliches zu offenbahren?* Resp.: *Es haben*

* () *
War KIRCHERUS, SCHOTTUS und andere *Scriptores Reganographici* gewiesen, wie man einem gegenwärtigen ein Arcanum zu verstehen geben solle auf den Clavir, da ein jeglicher Buchstaben einen absonderlichen Buchstaben bedeutet, welche Deutung aber derjenige wissen muß, dem das secretum soll vertrauet werden. Allein wie man einem Abwesenden dergleichen entdecken könne, habe er bey ihnen nicht gefunden, indessen schickte sich die Violadigamben-Tabulatur nicht nur wol dazu, indem sie sich durch das ganze Alphabet erstreckt, und weil sie mit andern characteribus vermischt ist, so könne einer, der sie nicht versteht, hinter das Geheimniß nicht kommen; Sondern sie sey auch glücklich practisiret worden von 2. unschuldig Gefangenen, womit es sich also verhalte. In der Schlessien wäre einer des Nachts ermordet, und der Urgwohn auff 2. Musicanten geworffen, die auch deshalb eingezogen; Alles Protestiren, Bitten und Flehen sey vergebens gewesen. Sie hatten Permissioen verlangt, ihre Eltern Nachricht zu ertheilen, aber es wäre ihnen rund abgeschlagen. Endlich, weil sich der Proceß verzögert, sey ihnen vergönnet worden, Lieder zu schreiben. Da hätten Sie den Ihrigen durch die Violadigamben tabulatur ihr Elend zu wissen gethan, und wären durch derselben Intercession von der Gefängnis und Todes-Gefahr befreyet worden. Sed ad artificium tale attendere non vacat judiciosissime meditato, quod divina Musica ad literas non sit violenter cogenda, quæ potius tonis ac fonis suis ad res rerumque aff. & effectus applicata, eo valore instruitur, ut Oratorem consummatissimum agere & hac quidem ratione his, qui artem callent, abscondita ipsa revelare valeat.

§. XXIIIX. Quem fugit præterea, quod egregius ille Medicus. CHRIST. FRANC PAULINI in curiosa descriptione *Nucis Muschatae*. p. 450. f. adduxerit aliquos, qui ad musicam certi instrumenti aut fleant, aut mingant, aut Spiram appellant aut deliquim animi sentiant. Collegit & alia, quæ ad hunc finem apprime faciunt *Apostata* ille JOH. PHIL. PFEIFFERUS. *Antiquit. grec. L. 2. cap. 64.* & ad Musicam conducunt, unde paucula adhuc colligere juvat; ita vero scribit p. 433. CASSIODORUS modorum principalium Musices diversitatem exponit, inquit: Hoc totum inter homines quinque tonis agitur, Quæ singuli provinciarum, ubi reperti sunt nominibus vocitantur. Miseratio quippe divina localiter sparsit gratiam, dum omnia sua valde fecit laudanda. *DORIUS* pudicitia largitor & castitatis effector est. *PHRYGIUS* pugnas excitat & votum fervoris inflammat.

flammat. ÆOLIUS animi tempestates tranquillat, sonumque jam placatis attribuit. JASIUS intellectus obtusos acuit & terreno desiderio gravatis cœlestium appetentiam bonorum operator indulget. LYDIUS contra, nimias curas, omniaque tœdia repertus, remissione reparat & oblectatione corroborat. Et hinc alii passim auctores non satis possunt explicare vim & efficaciam Musices, quæ inde è diversitate horum modorum oritur. ISIDOR. *Hispal. l. 2. Orig. c. 16.* Musica, inquit, movet affectus, provocat in diversum habitum sensus, in præliis quoque tubæ concentus pugnantis accendit, & quando vehementior fuerit clangor, tanto fit fortior ad certamen animus. Siquidem & *remiges cantus hortatur ad tolerandos quoque labores, Musica animum mulect & singulorum operum fatigationem modulatio vocis solatur.* Excitatos quoque animos Musica sedat, sic ut legitur de DAVID, qui a Sp. immundo SAULEM arte modulationis eripuit. Ipsas quoque *bestias, nec non & serpentes & volucres atque Delphinos ad auditum, suæ modulationis Musica provocavit.* ATHENÆUS *lib. 14. Dipsasophist. c. 5. f. 623.* F. Magnus, ait, ð beati homines, quod THEOPHILUS Citharædus ait, thesauris ac stabilis est musica edoctis & institutis. Etenim *mores illa format, iracundos & mentis discordes lenit.* Clynias pythagoricus, ut refert GAMÆLEON *Ponticus*, moribus vitæque diversus ab aliis, si quando ira contingeret illam exasperari, lyra sumpta ludebat, & si quis rogaret causam, se dicebat ita mitescere. *Homerum* ACHYLLES mulcebatur cythara. Illam ex EETIONIS spoliis Homerus solam tribuit, quæ igneam ejus vehementiam cohiberet. Solus igitur apud HOMERUM in *Iliad.* ACHYLLES Musica illa utitur. Similiter CICERO in *2. de Legibus.* scribit: Assentior PLATONI, nihil tam facile in animos teneros atque molles influere quam varios canendi sonos: Quorum dici vix potest, quanta sit vis in utramque partem: Namque & incitat languentes, & languescit excitatos; & tum remittit animos, tum contrahit &c. Addit ibidem de *Apollonem* Cytharædo, de ORPHEO, AMPHIONE.

§. XXIX. Ut & doceret, quid valeat divina Musica in corpora hominum? PYTHAGORÆ testimonium adducit, qui Musicam multum conferre ad *sanitatem* existimavit, si quis ea, quomodo convenit, uteretur; adduxit & THEOPHRASTUM & adhibuit, scribentem, Qui vexantur *coxendice*, eo cruciatu liberari, si quis, dum

dum, dolor urget, tibiis phrygiam moderum harmoniam canat.
AROLLONIUM *Crispium* addit, qui de cit. jam Theophrasto re-
 cenſuerit ſententiam, quod *Musica medentur animi defectui, metui,*
diuturnis mentis alienationibus, Iſchyadi itidem & morbis comitialibus,
 quibus **AULUS GELLIUS** addidit, quod & *viperarum morſibus pro-*
ſit & ex Scabella, quod febrim euret vulneraque, ſurdos reſtituat,
ſymphasicos liberet, mēbas ac peſtilentiam ſuget, venasque penſet. Præ-
 terea adijcit, quod *venenum a corde propellat, atque una cum ſudore*
foras expellat. Subjungit etiam *mulos tintinabulorum ſonitu collis*
ſutpenſorum ſarcinas levius ferro, equos in præliis concitari tubis,
corvos & turtures, Delphinum item muſica delectari. Quibus & alia
 multa eaque ſatis curioſa adjecit. Miror id interea, quod ſub *Exor-*
dium Cap. LXIV. pag. 421. ÆGYPTIOS ex **DIODORO Sicula** accuſet,
 quod *Muſicam apud ſe diſerre non permiferint eandemque non modo inuti-*
lem ſed & noxiam eſſe, vel, qua virorum animos effreminet, perſuſum ha-
 buerit. Quale quid etiam de *Cynicis, de EPHORO ISOCRATIS*
 diſcipulo attulit. Crediderim namque minimum hic tempora eſſe
 diſtinguenda. Expreſſius enim **AMMIANUS MARCELLINUS.**
L. XXII. C. 16. perhibuit, quod apud Ægyptios nondum penitās exa-
ruerit Muſica, nec Harmonia conticuerit. & **PYERIUS VALERIANUS** in
Hyeroſiſticis, Lib. XXXVIII. pag. 369. de Ægyptiis reſert, quod
Muſicam per dentes || || lingua percuffos expreſſerint.

§ XXX. Quod interim Muſica inter **GRÆCOS** egregie ſit
 exculta, negabit nemo, ita quidem **ARISTOTELES. 8. polit. cap. 5.**
 docet, *pueros eſſe docendam muſicam, quia mores inſormet, voluptati ac*
recreationi honeſta ſit & ad curſum beatae vitæ honeſtius explendum conda-
cat. **PLATO** etiam teſtatur idem, quorſum & incerti Autoris ſen-
 tentiam ex **STOBÆO, PLUTARCHUM & AULUM GELLIUM**
 reſert **PFEIFFERUS. h. c. p. 422. ſ. Interea non omnem Muſicam
 pueros decere oſtendit **ARISTOTELES, lib. 8. polit. c. 7.** ſcribens: De
DORIA autem ſi omnes una ſentiant, eam eſſe maxime ſedatam &
 mores habere maxime viriles: præterea vero, quoniam quod me-
 dium eſt inter duo extrema, laudamus & ſequi dicimus oportere:
DORIA autem harmonia hujus naturæ eſt cum aliis harmoniis com-
 parata: perſpicuum eſt, cantus Dorios dicere magis, quam ulloſ
 alios, pueros decere. Sunt autem duo ſpectanda *τὸν δὲ φωνῶν ἕνεκα*
*πρῶτον, quod fieri poteſt, & quod decet. Nam quæ fieri poſſunt &***

quæ quemque decent tradenda sunt potius. Definitis quoque potius sunt hæc ætatibus, v. c. iis, qui annis confecti & ætate defessi sunt, contentas & acrois harmonias non canere, sed remissas natura suggerit iis, qui id ætatis sunt. Quocirca recte etiam hoc nomine Societatem reprehendunt nonnulli ex iis, qui in Musica versantur, quod remissas harmonias in institutione ac disciplina puerorum improbarit: eas accipiens tanquam temulentas & ebriolas, non ex vi & potestate ebrietatis, quasi ebrios item efficiant; sed tanquam languidas, fractas ac defessas. Quare & ad ætatem futuram grandiorum natu dico, oportet tales harmonias & tales cantus adhibere: Præterea si qua talis harmonia est, quæ puerilem ætatem deceat, quia possit ornamentum simul & *παιδιᾶς* afferre, qualis ex omnibus Harmoniis Lydia maxime videtur: in promptu est, tres fines ætatis veluti terminos in disciplina esse constituendos. τὸ μέτρον δὲ τὸ ἴσχυρὸν καὶ τὸ πρῶτον quod medium est, quod fieri potest, quod decet. Carpit etiam, quod PLATO *phrygiam harmoniam* in republica retinuerit, cum tibia inde & harum fabros projecisset. Tibia enim, ut ait, in organis, & phrygia in harmoniis eandem vim habent eodemque producant effectus. Utraque enim stimulos admovent atque animi motus excitat. Convenire autem tibiam & phrygiam harmoniam, id constare opinatus est *veterum Musicorum* exemplo & *Bacchicis Orgiis*. Ex instrumentis itaque *tibiis* pueros uti non oportere, quia ad mores recte informandos non pertineat, neque ad aliam disciplinam conferat, sed inflammet potius animum ad iram, quod hominem liberalem haud decet. ita, ut bello magis inserviat, illisve temporibus, quibus opera infumitur in purgando animo, non in discendo. Dein & cerebrum concutit tibia, spiritus sciendi assiduitate. Porro orationis etiam & sermonis usum adimit. Ob quam rem *Veteres*, licet prius ex fuissent usi, postea tamen cum per experientiam melius judicare didicissent, quid ad virtutem pertineret, quid non, eam repudiarunt. Nec tibia solum reprobarunt, sed & alia permulta instrumenta antiqua, *psallines* & *barbyron*, item *heptagona* & *trigona* & *sambucas*, & cuncta, quæ indigerent perita atque arguta manuum *gesticulatiōe*. Tum quia nimis utentes occupatos tenet hujusmodi *gesticulatio*, tum quia per se turpis & ridicula est. Unde etiam *Veteres* fabulati sunt, *MINERVAM* tibiae rejecisse,

tum

tum quod os deformaret, tum vero, quod tiliarum usus ad intelligentiam & mentem nihil conferret, vid. PFEIFFERUS. l. c. p. 437. f. & addatur LAMBEGIUS. in *Prodromo Historie Literariae* p. 209.

§. XXXI. Prolixius non inquisivero, quomodo ARADII Musices usum in Italiam intulerint? vid. DIONYSIUS Hal. p. 26. lin 29? quomodo origo artis cantandi apud Germanos, ultra tempora OTTONUM repetenda? quæ fuerint lites inter Italos & Germanos sub CAROLO M. de præstantia cantandi? cur cantores Adenses post Romanos, per optimis habiti? &c. conf. *Observ. Halenses* T. VII. *Observ. XVII.* p. 270. seq. Dummodo adhuc id addidero, quod SINENSES ad bonum regimen antiquorum Principum leges commendaverint eorum, qui Musicæ concordiam instituerunt, vid. A. E. L. anno 1712. p. 225. conf. & TENTZELIUS. in *Menstris.* 1697. p. 292. f. Hinc & de CONFUTIO ac præcis Synarum Imperatoribus relatum est, quod Musicam plurimum fecerint, utpote quæ multum conduceret ad populorum concordiam, bonos mores, rectum regimen, vid. A. E. l. c. p. 127. Num vero talem in finem NERO etiam *Agones Musicos* instituerit, & cur *lyram* in numo cusam voluerit? SVETONIUS docere poterit, scribens: *Non contentus harum artium experimenta Roma dedisse, Achajam, ut diximus, petiit, hinc maximo motus. Instituerant civitates, apud quas Musici agones edi solent, amnes Cytharadorum coronas ad ipsum mittere. Eas adeo grate recipiebat, ut legatos, qui pertulissent, non modo primos admitteret, sed etiam familiaribus epulis interponeret. A quibusdam ex his rogatus, ut cantares super cœnam, exceptis que effusus: solos scire audire gracos, solosque se ac studiis suis dignos ait. Nec profectio dilata, ut primum Cassiopem trajecit, statim ad aram Jovis. Cassi cantare auspicatus est. Certamina deinceps obijt omnia. Nam & quæ diversissimorum temporum sunt, cogi in unum annuum, quibusdam etiam iteratis, iussit. Olympia quoque præter consuetudinem musicum agona commisit. Ac, ne quid circa hæc occupatum avocaret desineretve, cum præsentia ejus arbas res egere à libero Helio admoneretur, rescripsit his verbis: Quamvis nunc unum consilium sit & votum, celeriter reverti me, tamen suadere & optare potius debes, ut Nerone dignus revertar. Cantante eo, ne necessaria quidem causa excedere theatro licitum erat. Itaque & enixa quedam in spectaculis dicuntur & multi, tadio audiendi laudandique, clausis oppidorum portis aut furtim desluisse de muro aut morte simulata, funere elati.*

§. XXXII. Quod interea singuli ferme, sive studiis, sive Marti, sive

five *mechanicis*, sive *labori manuali* litent operamque suam navent; Musicam si non calleant, frequentius tamen *exerceant*, ipsa experientia docet, & forte causam non male auguratur QUINTILIANUS, quod nempe singulorum operum *fatigationem* modulatio vocis soletur, quorsum & spectare videtur *Arcadam* opinio, qui in turpissimis habuerunt rebus, Musicæ imperitiam fateri, non lasciviæ aut deliciarum causa, sed ut *labores assiduos* in colendis agris, & vitæ præterea duritiem & austeriores mores hac dulcedine remulceant. ita SCALIGER. *Poëtics Libr. I. Cap. 55. explicat*, pastores habuisse cantiones, quas canere soliti sint ad molam: *nemas* quoque, *feminas pincentes, texentes telas, messorum, balnearios, dulciarios, fistularios, fullones & lignatores, præfices, vindemiatores*; & propterea *Cap. 56. elogia, epigrammata* eaque tam *triumphalia* quam *votiva* adjecit & in festivitibus *Daphnophorica, canephorica, tripodiphoria & parthena* recenset, *proœmia* etiam ac *epilogos* subjiciens. Paucis de *fabris* peculiariter VIRGILIUS. de *metallariis*, de *pictoribus* & aliis eadem constant. Hinc forte in nostro Ducatu, ludicras tales *phantasias* eliminare votuisse videtur DN. HARTMANNUS. *Criszoviensum Pastor*. De cetero veluti GRÆCI in *conviviis* singuli suam cantionem cecinerunt, ita GERMANI præcipue heroes pugnataque bellacanebant, Solepnes epulas inter. Quod & de *Septentrionibus* perhibitum. Quemadmodum interim *Veteres* cytharam forte saltem & lyram agnoverunt, eod quod & plectro cordas pulsare & simul voce viva accinere soliti sunt: ita posteri plura Instrumenta invenerunt & pro eorum diversitate musicam distinxerunt, id quod nomina *subicen, vibicen, fidicen, fistulator, cytharrædus, lyrista, tympanotriba, organædus*. & sic porro abunde docent: quorum quidem *questus*, si publico stipendio conducti, artem suam exercent, non est *inhonestus*. Nam & *Celeberrimus* DN. D. ADAM. FRID. GLAFEY de eorundem prærogativis secundum Jus naturæ constituere aliquid potuit. vid. *Dessen Vermunfft und Völcker Recht p. 384 f.* Nec *Concertatio* inter eos vilipendenda aut protinus tollenda est. Quod enim GRÆCIS licuit in *Ludis Delphicis*, quod ROMÆ obtinuit: id, modo limites honestatis non transgrediatur, tolerari itidem poterit, præcipue, si artifices tales æmularentur inter se, ut sanctioris musicæ pristinam & veram naturam sagacius indagarent eandemque genuino 'uo nitori restituere allaborarent.

§. XXXIII. Absit vero per omnem modum, ut *PSEUDO-MUSICOS*, quos ignorantia, si artem male didicerunt, & exercitium, si ea male utuntur, deformant, itidem non vilipendamus, pro frusto panis erim ad cantandum conduci se patiuntur, malis moribus communiter squalent & Sabbata sancta non volunt: Hi enim, etiam si aliquando, quod tamen raro accidit, chordas bene temperent, animi tamen mores turpiter distemperant, & *ATHENÆUS* sic quidem recte scribere potuit: Illis Deos mentem non inflasse, sed simulac illi tibiam inslent, mentem avolare, in ganiis namque ac tabernis apud alios scurras ætatem agunt, hinc & musicè vivere, apud *PLAUTUM* in eos conieitur, qui laute quidem fed alieno sumtu vivunt, inde etiam exorta sunt proverbialia: *Bonus cantor, bonus cupidinarius: Cantores amant humores: Es rühmet sich der Bass, er sey getrochen aus dem Bierfass:* quia sicuti ad faces debacchantur, ita vix unquam bonæ frugis esse solent. Ad hanc vituperabilem classem numerandi protius etiam sunt illi, qui historias vel fabulas lueri causa cantilenis includunt easque publice decantant ac vendunt, qui in scenis effœminatis, impudicis, ludicris ac scurrilibus voces ac instrumenta calere faciunt, parum namque facti sunt scurræ, quibus natura nihil melius quam vocem dedit & præterea nihil præter petulantiam & stultitiam reliquit. conf. *JOH. GRYPHIANDER* in *Oeconomicis, logalibus I, 35. n. 18. ff.* & *ARTHURI BÉDFORD. Ingens Musica abusus.*

§. XXXIV. Non possum interea absolvere thema hocce, antequam designavero veris, probis ac excellentioribus Musicis laudes ac venerationem, qua prosequor egregia ipsorum studia, & qui certe non omnes noro, omnes tamen honore & æstimatione dignos judico, præcipue quorum conatus est aut jam ascenderunt aut porto ascensuri sunt, ut textum aut thema propositum non adeo qualitercunque comitentur, quam ad umbilicum reserent. Noverunt Musicæ Fautores *Herbstios, Harnischios, Brigelios, Strobélios, Banwarthos, Kindermannos, Franckios, Scheinios, Fabros, Rosenmülleros, Profios, Hackios, Alenios, Fridericios, Beckios, Beekeros, Weylandos, Schopenios, Capricornios, Marchios, Hassios, Vierdanckios, Seyfridos, Brunneros, Dietboldos, Giebelios, Schereros, Hammersehmedios, Krugeros, Schützios, Lowenios, Räckios, Keltzios, Plawenios, Erbardos, Steinmannos, Zyberos, Havemannos, Knoopenios, Pflägeros, Bodenſchatkios, Koloros, Schmöl-*

tzeros, Gippenbuschios, Sutornios, Dedekindos, Hornios, Baudrexelios, Bornhardos, Rubertos, Weheros, Voiglanderos, Steingadenios, Jenikenios, Teilnios, Arnoldos, Schedlichios, Rosierios, Spiridonos, Reuschelios, Reusneros, Enizelios, Rossiones, Petzeios, Karlis, Gryphios, Molitores, Blaieros, Schwartzkopffios, Fischeros, Erlebachios, Löhneros, Kubnelios, Werckmeisteros, Murschhauseros, Weichleinios, Spathenios, Sanderos, Behrensenios, Kubnavios, Kriegeros, Pachelbelsios, Kaiseros, Lübeckeros, Hamelios, Vulpios, Praetorios, Scheidios, Dulichios, Telemannos, Bachios, Matefonios, Raupachios, Rudovios, Stapelios, & quotquot præterea gloriam nacti sunt in sanctissimo hocce exercitio, illos amplexantur, his ego tenues, sed tamen albos ac candidos addo lapillos, Convictus etenim sum, quod si hæc exercitia ad culmen ac fastigium evehuntur, HIERONYMI PHALETI *Sanonensis* sit reducendum encomium:

*Musica turbatas animas agrumque dolorem
Sola levat, merito Divinæque hominumque voluptas:
Qua sine nil jucundum animis, nec amabile quicquam
Ad cujus numeros superi vertuntur, & orbis
Et caelo radiant ignes, quibus emicat ingens:
Signifer & leges præscriptaque tempora servant:
Hæc Phœbus, Phœbique soror duce & antea celi
Astra suos agitans, constanti fœdere motus,*

SECTIO II.

De MUSICA SACRA V. TESTAMENTI.

§. I.

IMAGINEM bonam, meliorem ac optimam habemus, eo quidem respectu, quo *exemplar* suum accuratius & magis complete refert; Quid vero aliud de *sermone* & *vocibus* afferendum nobis erit? Nonne voces *imagines* sunt rerum? Quando igitur sunt convenientissimæ rebus & ipsam naturam rerum sic exprimunt, ac ad delineandam naturam earundem congregiuntur & exactissime conspirant, tunc laudem etiam suam merentur, eademque privari non possunt: Quisquis ergo *linguam HEBRÆAM* primis parentibus communicatam, merito suo æstimaverit, firmiter persuasus, quod hæc quidem lingua à *sapientissimo CREATORE* sit formata, cui rerum cum verbis convenientia non potuit non esse cogni-

cognitissima. vid. *BORRICHIIUS*, l. c. p. 4. & ff. Is non poterit non assensum tribuere illi veritati, quod *voces & verba* sint capacissimum medium exprimendi meditata & communicandi illa, quæ hæctenus in penetralibus cordis abscondimus, & cum ipse *modus loquendi* eo unice tendat, hinc & de *modulatione MUSICÆ* id denuo præsupponendum ac acrius urgendum est, quod eadem non adeo qualitercunque *comitesur* effata, sed potius admiranda sua variatione per tonos, suos & tot artificiosissima instrumenta, insimul eò dirigatur, ac connitatur, ut rem communicandam, quantum id fieri poterit, *exaltissima referat, affectuose propelet, nec acquiescat, donec hunc finem legitimis & ipsi natura insitis efficacissimis modis ac viribus, introduxerit, explanaverisque.*

§. II. *Eruditissimus* DN. M. HERM. TARNOVIUS, veluti egregia multa aut *excoluit*, ubi maturitatem suam noadum obtinuerant, aut ipse, non quidem adeo invenit, quam, ut *ad originem* reduceret magis, quo sic dulcius ex ipso fonte hauriretur aqua, in *Diss. philolog. de RHYTHMO HEBRÆO-BIBLICO, sive NUMERO ORATORIO.* genuina sanaque omnia sparsit, quæ ad ipsam nostram Musicam facile non modo sed & prolixissimo usu applicari possunt atque debent. Postquam igitur in *Pref.* monuerat, quod quidem *Oratores* celebritatem magnam prædicaverint rythmi, quam tæmen aut non fuerint serio consecrati, aut non sic affectu, ut veri quid certive quiverint perhibere; justæ censuræ subjicit MELANCH. TONEM, qui ad *stultitiam* retulit, numerum Oratorium præcipere & in tradenda pedum collocatione oleum & operam perdi judicaverit, ex Bucoldiano, KIRCHMEIERUM itidem admittere non vult, qui operosa investigatione accurataque conquestione ac delectu, ne quidem *certam*, propter varietatem teneri posse rationem, nec etiam nimium tale studium *nos decere* opinatus est; ubi tamen ipsi eundem conservatum voluerint, inscii canonum procedendi: Hac & occasione ex KIRCHMEIERO turbatorem illum maximum GODOFR. ARNOLDUM arguit, qui numerum compositionis neglectum, in *vera primorum Christianorum imagine* locum omnem invenisse nugatus est; & è contra de *sacro Codice* id asseverat, omninif, quod Ejus Oratio nunquam sit *infinita & moderato termino carere*, sed in ratione dicendi hebraica utique sit observata numerosa compositio orationis, & quod regulæ grammaticales & hujus rei causa

multum quidem tentaverint, sed tamen *ipsum nervum* incidere non valuerint, ut peculiariter *Rabbinis* non sit fidendum, utpote quos in accentuationis indagations longe antecellant Christiani.

§. III. *Sectione* sic *prima*, dum discusserat multa *memorabilia*, qua *numerum Oratorium* abs Autoribus venditatum, peculiariter monstrat, quomodo præcipua materia per magnificos aut extraordinarios *accentus*, interdum & per *peculiarem* syllabæ juncturam conformetur ad verba aut præcedentia aut subsequentsia, ut auditori vel lectori Oratoris vel scriptoris sensus pateat inoffensus, proindeque de *Accentibus* agere incipit, & monstrat, quod non adeo ad *modulationem Musicam*, etiamsi illa non excludatur, respiciendum sit, sed *sensum* primo in iis potius respiciendum esse. Quæ eadem copiosius explanat *Seçt. 2.* & ejusdem *Subsectione tam 1. quam 11da.* Quorsum ut ablegemus curiosos quosque, multa nos adigit ratio ac plenior usus. Inprimis vero lubenter volumus, ut & illa, *Eruditissimi hujus Viri* Diff. phil. quam scripsit de *Inscriptionibus sacris* seu *Poëse Biblica*, penitus inspiciatur, ubi docuit, quod inscriptiones sacræ sint *Oratio vocum quantitati ligata*, qua consistit in *concinentia membrorum*, sensui, ope notarum s. *accentuum* aptata, ut lector suavitate illius *allectus* rem facilius memoria teneat. Exinde enim *MUSICAM* sacram nunc definimus, quod puta talis sit *modulatio tenorum ac sonorum*, qua res sacra & ad *cultum divinum persequendum ac promovendum* communicata *exaltissima concinentia*, ope lingue, aut instrumentorum *musicorum*, sibi coaptantur, ut Auditor gravitate ac suavitate earundem *allectus*, qua conscientiam suam stringenter adeo moveatur, ut ad *veritatem earundem curatissime*, advigilet, indeque *efficaciam earundem divinam sollicitè ac solertissime* acquirat, & *applicationem earundem religiosam tam in se, quam in aliis experiat* ac *solerter presumat*. Hæc namque intentio fuit omnipotentis Creatoris, ut veritates ipsius revelatæ ac propagatæ ad animum hominum omnium felicissime transirent & id efficerent, cujus rei causa *desuper* sunt communicatæ. conf. *Es. LV. v. 10.*

§. IV. Pro certo igitur & firmò non tantum habeo, quod *MUSICA* ab antiquissimis temporibus fuerit *notissima*; Sed & de *Musica vocali* in specie convincor, quod eadem *post lapsum* in Ecclesia DEI statim obtinuerit, frigide etenim concluderetur: Quicquid *Moses Θεοταύρος* haud memoravit, aut *expressis de hac Ecclesia verbis* alibi *relatum* est, illud nec factum est nec contigit. Verius autem vale-

ret

ret hæc consequentia: Quicquid ipsa natura docuit & exemplis in sacro Codice aliquo demum tempore reboratum est, illud potuit antea ibidem contingere, & usum suum habere: Quemadmodum ergo inficiabitur nemo, quod Protoplastæ peccatores palliaturi peccata, sermonem fuderint ipsi huic rei conformem & quod de MESSIA instructi ac semine mulieris jam dotati, prædicaverint has admirabiles vias restitutionis suæ, ut sermone exactius moderato, cœleste hoc beneficium laudibus ac gratibus suis exprimerent: Ita cum præcipue injunxerit PAULUS, ut cum convenient, Psalmum habeant, doctrinam habeant, linguam habeant, revelationem habeant, interpretationem habeant, ut omnia ad adificationem fiant. i. Cor. XIV. v. 26 & Ephesiis etiam imperaverit, ut loquantur sibi metipsis psalmis & hymnis & canticis spiritualibus, canentes & psallentes in corde ipsorum Domino & gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri JESU CHRISTI DEO & Patri Eph. V, 19. f.; Hinc alia etiam præsumi non possunt de Ecclesia Patriarchali: Quod adhuc magis confirmatur, quia in Cultu Levitico, ut mox audiemus, speciale MUNUS MUSICÆ constitutum & ea propter quidem, cum sermo nullus, ad rationem & prudentiam prolatus, sua modulatione careat, negarique non possit, quod & ipsorum affectuum temperatura conspiret in modulationes & sonos atque tonos variè expressos, hinc & sine ulla hæsitacione id asserendum est, in Ecclesia sc. Patriarchali ipsam Musicam vocalem obtinuisse: Quamvis & fateantur omnes, quod fugiat nos canæ illius antiquitatis modus, quo in sonos ac tonos lati sunt, vid. MICH PRÆTORIUS. Tom. I. Syntagm. Musici & ex URSINO, DIETERICO ac aliis. LUNDIUS. in dem Levitischen Priesterthum. Lib. IV. Cap. IV. pag. 745. sq. Quod tamen fuerit, omnes adseverant & vel ex eo ipso sic confirmatum est, ut probatione ulteriori non indigere videatur.

§. IV. De Musica Instrumentali, eaque vocali conjuncta, dubium forte foret majus; etiamsi namque Gen. IV. v. 21. adducatur JUBAL, & adjiciatur, quod hic pater fuerit omnium tangentium citharam & organum; Exinde tamen neque ad Ecclesiam Protoplastarum, quia hic modo Millenarii primi Secula 2. vixit, neque ad primam inventionem concludere proclivius possumus, quam celeri id etiam consensu approbatum sit LANGIO. in Hist. Eccles. V. T. p. 17. & DN. J. R. C. in Historia Ansediluviana V. T. §. 139. ff. p. 67. f. Judiciosissimus namque REIMMANNUS in Historia Literaria Ansediluviana p. 51. optime scripsit: Es ist eine gemeine Meinung unter denen Gelehrten, als wann der Jubal die-

selbe solle erfunden haben, und bemühen sich dieselbe, diese ihre hypothesin aus dem Cap. IV. Genes. v. 27. zu behaupten. Allein so weit ich diesen locum einsehen und begreifen kan, so ist derselbe nicht allerdings zureichend, dieses Vorgeben zu unterstützen, und den streitenden Parteyen in ihrer Bejahung und Verneinung eine gnugsahme Satisfaction zu geben. Denn so lauten die Worte in dem angezogenen Capitel und Versicul: Der Jubal ist gewesen ein Erfinder aller derjenigen, die da betasteten die Kinnor und Ugabh. Und da nun wollen wir sehen, daß durch diese beyde letztern Worte 2. Musicalische Instrumenta bedeutet werden, welches dennoch aber bis dato noch nicht völlig ausgemacht und satzfahm erwiesen worden, so läßt sich doch aus diesem Zeugnis des Mosis nichts mehr schliessen, als daß der Jubal die Instrumental-Musique mit seiner Erfindungen vermehret, und zu denen allbereit bekandten noch 2. unbekandte Instrumenta hinzugethan. Dahingegen läßt es sich hieraus so wenig folgen, daß er auch die Vocal-Musique zum erstenmahl sollte auffgebracht haben, daß wir ihn nicht einmahl die Erfindung gesammten Instrumental-Musique zuschreiben können. Wer wolte dem Italinischen Benedictiner-Mönch Guidonem Aretinum deswegen vor einen Erfinder der Musique ausgeben, weil er die Clavicymbala und Clavicordia erfunden? Und wer wolte den Jubal deshalb flugs die Invention der gesammten Musique zuschreiben, daß er den Gebrauch zweier neuen Instrumentorum entdeckt.

§. VI. Quicquid igitur hujus rei causa firmius concludere volumus, id generatim nititur congrua ac probabili illa conclusione ac medio termino: quia in cultu Levitico musica instrumentalis obtinuit; E. potuit etiam obtinere in Ecclesia Patriarchali. Præterea etiam recte judicavit VOSSIUS. de *natura & constitutione Poëseos*. L. I. C. 3. §. 13. In eo scilicet *Cantica cum mundi incunabulis cepisse nemo mihi pertinacius adversabitur, qui cogitet, quod in IV. Gen. Cap. legitur Cytharam & Organa esse reperta à JUBAL. Cujus ADAM ipse tritavus fuit, à quo etiam jubilandi verbum esse non temere suspicatur GENEBRARDUS: At cui verosimile fiat, cum jamtum Musica fuerit, qua manus indiget ministerio, non ante eam obtinuisse, qua ore exercetur. Est enim hac simplicior ac prior natura: ut tempore etiam priorem esse credibile sit. Sed quare non concludere etiam possemus: Quia PROTOPLASTÆ & PATRIARCHÆ. Sec. I. & II, jam in excolendis & augendis musicalibus instrumentis operam suam navaverunt;*

E id factum est ad *inditamentum ipsius naturæ*, quæ cum mundi incubullis musicam vocalem instruxit; & juxta rem ac causam proferendorum modulationem sermonis, consequenter & tonorum ac sonorum moderavit & disposuit: Fabula LUGRETII, acsi primi homines modulationem *abs avibus* didicerint, superius jamdum est explosa; quamvis REIMMANNUS eandem adhuc l. c. p. 42. reduxerit. Tutius autem cum REIMMANNO concludemus: Es ist auch gar glaublich, daß die Patriarchen erstlich bey ihren häuslichen und hernach auch bey den öffentlichen Gottes-Dienste werden Psalmen und Loblieder gesungen haben. Und gleichwie dieses alles im Anfange zweifels ohne gar schlecht, einfältig und ungeschickelt gewesen ist, so kan es wol seyn, daß die Musique in denen nachfolgenden Zeiten einen grossen Wachsthum überkommen, und daß der Jubel in der Musica instrumentali, der Mahaleel aber in der vocali excelliret, weil es doch von den hebräischen Wurzel- Wort *לחן* den Nahmen überkommen, und also Krafft dieser Benennung ein Lobfinger des Herrn gewesen ist.

§. VII. Plura de *Musica antediluviana* exhibere non possum, quod vero ad interstitium illud temporis attinet, quod reliquas Patriarcharum ætates usque ad cultum Leviticum interfuxit; tunc Musicam *sam vocalem quam instrumentalem* obtinuisse, quantum opinor, affatim constat ex LABANIS verbis: *Quare occulte egisti fugiendo & furatus es me? dum non indicasti mihi, ut dimitterem te cum gaudio & canticis, cum tympano & cythara.* Gen. XXXI; vi. 27. Nondum prolixus hic ero in describendis *Canticis, Tympano ac Cythara*, interiri hoc certum est, quod cantiones & tympana simul adhibita consveta fuerint in *diebus festis & feriis celebrioribus.* vid. *Enod. XV, 20. r. Sam. XIX, 7. Jer. XXXI, 3.* Sed brevibus modo exponam, quis fuerit sensus CLERICO? Ea, inquit, tympana *minora erant atque ex altera tantum parte, quandoque etiam utraque clausa, qualia sunt qua tambours de Basque à Gallis vocantur.* *Iris saltando utebantur femina, talia in veteribus cernuntur sculpturis; ut in Achate, quem fronti PERSII sui preposuit JS. CASAUBONUS & de qua JOS. SCALIGER. in Opusculis p. 575. solebant Græci in Bacchi & Marris DEUM Orgiis tympanis ejusmodi uti, eorumque inventionem ad alterutrum nomen referebant: Ac sane eorum cultus ex Oriente in Græciam venerat, unde factum, ut Orientalibus usitatissima tympana usriusque sacris adhiberentur. Roma etiam ex Syria mulieres, qua hæc pulsarent, petebantur, ut Syriacum fuisse instrumentum vel hinc noris.* Et post pauca: *Cythara ex JOSEPHO est decem chordis*

chordis aptata et pulsatur plastro. : *Frequentissimus etiamque hodie est in Oriente cythararum usus, earumque superiorum generum, de quibus vid. P. BELENIUM. Observ. L. 3. C. 48. & Stat. nã Cap. 1K. 7h.*

§. LXXI Quod interim Musica tam vocalis quam instrumentalis tunc etiam fuerit *abusus*, id clare satis ex Sacro Codice demonstrari potest: Cum DN. BEDFORD. *Libro cit. p. 3.* facere equidem non possim, quando *Moses intentionem ad CAINI posteriores referre voluit, eosdemque primos ejusdem inventores habuit, quod vel ex eo patere persuasus est, quia Arabi cantatricem adhuc Cainas appellare soloant: Interea ex Libro JOBI Cap. XXX. 9. satis constat, quod in abusum cesserit ipsa Musica; conqueritur etenim excruciatius ille Princeps: Et tunc CANTICUM eorum sum & factus sum illis in dictionem.* Ibi etenim perhibet de Inimicis suis, quod canticum fecerint ad fatis & instrumentis musicis illud cecinerint. *conf. Ps. LXXIX, 13. Thren. III, 14.* atque sic in manus & ora infantum ceciderit, ad *composionem manuum & sibilationem irrisionemque.* Unde satis apparet, quod mali homines Musicam in *deverius* verterint, eademque usi sint ad *vituperium innocensum*, quorsum & referri potest egregia correctio, quod puta tales contemptores non dicant: ubi est DEUS, *dans cantica in nocte?* ut puta agnoscerent *beneficia DEI*, qui in sanitate & prosperitate conservaverit eosdem, ut tranquillam ac pacatam quietem experirentur, indeque etiam occasionem caperent canendi & celebrandi custodiam atque tutelam summi nostri Miseratoris, qui die simul ac nocte umbonis instar est, quorsum citra dubium alludit DAVID Ps. IV, 5. excitans: *Commovemini & no peccate: loquimini cum corde vestro super cubili vestro: & acquiescite, Seta.* Cujus & exemplum in semetipso declarat Ps. XLII. 9. exclamans: *Interdum precipis JEOVA misericordia sua & noctu canticum ejus mecum est: Preses mea sume DEO visa mea.* *conf. Ps. LXXVII. 7.* Vid. plura apud *Commentatores* in Jobum, MERCERUM, COCCEJUM, PISCATOREM & SCHMIDIUM: ubi paraphrasis *KORTHUMII* non male formata, & sequens est: *Denn obwohl Gott sich ihnen nicht unbedeuziget lasset, ihnen viel gutes thut, und sie vor so mancher Gefahr behütet, daß Sie auch in der schreckhaftten Nacht froh seyn und sicher schlaffen können: Aberdas auch Sie vor allen Thieren erhöhet, und mit Kräfften des Verstandes begabet sind: So fragen Sie doch nichts darnach, daß Sie ihn suchen,*

suchen, fühlen und finden, ja aus der Erkenntnis seiner Wunder ihn in Demuth preisen und fürchten mögten. Cui submittimus clausulam Schipidianam: *Qui nos tam elementer custodit & regis per vitam nostram, ut etiam nocte possimus esse laeti & canere media. Nostis enim meminisse, non exclusivè, sed tanquam temporis, quo omnis generis malis magis sumus obnoxii & tamen a DEO custodimur. Ex quo sensu multa habere possimus: multo enim magis interdum dat vobis canticq. In ipsis etiam arumnis non deserit nos &c. Nescio, annon etiam alludatur ad morem aliquem magnatum, qui noctu Musica & cantu delectabantur. De magnatibus enim hic omnino sermo adhuc est: ut supra diximus.*

§. IX. Plura non sunt; quæ ad hoc interstitium pertinent, & in sacris & profanis reyclata sunt. Postquam autem DEO placuit, ut inter posteros JACOBI seu Israelis, ex Egypto eductos MILLENARIJ TERTII Seculo, V. THEARCHIAM institueret, eandemque usque ad REGES peculiariter constitutos extenderet, tunc etiam de Musica ipsa peculiaris quædam obvenerunt, & in specie de MUSICA in sacris V. 3. Testamenti, copiosius aliqua descripta & communicata legimus. Ita quidem Exod. XII, 1. scribitur: Tunc cecinit MOSES & filii Israel canticum hoc JEHOVÆ, & v. 20. additur: Sumpta MIRJAM prophetissa, soror AARONIS, tympanum in manum suam, exieruntque omnes mulieres post eam cum tympanis & choreis. Quæ quidem ratio de Musica tam vocali quam instrumentali aliquid perhibetur esse reperimus. Quemadmodum enim MOSES & filii Israel cecinerunt hoc canticum Jehovæ; Ita & in laudes divinas excitandi ora cordaque hominum, illustra exemplum reliquerunt. Et veluti hi stupendum miraculum, Exodi XIV. toto descriptum, Musica sua celebraverunt; Ita quoque non modo congruum, sed & DEO gratum & necessarium est, si sanctis Odibus, Musica scite instructis, celebrationem Summi nostri Misericordis intendimus & exsequimur. Quæ ratio in ordinem nostram, intensissimam eæ ipso declaraturi Neque enim MOSES autor fuit hujus cantici *οὐκ ἔστὶν ὁσος*, sed & docuit hoc canticum Seniores Israelis, & his postea adjutus, omnes Israelis myriades: uti MIRJAM edocta à fratre MOSCE idem docuit feminas, cumque id docta esset, ipsa Israelis universas, primo omnium in deserto, *ἐν τῷ ἄρειο* publicè decantatum est ab omnibus myriadibus Israelis hoc gloriosum, Canticum, præcinente in choro virgum MOSE; in choro mulierum, Prophetissa MIRJAME:
 F
 duos

Duos enim choros representatos fuisse, *unum vitulos*, una voce intonantium: *alterum feminarum* respondentium, & alternantium, & vox *נָחַל* seu *נָחַל*, & pronomen *נָחַל* v. 23. & mutatum illud *נָחַל* in *נָחַל* satis evincunt - - neque vero *vocali* saltem: sed & *instrumentali* symphonia id est decantatum, unde expresse *tympant* fit mentio, quod id præ cæteris instrumentis musicis ad numeros decoros & mensuram sit aptissimum: ad numeros enim, in festivitibus, puellas alternis cecinisse, & choros duxisse, ac saltavisse, una præcinente, alias respondisse constat: vid. VARENI *Liber Schmor. pag. 242. f.* Non equidem possum consentire BURMANNO, qui in *den Biblischen Werken* p. 206. n. scripsit: *Dis ist die erste Musique; und Dis sind die besten musicalischen Instrumenten, davon man in der Schrift liest.* Ex superioribus etenim contrarium constat; Interea tamen facile consentimus ad p. 207. a. das dieses Lied von dem H. Geist vorgestellt, als das äreste Vorbild und Formel aller prophetischen Lieder der Heil. Schrift, unter dem Titul des Lieds Moses, des Knechts Gottes, Apoc. XV. v. 3. *auff wasch Lied in dem CXIX. Pf. und Es. XL. gezeiget wird.* - - So das Lied Moses wird vereinigt mit dem Lied des Laïnes, welches von denen gesungen wurde, die das Thier überwunden, Apoc. XV. z. 3. und es ist also Moses der Subject des Propheten, Ebr. HI. v. 5. &c. conf. LUCIUS: in *Apocal. ad Cap. XV. f.*

G. X. Facile de cætero cavebimus *Mc* opinionem RIRCHERI, qui *Oedip. Egypt. Tom. 1. p. 297.* *Judeos abs. Egyptiis didicisse Musicam arbitratur.* Plura namque exempla in *tabulis sacris* referuntur e. g. Deut. XXXII, 1. *Sam. II. Jud. V.* neque extat exemplum, quo probari possit, *genuum Musicæ usum* ante tempora DAVIDIS exspiravisse. Interea quod & *abusu* quoquam Musica fit exercita, tragicum illud exemplum *Exod. XXXIV. v. 6.* monet, ubi legitur: *Cumque sedisset populus ad edendum & bibendum, surrexerunt ad LUDENDUM.* ibi etenim mos in diebus festis *consuetus*, nec à DEO prohibitus aut eidem ingratus, quod *in diebus festis salutare solebant.* vid. 2. *Sam. VI, 16.* & 1. *Paralipom. XV, 29.* in antecedaneis temporibus pessimus exhibetur, & quemadmodum inter hos lusus & saltationes non desiderant *tympant ac musica instrumentalis;* Ita quoque, quod vetito DEO que offenso modo fierent omnia, indignatio divina super populum trevit, ut 3000. virorum ceciderint illa ipsa die, v. 6. SPENCERUS quidem occasio-

ne verborum STEPHANI, quæ AG. VII, 41. leguntur: *Latati sunt operibus manuum suarum. colligere vult, quod ex radice PMX haud obscure colligatur, - Israelitas in hoc festo idololatriæ, fornicatione se contaminasse, quia hæc vox ex LYRA ludentem, idololatrantem, coentem aut lascivientem significet, & huic in finem adducit verba Mulieris ROTIPHARAS, quæ pudicitia suâ attentatæ JOSEPHUM incusatura dicit: *Kenit ad me feruere hebrens, quem adduxisti vobis, ut illudat mihi. h. e. ut mihi pudicitia læsa dedecus & opprobrium inferat; sicuti & HANNA probatur, se ab omni pollutione venerem purata esse, dixerit; Nunquam cum lydentibus misceui me, h. e. lascivis & in omnem libidinem solutis; & tandem ne hæc expositio aliquid coacti habeat, ex alio loco paulo clariore fidem jam dictis petit, nempe Num. XXV. 2. 3. ubi Israelita sacrificia PEORI immolata participarunt & impuram Venerem cum filiabus Moabiticis exercuerunt. Verum ea omnia me nondum commovent, ut ad malitiam talem inclinem & affricem illam populo, qui adhuc castitatem vobis Muminis, mediis quidem illegitimis intendit, nec propter lasciviam, sed solum propter idololatriam punitus est.**

§. XL. Dum sacrum Codicem persequor, prima nunc vice divinum & celestem Musicam invenio Exod. XIX. v. 16. ubi legitur: *Estum vero est in die tertio, cum factum esset mare, ut essent voces & fulgura; & nubes gravis super monte; Itemque vox BUCCINÆ valde vehementis ut exopidaret populus, qui in castris erat; Cujus rei meminit, & opposita ejus recenset PAULUS. Ebr. XII, 18. f. edifferens: Non accessistis ad contractabilem montem & accensum ignem & caliginam & tenebras & procellam & tubæ sonitum & vocum verborum, quam qui nudaverunt, deprecati sunt, ut non adderetur sibi verbum. Certum itaque est per ipsum textum, quod audita sint fulgura & tonitrua & quidem accedanea voce BUCCINÆ valde vehementi & quæ successive augebatur. Non equidem præsumi licet, quod TUBA talis fuerit in monte: Interea hic Musicam quandam Instrumentalem auditam fuisse nemo negaverit, etiam si forte modum nos satis assequatur, & hæc quidem inde venit indisputabilis asumptio, quod, si DEUS ipse legem suam publicatam voluerit voce TUBÆ, atque si BURMANNO fidendum, damit das Volk der Etnenne Gottes allgemach mit geringer Sacht gewöhnen mögte, tunc nec displicuerit eidem talis modulandi modus. Cujus vero*

materiæ ac naturæ fuerit; id ex contextu dijudicandum est. Communiter intelligitur *TUBA* *cornu*, cujus clangor clare in ætherem expanditur & diffunditur, formatus cum impressione spiritus & manuum, ut ex verbo *וְפָא* adjuncto apparet & forsan à vocis pulchritudine & perspicuitate dicitur; ut Galli *Clairons* vocare solent. Instrumentum itaque incurvum fuit & eorum, quod rotunditate est præparatum ad formam spirarum; in circuitus & revolutiones non in se recurrentes coactum. vid. ROBERTSONIUS. in *Thesaur. Lingua sanctæ.* p. 1276. & tale instrumentum Lev. XXV. adhibitum est in anno dimissionis septimo, v. namque 9. legitur: *Fræsire tunc facies buccinam vociferationis in mense septimo.* Apud CLERICUM multa leges de voce *וְפָא* p. 281. Nobis id vero sufficit, quod hoc instrumentum obtinuerit; DAVID etenim & omnis dominus Israël ascendere fecerunt arcam JEHOVÆ cum iubilo & cum sono buccina, ubi 1. Chron. XV, 28. adduntur *tuba; cymbala, nabla & cythara*, ita etiam Job. XXXIX, 24. legitur de equo feroci: *Cum impetu, & ira effodiet terram; & non credet, quod in sufficientia buccina dicat: Equi quin de Ascensu MESSIÆ vaticinaturus DAVID. Psal. XLVII, 6. docet: Ascendit DEUS cum clangore: Jehová cum voce buccinae.* conf. & Ps. XXCI, 4. XCII, 6. CL, 3. Eodém instrumento terror incutiebatur *Aegyptiis.* Es. LII, 3, & *Sion.* Jer. IV, 5. conf. Hof. V, 3. ff. IIX, 1. Joel. II, 1, &c. &c.

§. XII. Tabernaculo erecto & secundo Paschate celebrato, numeratis etiam Levitis & ad officium consecratis, DEUS, quoad Instrumenta Musica augmenta quædam addidit. Imperat etenim Mosis Num. X, 2: *Fac tibi duas tubas argenti: opus continens facies illas: ut sint tibi pro convocatione concionis, & pro profectiæ castrorum.* Quando clangent illis, congregabuntur ad te universa concio ad ostium tentoris convensus, Quando vero una tantum clangent, congregabuntur ad TE Principes, Capita millium ISRAELIS. Nomen hic occurrens *וְפָא* volunt à sono conciso dictum; sicut *Taratantara* nostratibus. Notant & tubam hanc argenteam esse, & JOSEPHUS. *Antiqu. Libr. III. Cap. XI. ad Num. X.* ita scribit: *Invenit autem & buccina speciem ex argento facta talem. Canna erat tibia paulo crassior, longitudine paulo minus cubitali, cujus os tantum patebat, quantum ad inflandum sufficeret, desinebatque in extremitatem campanula similem, quemadmodum tuba.* *Alosra* vocatur hoc genus apud Hebræos. *Duas tales fecit, quarum una plerò ad concionem vocabat.*

uocabatur, altera principes ad consultandum de republica exciebantur: Utrisque vero clangentibus uniuersus populus convocabatur. Quoties uero tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant, excitabantur: Secundo uero, qui ad dorgo tabernaculi tentoria sua fixerant: Deinde tabernaculum dissolucione mediana portabatur inter sex tribus precedentes, & alias sex pono sequentes. Leuita uero tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis etiam utebantur in sacrificiis, in quibus uictimas cedi mos est, tunc Sabbatis quam ceteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus uictimis est celebratum, ex eo tempore, quo in libertatem uindicati Aegyptiorum dominationem effugerant. Addit his CLERICUS: Has tubas uideri ad Sanctuarium cecinisse, deinde ab aliis exceptas; aut clamoribus signum per castra delatum. Rationem addit: Neque enim duarum tubarum eiusmodi sonitus ad extrema castra peruenire potuisset. Castrorum, in quibus erant trecenta myriades uapinum, non erat exiguus ambitus: Nec tot hominum breue agmen per ardua praesertim loca transeuntium.

§. XIII. LIGHTFOOTUS in *Ministerio Templi Histosol. Vol. I. p. 696.* postquam notauerat, quod usus hujus instrumenti *solis comiserit SACERDOTIBUS*, non uero *Leuitis*; & adijecerat *numerum tubarum non fuisse infra binarium ex Num. X. 2.) nec supra centum & uiginti ex 2. Paralip. V, 12. modum & subiicit, addens. Qui tubis canebant, erant SACERDOTES. Talis enim fuerat prima institutio, Sacerdotes filios Aaronis tubis usuros, Num. X, 8. 1. Paralip. XV, 24. Nec cum hac parte sacri ministerij fungebantur, Leuitis iuncti erant in pluteis, uel ipsis proximi, sed ad alteram lacum Altaris stabant, & tubis canebant, facie ad inferiora Atrii conuersa, ut Leuita contra faciem ad superiora obuersam habebant, sed ita ut utriusque respicerent Altare. Duo Sacerdotes stabant ad Mensam Adipis מִשְׁחַת הַלֶּחֶם, manus gerentes duas argenteas Tubas, ut ait Mischaatalmudica in L. c. in margine. Duorum meminit Sacerdotum, quia erat *minimus tabernus numerus*, quo solerent uti: Si uero plures essent, stabant in eodem loco amplius occupantes spatium, scilicet in *Occidentali latere graduum Altaris*: Ibi etiam, ut suo loco observatum est, collocata erat mensa Adipis,*

Cantus tubæ *primum* erat *unius tenoris* & *longus*, deinde *fractus* & *tremulus*, tum iterum *longus* & *uniformis* sonitus. Hos sonitus Judæi vocant. תרועה תקיעה תקועה, quod in compendiis scripturæ sic exprimunt: תת'ת. Sacerdotes juxta Mishnam modo laudatam, תקעו ותעו והרעו, caneant, tractum sonum edebant, caneant; liceat enim sic ea verba vertere, donec plenius ostendam, quid significant.

Sacerdotes nunquam tuba caneant, quin *tres* *hocce* sonitus exprimerent, atque inde orta est disputatio, quæ aliquoties in *Talmude* occurrit: *Quot* circiter *vicibus* Tuba caneret quotidie ad altare. Sic habet generalis traditio ולא פוסקין על ארץ פורחת מן מכה תקיעה במקדש במקדש. Nunquam *paucioribus* vicibus canunt in sanctuario quam *viginti una*, nunquam *pluribus* quam *uno* & *quadragesimo*. Sed quidam rem ita exprimunt, Nunquam eos cecinisse *minus* quam *septem* vicibus, nunquam *magis*, quam *sexaginta*. Ratio autem hujus discriminis, quod revera nullum est, hæc est, quod alii habeant *tres* istos distinctos tubæ sonitus pro *uno*, & alii existimaverint, *tres* esse *diversos*.

Judæi exprimunt *tres* istos *diversos* sonitus, quos uno flatu edebant, hisce vocibus: ולאחרונה תרועה כחמצע ופשוטה לפניו. *Classicum* in medio, (*Anglica* enim nostra *versio* תרועה, Num. X, 5. vertit *an Alarm*, *VATABLUS* vero vocem *infractam*) atque ante & post sonitus *uniformis*: Quod *Christiani* *Scriptores* sæpe exprimunt voce *Taratantara*, quamvis hæc vox videatur *fractum* sonum ante & post collocare, in medio planum, contra ordinem descriptionis *Judæorum*.

§, XIV. Opponi hic quidem solent *Dicta aliqua*, quibus persuasi sunt multi, quod non *SACERDOTES* tantum, sed & *Levite* tubas adhibuerint & *isdem* cecinerint. Verum dummodo ipsi textus examini fideliter subiciantur, nil dubii supererit & omnia erunt clara. Num. etenim X. v. 8. 1. Chron. XVI. v. 24. 2. Chron. V, 12. VII, 6. XIII, 12, 14. XXIX, 26. Esdr. III, 10. Neh. XII, 35. & 41. Syr. L, 18. hoc officium *Sacerdotibus* private vindicatur. Hinc & ex loco, 1. Chron. XVI, 42. quando legitur: *Cum his vero, HEMANE & JEDUTHUNE, erant tuba*. non deduci potest, quod *Levite* tubas usurpaverint, sed quod potius cum *Levitis* fuerint: *Sacerdotes*, hoc munere defungentes, id quod vers. 5. & 6. expressius signifi-

significatus est. Postquam enim *nabliorum*, *cythararum* & *cymbalarum* mentio facta est, additur: *Ad BENAIAH & JACHASIEL Sacerdotes cum tubis jugiter coram arca foederis DEI.* Eadem ex Cap. XIII, 8. praesumenda sunt; quamvis enim *DAVID* & *omnis Israel fuerint Iudeis coram DEO, ex omni robore: & quidem canticis & cytharis, & nabliis & tympanis & cymbalis & BUCCINAS*, tamen quoad haec instrumenta sec. ordinem divinitus institutum dispensata sint, ut cuique suam maneret exercitium pro capacitate ac officio suo, id in propatulo esse videtur. Quod & idem ad 1. Chron. XV, 28. observandum est. Nec difficultatem introducit locus 2. Reg. XI, 14. ubi exhibetur *omnis populus latans & clangens tubis*. conf. 2. Chron. XXIII, 13. nam quod inauguratio haec facta sit *sub tubis*, id negari non potest, interea tamen *REX stetit juxta columnam pro more, & PRINCIPES atque TUBAE apud Regem.* h. e. fuerunt apud Regem non modo *Principes populi* sed & *Sacerdotes*, qui officium suum praestabant tubis, qua quidem ratione expressissime opponuntur populo terrae. atque sic non populus omnis, sed illi soli hanc buccinationem executi sunt, ita quidem Cap. VI. Josuae v. 13. clarissime legitur: *Septem autem Sacerdotes portantes septem buccinas jubilantium, ante arcam Jehova incedentes eundo & clangenter buccinis.* quae propter, etiamsi Sacerdotes simul fuerint cum populo, ordo tamen processions & buccinationis etiam servari debuit, ut suum cuique, ut institutum erat, discretive conveniat.

§. XV. Non opus est, ut prolixioribus de tempore buccinationis & loco aliqua commemorem, sufficit indicasse, quod ad arcam foederis & in templo postea sonus hic clangeret, quando *Velum* aut *Templi porta aperta*, quod & idem contigit in *Sabbatis*, *Neomeniis* & *festis reliquis*. vid. Num. X, 10. 2. Chron. XXIX, 16. Syr. L, 18. Alibi docetur, quod in *sacris Eucharisticis* & *mactatione agnorum paschalis* buccinae clangerint. Quod Hierosolymis buccina, & in reliquis civitatibus ac locis cornibus arietinis Sabbatum sit *publucum* quod praeterea in solennitatibus *Eucharisticis*, vid. 2. Chron. V, 12. seq. VII, 6. XV, 13. 1. Esdr. III, 10. talis mos obtinuit, quod in susceptis bellis usu venerit, Num. X, 9. XXXI, 6. 1. Chron. XII, 12. 1. Maccab. V, 13. XVI, 8. id quod idem post obtentam jam victoriam fecerint 2. Chron. XX, 28. 1. Maccab. IV, 13. VII, 43. quem morem vel ipsi gentiles imitati sunt, 1. Maccab. VI, 33.

IX, 12. XV, 24. Quod & in miserimis fatis, ariditate, peste, cicadarum grassatione & desolatione urbium ac regionis id sit factum. 1. Maccab. IV, 38. ff. III, 54; quod dato calu in solenniori exultatione extra templum etiam clangerint, 1. Chron. XIV, 16. XVI, 24. ff. Neh. XII, 35; præcipue id demum adhuc adjecero, quod *festum NOVÆ ANNI POLITICI* exordium suum clangore tali sit fortitum, indeque *festum buccinarum* peculiariter sit dictum. vid. post LUNDIUM, LIGHTFOOTUM & alios GOODWINUS in *Mose & Aaron: L. III. Cap. 7. p. 295. ff.*

s. XVI. Nimia tentarem, si plenam historiam persequerer, & satis proinde fore arbitror, si modo, postquam hæcenus de cornu arietino & buccina quadantenus egi, reliquorum musicorum instrumentorum explicationem qualemcunque adjiciam. Cum proinde jamdum nominaverimus cytharam & organum, occasione locorum, Gen. IV, 21. & Cap. XXXI, 27, hinc de cythara peculiaria adferam, veniam precatus, si forte non assecutus fuero, quæ causam totam absolvunt; in his talibus enim, ubi nec Scriptura nec Historia adjuvatur, hariolari magis decet quam decidere, neque ut jam vidimus, ad sententiam Rabbinorum satis tuto appellari potest.

וַיִּבֶן itaque *CYTHARA*, unanimi consensu Exegetarum, Instrumentum est musicum. Cognationem habet eum וַיִּבֶן i. e. *canali* seu *fistula*, per quam aqua è tecto defluit cum strepitu quodam, ita namque cythara sonum edit & habet formam fistulæ seu canalis cavæ: Affinitate alludit ad יָבֵן, cythara enim non multum dissimilis est cornibus seu tubæ cornuæ. Hanc invenisse JUBALEM jamdum vidimus; *Temporibus DAVIDIS* quod interim obtinuerit ex Ps. XXCI, 3. conf. Ps. LXIIX, 26. abunde patet. Quod & adhibita sit in *Sacris & solennitatibus reliquis*, loca Scripturæ, asfatim testantur. vid. 1. Sam. X, 5. 1. Reg. X, 12. 1. Chron. XV, 28. XXV, 1, 6. 2. Chron. V, 12. IX, 11. Ps. XXXIII, 2. XLIII, 4. XLIX, 5. LXXI, 22. XCII, 4. XCIIIX, 5. CXLVII, 7. Quod & abusus ejusdem intervenerit, testantur loca Esa. V, 12. XXII, 16. XXIV, 8. &c. Quod tandem nec justus ejusdem usus in privatis fuerit improbatu Job. XXX, 31. significatur. Ejusque species ISFOD, *L. III. Orig. Cap. 21. facit psalteria, byras, barbyta, & alias quadrata forma nec non & trigona. Nonnulla eorum schemata exhibuit PIGNORIUS*

RIUS. tract. *de seruis*, p. 86. conf. BULINGER. *de sheatro. Libr. 2. cap. 30.* & ex iis FABER. in thesauro; ac *Lexicographi plures*, & addatur DN. ROBERTSON, ALBERTI, COCCEJUS &c.

§. XVII. Sequitur אָרְגָן Organum. ROBERTSONIUS derivat id ipsum à rad. אָרַם *amare*, *adamarè* & *loqui amatoria*, atque adicit, hoc vocabulum in *Targum* dici אָרְגָן additque PAGNINI *Vexponem*, qui *Carmen amatum* i. e. amatorium, seu cantionem amatoriam transferre voluit, cum alii *carmen musicum* generatim significare voluerint & plurimis tandem habitum sit *amabile adulari instrumentum*, *ORGANUM* puta, *fistulis constans*, *cujus lusus voluptate afficit & amore*. Ex quo nomine eatenus denuò dispalesceret, quod instrumenta musica facta sint *in affectum movendos magis quamque propostam ad penetrandum audientium deducendam*; unde MERCERUS *omne genus Organorum musicorum intelligere voluit*, eo quod illa ipsa *ad movendos animos & affectus ciendas, sedandos & temperandos faciant*. Hinc & JOBUS voluptuosorum concitationes arguit; *atollunt*, inquit, *sicut tympanum & cytharam; & exultant sicut vocem organi*. *Consuetudo in hanc dies suos*, Job. *XXV. 12.* cum enim tympana & cytharas habent, lætitiæ magnitudine, *vox ipsorum exornat & superat etiam tympana & cytharas*; ne hæc instrumenta *præ voce illorum audiantur tantamque vocem edunt*, quanta est vox seu *sonus organi*. Vid. SCHMIDIUS. ad *L. 1.* Interea, quod in Sacris, usus Organi sit præceptus, id manifestum est ex *Ps. CL. 4.* ubi Sp. S. exigens divinum cultum, omniaq; musicorum instrumentaliū genera referens, organitidem meminit, eoque ipso etiam significare voluit, quod eidem non displicuerit instrumentum hoc. Multis hic curis ac more ipsi sueto, copiosa eruditione, GIESBERT VOBTIUS. in *Potestria Ecclesiastica*. probare molitus est, quod *ORGANA* nostra nec ex *Etymologia vocis*, nec ex *circumstantiis textuum* possint excuspi, ut habeantur necessaria ac in Ecclesia toleranda. Verum dum ipse concedit, quod אָרְגָן sit instrumentum aliquod pneumaticum & vero formam *πνευματικόν* mox antea sic descriperat, quod species eorundem contingant ex causa efficiente venti seu flatus; in *hydrantica*, ubi aquæ: in *flatulenta*, ubi flatus humanus: in *follica*, ubi folles, & in *solaria*, ubi radii solis aut motus lunivis ventum seu flatum cient; Hinc in hoc præsupposito subsistere licebit, & Organum tale tibi instructum amabile,

si vero rebus ipsis conformiter pullatum, utile & conueniens, tolerandum, imo necessarium & scriptus. Sp. S. voto acceptatum, credimus.

§. XIX. Diximus equidem, de *CORNU arietino*: Sed nondum usum ejus in Sacris plenus dedimus. Hinc & hanc causam hic absolvemus. Certum igitur illud est, quod in jejunijs obtinuerint haec instrumenta, JOEL. enic. II. v. 1. & 15. Prophetia excitat: *Clangite tuba seu cornu arietino in Sijona: Sanctificite ieiunium, proclamato castationem.* Et in *foedte religiose* non minus obtinuit, Chron. XV, 14, enim, postquam constitutum erat *Quis omnis, qui non poterat ferre tubam DEum Israelin, accidebatur. & paruo usque ad unguem, & viro usque ad feminam, ieiunabat. Tubam vero magis, & cum utraque arietis & tubis & cum buccinis; Ubi sic coniunguntur tuba argentea & buccina arietina.* Eodem modo in *festo etiam tubarum* conficiantur haec instrumenta. Sacerdotes etenim hic iterum *Tuba*, Levitic. XXIII, 24, & que trahi debet excitatio *Ps. XCII, 4*, facta, vid. GEERUS. ad loc. cit. & SCHINDLERUS, in *Lexico-Pentaglossa*, pag. 2017. precipue vero GOODWINUS, l. c. p. 297 §. 4. & EUNDIUS l. c. p. 1023. Collegit reliqua omnia *Celeberrimus BUXTORFUS*, in *Lexico-Chald. Talmud. & Rabbinico*, p. 2504 §. ubi scribit; *Ufus ejus multiplex erat; ad convocandum curiam Ecclesiae, ad indicandum festum Sabbathi, & Nativitatis, Paschalis & alia. Attis erat; habe posse inflare: felicitatis indicium, si bene sonaret. Hinc & DEUM ipsum ejus sono commotum ferunt, ut de folio juris rigidioris, se in folium misericordiae locaret &c.* Et post pauca ex Talmudicis addit: *Omnes tubae canonicae legitima sunt, excepto cornu vaccino - - - in Gemara ratio redditur, quare ex cornu vaccino aut taurino non fiat, nempe propter vitulos autem, quem pretergressi puniti sunt. Etenim Accusator non fit Procurator sui defensor. Vitulus fuit accusator: Ex eo ergo non debet fieri tuba, quae est quasi Procurator Israelitarum, causam ipsorum agens in archa sacrosanctae & pietatis &c.* Addit & explicationem *Ps. XLVII, 6*, De Jehudae filii Rabbi Nachmanis; *Qua hora DEUS (ut Judae) residet, ascendit in solium juris: Qua hora autem Israelita accipiunt subas suas, & clangunt eorum DEO, surgit de solio juris, & confidet in solio misericordiae, sicut scriptum est, cum sono tuba. Ps. XLVII, & impletur super eos misericordia, & miseretur eorum, & converterit super eos affectum juris in affectum misericordiae. Quando id fit?*

fit in mense septimo, & in sequentibus: Dixit DEUS sanctus Israelitis
 כִּי יִפְרֹשׂוּ מִיָּדָי דְרִיבֵי נְעֻמָּה דְנָא Si pulchra i. e. bona ef-
 feceritis opera vestra, Ego era. uobis ueluti tuba. Qualis est tuba? Intro-
 mittit ab una parte, & emittit ex altera parte. Sic ego surgo a sede iuris,
 & colloco me in sedem misericordiae. Quando id? in mense Septimo.

§. XIX. Sequitur nunc ordine suo

NABLIUM, quod ex Lexicographorum & aliorum Exegetarum
 sententia, est instrumentum ligneum intus cavum, cujus usus est ad lau-
 dendam. Et sic semper jungitur cum reliquis instrumentis musicis.
Layena similitudinem habet & est instar uiris pleni fistulis aut calamis
 perforatis in quibus egreditur dulcis sonus. JOSEPHUS. Lib. 7.
 Antiquit. Cap. X. p. 243. scribit: Nabilia duodecim foros continet, sed
 digitis carpitur; inde vero DN. ROBERTSON praesumit, quod for-
 san nostrae Chely seu tessudini non fuerit dissimile & addit, quosdam
 fistulam utricularum interpretari. Apud Rabbinos non multum laudis
 habet. ABEN ESRA tribuit eidem decem foramina & Rabbi SA-
 LOMON addit, quare vocatur nomen ejus Nebel? quia Menabbel
 מְנַבֵּל עֵבֶרֶתוֹ פָּעִי כֻלָּם אֵינְתָּם מִיִּשְׂרָאֵל כֻּלָּם אֵינְתָּם מִיִּשְׂרָאֵל
 facit omnia instrumenta musica. KIMCHI etiam ad Es. XXII,
 24. memorat: Nabilia diversa esse cum clavis & cordis & omnia
 tamen appellari nablia, quibus BUXTORFFIUS. l. c. p. 1289. addit,
 Decachordum, utriculum, Hyaron, psalterium etiam reddunt. In Arueb
 scribitur, esse utrem, utriculum, qua musicam exercent inflando,
 עֲבֵרֵי פִּיִּי; Alii, scribit idem, lignum rotundum cuius nervis sive chor-
 dis hinc inde exiensis. Es. V, 12. Ps. LXXXI, 21. 1. Sam. X, 5. Es. XXII, 24.
 Quicquid vero horum sit, mihi id satis est, quod fuerit instru-
 mentum musicum & quidem in Sacris adhibitum. Sic enim DA-
 VID Ps. LXXI, 22. professus est: Etiam ego confitebor tibi instrumento
 nablii. Conf. 2. Sam. VI, 5. 1. Reg. X, 12. 1. Chron. XVI, 16. XVII, 5.
 XXVI, 6. 2. Chron. IX, 17. XX, 28. XXXI, 25. Ps. XXXIII, 2. CXLIV, 9.
 &c. Quod & in abusum cesserit hoc instrumentum, illud ex Es. V, 12.
 Amos VI, 5. abunde patet. Conf. PRÆTORIUS. Tom. I. p. 110. & 375. ff.

§. XX. Succedit nunc porro

TM TYPANUM, quod instrumentum a sono, qui pulsatione
 divulgatur, nomen suum obtinuit, & quod adhibuerunt *Israelita*
 Pharaone submerso, Exod. XV, 2, quod idem & jam obtinuit tempore
 LABANIS. Gen. XXXI, 27. & Job. XVII, 6. XXI, 12. Idem instrumentum
 in usu fuit tempore JEPHTAE. Jud. XI, 34. Jer. XXXI, 4. tempore

SAULIS, 1. Sam. XIII, 16, tempore ACHAS, 7. Reg. XXX, 5, tempore reditus ex Babel. Jer. XXXI, 4. Quod & in sacris locum habuerit, abunde probant dicta 1. Sam. X, 5, 2. Sam. VI, 5, 1. Chron. XIV, 2, 3, Psal. LXXXI, 3. CXLIX, 3. CL, 4, quod & tandem in abusum cesserit, Jes. V, 12, videbis; hinc & JUSTINUS. Libr. 30. Cap. 7. tympana & tripudia luxuriæ instrumenta vocavit. Instrumentum vero ipsum erat ex una parte planum, membrana clausum & intus quæcumque, quod baculo pulsabatur, a quo tympanistria, tympana pullans & tympanizo, tympana pulso. Hinc SUETONIUS de OCTAVIANO: Et assensu maximo probavit versum in scena pronuntiatum de Gallæ matris DEUM tympanizante: Videtur, ut Cyclus orbem digito temperet, vid. PEROTTUS. c. 84. 28. ff. & ea propter GEYERUS. ad Psal. LXXXI. & v. 3, verba: Date tympana, commentatur: His verbis alloquitur Psalter veluti Levitas, instrumentorum musicorum custodes, ut exprimere & apparere properant omnia, quæ ad solemnitatem gaudiumque facere quocumque modo possunt. Tympani vero meminit, quippe quæ & ipso uti solent nonnulli populi in festivitatibus quæ hilaritate publicæ quomodo Ps. LXIIX, 26. dictum est, etiam suis de peculis tympana pulsanibus; ad quod non incongrue observant aliqui, aliis gentibus alios mores comperere, quippe si nostro tempore idem facerent virgines, quod olim tempore Mirjam, Exod. XV, 20. &c. putarentur esse Corybantes aut Bacche insana. Atque sic TACITUS quoque L, 5. Sacerdotes Judæorum ibi tympanis quoque concinere sœviffe refert. Sic de tympanis post adeptam victoriam Jud. XI, 34, 1. Sam. XIII, 6, in convivio splendidiore. Es. V, 12, in saltationibus ac choreis. Exod. XV, 20. Job. XXX, 12. item in celebrandis DEI beneficiis, 1. Sam. X, 5, 2. Sam. VI, 5, 1. Chron. XIII, 8. Ps. CXLIX, 5. & h. l. BUXTORFFIUS. in Lexica Chald. Talm. & Rabb. p. 226. s. adducit טַמְבּוּר tympanum aut aliud instrumentum musicum tympano simile, quod fuit tabula minus oris, sicut in tabernaculo, cujus usus est in tabernis vini & locis conviviatorum, quod Galilæi טַמְבּוּר tambour dicatur & duobus bacillis pulsatum, fortem edat sonum, quod in bello VESPASIANI, decreto peculiari sit abrogatum, quæ de re copiosius videbis multa apud SURENHUSIUM. Legum Asiaticarum Libro de re naxor: Parto 3. Opp. p. 304. s. nec minus meminit BUXTORFFIUS. p. 2164. טַמְבּוּר Cytharæ, & per Tympanum transtulit, referens eo loca Dan. III, 5. Es. LV, 12. & Eccles. II, 8. Verum cum recte SANCTIUS observaverit, quod quæ nunc habemus

beamus instrumenta longe ab illis figura & numerorum ratione differentia, hinc non possum ultra, quam ut commendem ad locum *Cobeloeb* GEIERUM, ad locum DAN. SCHWANINGIUM & ad ES. SCHMIDIUM aliosve *Commentatores*. conf. etiam §. 14. s. hujus Sect.

§. XXI. Sed nec dimittenda sunt

לַצִּלְצָלִים vel צִלְצָלִים, CYMBALA, quæ ex JOSEPHO LIGHTFOtus l. c. p. 697. & quidem translata tradit *κὺμβάλα*, unde & definitionem addit, quod cymbala fuerint lata & magna instrumenta arca. Relatum etiam est, quod duo instrumenta arca fuerint, quæ se invicem percutientia seu collidentia sonum reddiderint. Bene GEIERUS rejicit *CAMPENSIS* Versionem, qui ad Pl. CL, §. reddidit, in *tarantularis sonoris* & addit, quod cymbala rectius intelligantur, quia nimirum אֲלֵצָלִים palpitavit, tinnivit (v. g. *auris*, 1. Sam. III, 11. 2. Reg. XXI, 13. Jer. XIX, 3) sicut צִלְצָלִים cymbala 2. Sam. VI, 5. & צִלְצָלִים tintinnabula, Neh. XII, 27. 1. Paralip, XV, 16, 19. XVI, 42. &c. Ea propter &, soni ratione habita, potius per cymbala, quam tubas aut *tarantulara*, reddenda opinatur, & cum ibidem צִלְצָלִים cymbala soni audibiles dicantur, idem id esse statuit, ac cymbala sonora, sicut vox fetus idem est ac febilis, Pl. VI, 9. &c. Adjecit ex versione *Moguntina* textum translatum esse: mit wollautenden Cymbeln, & tandem ex SCALIGERO, *Libr. 7. Emend. Temp.* dum computum exposuit *Æthiopicum*, notat, quod de Christianis istarum Ecclesiarum reculerit, eos ex veteri instituto cymbalis, cytharis & symphoniis, Liturgiam adhuc hodie celebrare. Imo, cum in versu illo צִלְצָלִים reddiderint (cymbalis clangentibus) absurdum non esse, si צִלְצָלִים non tanquam sonum à cymbalis editum, sed iisdem potius adjunctum acciperemus, videlicet de jubilis, qui edi solebant ab hominibus cymbala tinnire audientibus; quorum refert priorem LUTHERI versionem mit Cymbeln im Jauchzen, ut simul Moguntinam adjiciat mit Freuden cymbeln. Eodem modo versio *Catholica* habet: Lobet ihn mit wohlautenden Cymbeln, lobet ihn mit Cymbeln zum Jauchzen. Loco quorum *Judaica* sonat: Lobet ihn mit Schallmeyern: Lobe ihn mit schallendige Schallmeyern. & *Belgica*: Loofft hem met bellinkende Cymbalen: Loofft hem met Cymbalen van Dreuchéene Beluyt. Quod vero in sacris adhibitum hoc sit instrumentum, loca 1. *Chron. XIV, 8. XVI, 19. & 28. XVII, 42.* 2. *Chron. V, 12, 13. XXIX, 25, Esar. III, 10*; abunde probant, Alias SAM. BOCHARTUS.

Phalegi. Libr. 4. Cap. 2. transtulit per *sistrum*; sed cum cymbalo confudit, quod corrigit tamen CLERICUS. ad 2. *Sam. VI, 5*, qui & de *structura* habet, quod *constiterint aene lamina in ovalem figuram flexa & utrimque transmissis bacillis aeneis mobilibus ita tamen ut excidere non possent pertusa: adeo ut inconvulsione instrumenti, quod manubrio gerebatur, bacilli huc illuc redeuntes sonitum ederent.*

§. XXII. Sed & memorandum aliquid est de

שִׁסְרָא Commentatores hoc nomen generale volunt instrumentorum à lignis abieginis confectorum; Sed cum PISCATOR hanc etiam sententiam defendens, adjecerit: Deinde generi subjiuntur species. Quibus tamen admisceatur heterogena, puta, *sistra* & *cymbala*, qua non ex ligno sed ex metallo aliquo fiunt; hinc subnata est specialior opinio, quod puta separatum fuerit instrumentum. Et KIRCHERUS in *Musurgia universalis. Tom. 1. p. 52.* instrumentum peculiare inde formans, postquam monstraverat, quod alii hoc instrumentum confuderint cum *Crotalis* seu æreis crepitaculis, quo utebantur mulieres Syræ; quæ *Ambubaja* dicebantur & germanis *eine Klapper* dicitur; adjeceratque nonnullos idem facere cum instrumento rustico, vulgo vocato *Gnascari*: alios idem confundere cum *sistro*, ipse tamen cum *Autore SCHILTE* mavult, fuisse lignum abiegnum simile mortariolo, quod pulsatum sit alio ligno, simili pistillo parvo, longo & rotundo, in cuius medio fuerit manubrium parvum & in duobus capitibus ejus eminerint nodi quidam quasi grandine guttati: Qui vero ea pulsarint, accepisse mortariolum in manu sinistra atque extrinsecis duobus capitibus pistilli manu dextra alternatim pulsasse. Vid. PFEIFFERUS. in *Dub. vex. Cent. III. Loc. E. p. 645. f.* ubi in tabula videbis omnes figuras instrumentorum, quas DN. HAASE Juculentius expressit & in Editione *BIBLIORUM Psalmis* præmitit. Si fides his habetur, tunc in solo loco 2. *Sam. VI, 5.* subsistendum est, exinde tamen id firmius consequetur, quod instrumentum fuerit non repudiandum & in solemnioribus sacris ac sacris adhibitum.

§. XXIII. Sed & ratio habenda est instrumenti illius, quod שִׁסְרָא dicitur & per *sistrum* ab *Exægetis* & *Grammaticis* vertitur. Fuit verò id ipsum ut aliqui volunt, species ovalis & manubriata, in ora undique tintinnabula habens, à consuetudo citra dubium dictum & gentilibus non incognitum, erat enim receptaculum æneum, quod manu tenebatur & quassabatur. vid. *Lexicographi* passim & conf.

conf. *Bibliotheca Christo per JEAN le CLERC. no. 1708. Tom. XVI. p. 167. f. PEEIFFERUS. l.c. in Dub. Vex. p. 646. ex KIRCHERO refert, quod is ex AUTORE SCHILTE habeat id ipsum instrumentum, sc. tabulam quandam ligneam quadratam, in cuius capite manubrium fuerit apprehensioni aptum, supra Tabulam autem hinc inde fuisse globulos ligneos aut aeneos catena ferrea aut etiam supra tabulam extensa chorda ex cannabi insertos, percussaque tubula globulos illis tam inter se tum cum tabula sonitus edidisset clarissimum ex remoto perceptibilem. Continua etenim commotione pulsa tinnitum edebat & ad motum & saltationem homines commovebat, unde vel ipsa Organa erant, cum quibus se quis agitabat & saltabat. Quod interim CLERICUS cymbala ipsa intellexerit, illud ad locum 2. Sam. IV, 5. expressius significavit, scribens: Cum radix U significet moveri, optime hac nomen cymbalis convenit, qua erant duo hemisphaeria concava, aenea aut argentea, qua complodebantur sonitumque motu illo & confictu edebant. Capi se de illis egimus in Additamentis ad H. Hammondum in 1. Cor. XIII, 1. vid. & Jac. Sponii Miscell. erudite Antiquit. Sect. 1. art. 6. Verum placet nobis subsistere in superius adductis & separatim credere instrumentum a cymbalis ipse. conf. GUSSETIUS. in Comment. ling. Ebraice. BURMANNUS peculiariter hic addit: das Wort, welches hier durch eine Schelle ubersetzet wird, bezeichnet eigentlich ein besondrigt Instrument von Erz oder Eisen mit Ringen, welches, wann es mit einem eisernen Stocklein geschlagen oder sonst berueget ist, ein Getusch machet. Inter haec singula dum nihil determinare valeo, proposito tamen meo convenit, quod & tale instrumentum, qualis etiam fuerit ejusdem figura, in solennitatibus etiam sacris adhiberi siveverit.*

§. XXIV. Superest adhuc

תבליה TIBIA cujus quasi tono cor JEREMIAE super Moabum & viros Kir. heres turbabatur, conf. loca *Jad. XXI, 21. 1. Reg. I, 40. Ps. LXXXVII, 7. Es. XXX, 29.* Citra dubium hoc instrumentum dictum est a perforando, quod puta concavum & foraminosum fuerit. GUSSETIUS in *Comment. p. 258. a.* commentatur Significatio tripudii, in verba, & in תבליה satis certa est, sed תבליה fistulam esse non patet exemplarum circumstantiis, nec tamen eis repugnat, admittatur ergo cum nihil certius datur. Judaei germanice reddunt eine Schalmeyer, hoc est, tibia longa. Usus autem tiliarum apud Ebraeos duplex erat

erat in gaudio & in luctu, in nuptiis, & in funeribus. De duplici hoc usu explicat BUXTORFIUS locum *Matth. XI, 7.* & de luctu in specie *Matth. IX, 23.* ubi & expressius docet ex *Talmude*, quod usus tiliarum ad *lasciviam* fuerit in templo, ut in *Festo tabernaculorum* & in *Oblationibus*. Alias in sacris etiam obvenit nomen *נְבִיבִי*, quo ipso iterum perforata instrumenta intelliguntur, ut opus *tympanorum tuorum & fistularum tuarum in te, in die, quo creatus & preparata sunt. Ez. XXXX, 23.* Quæ Rabbini hic habent l. c. p. 1387 apud BUXTORFFIUM videbis. Conspirat autem *Exegetarum* unanimis consensus in id, operosissima & artificiosissima instrumenta describi hic per duas species: quasi diceretur, & *ψαλτήριον* & *πιπύριον* seu quæ manu pulsantur & quæ instantur parata fuisse. *REGI Tyri*, cum adhuc in *utero* formaretur, conf. *POLUS*, in *Synopsi Criticorum ad l. c.* Tandem & reperitur *נְבִיבִי* quo quidem organum seu instrumentum musicum Ecclesiæ sacris *potissimum* destinatum intelligi decidit BUXTORFFIUS, ut sic aut respondeat hebræo *נְבִיבִי* in locis *Job. XXI, 12. Gen. IV, 21. Es. XXX, 29.* vel etiam hebræo *נְבִיבִי* in locis *Job. XXX, 31. Jer. XLIX, 36. Ez. XXXIII, 92. Ps. CL, 4.* Ubi & inter *tibiam* & *fistulam* distinguit ut fistula aut fuerit *area* aut ex *calamo*. Celeberrimus *Pratensium Theologus*, DN. CASPAR NEUMANNUS, in *Novâ Methodo Hebraica Derivationis* p. 95 ff., ex hypothesis sua hic multa adjecit & radicem *נְבִיבִי* significatum *fructificandi* inferre BUXTORFFIUM asserere demonstrat, tunc vero adjecit: Verum quid fiet Derivatis illis *fistularum, Tibiarum, Canalium, Fundibulorumque* plenis. Durum erat hæc derivare à radice, *fructificandi* significatum gerente. Durum quoque erit ad hebræorum *נְבִיבִי* eadem referre, siquidem linguarum harmoniam ostendere volueris. En igitur harmoniam per nostras Hypotheses puriorem Veritatisque lux restitutam. Datur in hebraismo radix *נְבִיבִי* quæ est geminata ex *נְבִיבִי* characterè *Cap. IV, Ufu 8. num. 3. (b)* explicato, & de Vegetabilibus Emphasi frequentativa & augmentativa pro more Geminatorum, Motum Succul germinantis, protuberantis ac undique partes suas protrudentis designans, perinde uti simplex *נְבִיבִי* quod vulgo *Germinationem, Procrepescentiam, Virorum* vertunt. Ad hanc igitur ex *נְבִיבִי* geminando ultimam Characteristicam factam radicem *נְבִיבִי* pertinent non modo ea, quæ de *נְבִיבִי* paulo ante diximus, sed & illa Chaldæorum

rum radix **כב** quæ *fructificandi* s. fructum producendi Notam habet. Deinde vero datur etiam Character **כב** quæ *Cavitaris* sive *Concavitaris oblonga* Signum est, qualis in Tubis, Fistulis, Canalicibus & concavis similibus aliis esse solet. Restat de hoc Characterē in Sacris *primo* radix **כב** quæ vero non nisi Jud. V, 28. occurrit & proprio notat *sonum edere*, qualem solent *Fistula* vel *Tubi concavi heulen oder hien helen Laut machen.* vulgo vertitur *ejulavit.* Sed in aliis Orientalium lingvis jubilantium quoque esse solet, quomodo apparet, præcidere vi Originis suæ radicem hanc & Gaudium & Dolorem, & affectum vociferantis aliumquemcumque, id quod & agnovisse videntur illi, qui per *vociferatus est* reddere solent. Deinde reperitur etiam **כב** radix aucta ab iniper *Mem*, quam cave confundas cum **כב** radice geminata ex **כב**, cujus mentio facta est supra *Usu 7. n. 2. b. 1.* quæ huc spectat radix ab *AVENARIS* redditur *cavavit excavavit* & tantum in *Paul* occurrit Hiob. XI, 12, ubi Homo vanus sed tamen inflatus, superbus & disertus dicitur **כב** hoc est *concavus* vertente Ariamontano, quia instar Tubi vel fistulæ cavæ vacuus est, nil nisi aërem in se continens multumque sonorus. In Chaldaismo vero adest **כב** quod *Canalem* sive *tubum concavum* notat, qui ad parietes demittitur vel in terram defoditur & qua opus est ducitur ad recipiendas Sordes humanas vel ad educendas aquas & Eluvies domesticas. Porro per ea, quæ supra Cap. Imo num. 43. diximus, vari etiam potest radix aucta ab initio per *Aloph* **כב** sed longe diversissima ab illa Radice *Geminata*, quæ ad characterem **כב** pertinet, per ultimæ Characteristicarum Gminationem orta. Et hæc jam est radix in hebraismo restituenda, ad quam omnia illa derivata spectant in Chaldaismo pariter atque Arabismo adhuc reliqua, quibus *Fistula, Tibia, Organa* multis composita *Fistalis, Bunsibula* & similia alia denominantur.

§. XXV. Exerceantur hic linguæ Ebreæ Magistris quod ad meam nunc causam attinet, inde tamen clarum ac certum est, quod *Musica Instrumenta* in Sacris obtinuerint & propterea subiecto adhuc demum, quæ *LIGTHFOOTUS* habet *l. c. p. 697. a.* Secundum flatile instrumentum, inquit, **כב** *Chalil* vel **כב** *Abib* fistula, *Litus* vel quoddam simile instrumentum, de quo non multum laborarim. Judæi in hac historia ita illud aliquatenus descri-

describunt : *Rabbini nostri tradiderunt fuisse Abub vel Fistulam in Sanctuario* (*Glossa* significat *Abub* & *Chalil* idem fuisse instrumentum) *erat levis, tenuis, ex arundine & erat ibi à diebus usque Moysi. Rex jussit illam auro obtegi; Sed cum sonus ejus tam suavis ac antea non erat. At aureo tegimine ablato sonus aequè suavis ac antea evasit. Hac autem fistula, seu quodcunque aliud instrumentum volueris, non canebant quotidie ad Altare, ut tuba & aliis instrumentis, quæ memoravimus, sed duodecies in anno ea utebantur. Non erant pauciores duabus Chalil vel Fistulis, ait Thalmudica traditio, nec plures erant duodecies. Duodecim autem anni diebus canebant fistula ad altare tempore cum immolabatur primum Pascha (vel Pascha in primo mense) & cum immolabatur secundum Pascha (secundo mense) primo die festo hebdomadis Paschalis, festo Pentecostes (Lev, XXIII, 21.) & octo diebus festi tabernaculorum. Canebant autem fistula non aenea sed arundinea, quia suavis erat hujus sonus. Et unica tantum fistula concertus clausula consistebat, quia ejusmodi clausula est jucundissima. Nam unica fistula (ait *Glossa*) clausulam canebant, postquam reliquæ desissent: Etenim ea fuit melior methodus, quam si omnes simul fuissent. Hac Musica tamen Chalil adhibebatur tempore Oblationis; ac Levitæ quidem canebant tamen Hallel alia voce omnibus memoratis diebus duodecim: sed aliis diebus alia adhibebant instrumenta & ordinariam Musicam. Illa alia Instrumenta, quibus perpetua & quotidiana Musica constabat erant hæc tria כנור, נבל, קינור, Nebbel, Kinnor & Tfeltjel. Si & quis distributive legere quid vellet de tibiis, tunc apud SURENHUSIUM. in *Musica* P. I. p. 330. videbit: quis fuerit tiliarum usus in primitivis Jerusolyma adducendis, quod puta tibia ante offerentes sonaverit usque dum pervenissent ad montem templi. Et *Part. aliera* p. 273 docetur, quomodo in sacrificiis continuis, matutinis per septem dies festi tabernaculorum in domo haustus gavisii sint in festo tabernaculorum propter honorem aquæ, quæ inde hauriebatur ad effundendum & modulati sint tibiis & cytharis, & hæc lætitia non pepulerit Sabbatum, neque diem festum. p. item 268. copiosius habebit, quomodo judæi buccinauerint, claxerint & buccinauerint eò tempore, quo Judæi impleverunt amphoras aquis ad libandum ex Siloah. & quat vicibus repetitæ buccinationis sit instituta; sicut & p. 74. peculiariter tiliarum usum in *Judea* exhibuit. *Part. tandem* *Via* p. 196. docet, quod tibiæ fuerint una vel duodecim & eadem duodecim anni*

temporibus sint audita, & quod in sacrificiis sint usurpata & propulerint Sabbathum, quod & sub finem una tibia aliquamdiu continuata sit post alteram.

§. XXVI. Neminem fugit, quod in Sacris secundum opinionem aliquot Exegetarum, *NABLIUM* *Debachordii* Ps. XXXIII, 2, seu *decem chordarum* exhiberi videatur, quamvis Ps. XCII, 4, expressius *Nablio opponatur*, unde etiam distincta hæc esse instrumenta *GERIUS*, ad Ps. XXXIII, 2, opinatus est & explanationis causa locum Jer. XI, 19, aduxit. Interea cum accentuatio metrica exigat, ut *Robbia geraschatus habeat suum servum Merca*, & præterea *Nablium* & *cythara* habuerint *utraq; fides*, hinc subsisto in versione *LUTHERI*, & adjicio illustrationis causa *LIGHTFOOTI Observationem l. c. p. 697. b.* Hæc, scribit, *observare possumus* (I) לַבַּיִת & נָבִיבָה quæ *anglica* nostra translatio constanter vertit *Harpæ & Psalteries*, fuisse fidibus constantia instrumenta, quæ flatu non commovebantur. (H.) Quamvis fides in utroque instrumento essent, fuisse atque inter ea discrimen: primo, quod alterum arcu seu plectro pulsaretur, ut nostræ *Viola* solent: Alterum vero digitis, ut *Pandura & lutea*: Secundo, quod nota seu toni alterius inter punctationibus distingerentur, alterius vero variis fidiculis; sic enim *קֶבֶץ* & *חֶסְדָּי* intelligi & distingui debent: tertio, quod *Nablium* haberet duodecim chordas, quæ efficiebant duodecim varios tonos (ut in *Clavecymbalis* nostris toni non sunt interpunctionibus, ut in *Luteis*, sed unaquæque chorda est diversi toni.) *Cinnyra* vero haberet quidem decem chordas, sed toni varii fierent interpunctionibus. Itaque juxta hanc *Josephi* descriptionem, si modo admittatur, transferam *Nebel* anglice *an Harp, Lyram*, quia variæ chordæ suos varios tonos faciunt & pulsatur digitis, quæ in re cum *Harpis* nostris convenit. *Kinnor* assimilabo nostris *Violis*, quæ punctis distinctæ sunt, & pulsantur arcu seu plectro transferamque *Violam*. *Rabbi Juda* dicit, *Kinnor* *Januarii* habuit septem chordas, sed diebus *Messæ* habebit octo, ut dicitur *Magistro* in *Sheminith*, vel in octava chorda mundi futuri.

§. XXVII. Tandem cum in his singulis fide nitor Autorum, ut causam hanc finiam, ex *KIRCHERO* p. 48. & *PFEIFFERO* adjiciam, quæ prolata sunt de vocabulo

קִינּוֹר. Statuunt igitur hanc vocem nomen generale esse

omnium instrumentorum fidibus constantium & tactilium. Et sic quidem KIRCHERUS horum instrumentorum *ψηλαφνητών* seu quæ manu aut plectro tanguntur, has constituit species. *פסלטריום* seu *Decachordium* נבל *Nablium* קינור *Cytharam*, מחול *Machol* & מרים *Chelym*. De *פסלטריום* seu *psalterio* notat rem dubio non carere. Aliquos enim velle non tam instrumentum musicum quam modum ex voce notari. JOSEPHUS ipso teste, XII. sonos *psalterium* habere tradit & digitis carpi. AUGUSTINUS ait manibus portari percutientis & ex superiori parte habere testudinem. Illud sc. lignum concavum, cui chordæ ignitentes resonant, sicuti *cytharæ* habent infernè. HIERONYMUS describit hoc Organon in modo quadrati clypei cum X. chordis. HILARIUS idem vult esse quod נבל seu *Nablium*, certum enim est. *psalterium* chordis instructum fuisse, & *psallendi* verbum significat *Svida* teste, *sumis* digitis chordas carpere. Quorsum & facit illud OVIDII 3. *de art. Disce etiam duplici genalia nablia palma. Verrere conveniunt dulcibus illa modis.* Magna musicorum pars ipsi similitudinem *Harpe* nostratis tribuit, quam & passim ejus appingere imagini solent, triangulæ forma, quam APOLLODORUS apud *Athenaum* vocatum ait *μαγάδα*, ARISTOTELES *τρίγωνον*, *SVIDAS Sambucam*. Autor SCHILTE *gibborim* asserit *Nebel* instrumentum fuisse *fidicinum*, fidibusque 22. in tres Octavas fuisse direntum. *Asor* autem chordis 10. *Kinnor* 32. *Machol* 6. *Minnim* 3. aut 4. constituisse fidibus. *Nebel* instar trapezii fabricatum: *Kinnor* ad hodiernæ *cytharæ* similitudinem: *Machol* ut *Violam* & *Minnim* ut *chelym*. conf. PFEIFFERUS. in *Dub. Vexasis. Centur. 3. loc. 50. p. 644. f. addatur* BUXTORFIUS. p. 1298. & GUSSETIUS l. 6. p. 495, Ubi tamen observationem sequentem reliquit: *פסלטריום* perpetuo quidem Musicam spectat; sed utrum sit *generale*, an ad instrumenta *specialiter* pertineat, vix discernas, nisi ex Ps. LXIIX, 26. ubi opponitur *cantoribus*. Ipse habes *פסלטריום* non esse canere, ergo *uti instrumento*. Interim ibidem opponitur *xympani pulsationi*. Denique nullum aliud ei instrumentum adjungitur, nisi קינור non מצלתים, nec נבל, itaque scimus, *פסלטריום* pertinere ad fides, V. ad *פסלטריום* imo ad gravioris toni fides. Ignarus est ergo *pius* illius verbi ad alia instrumenta & ad ea illud extendere, si incmendatè loqui veremur, non debemus. conf. GEIERUS. ad Ps. LXI, 1.

¶ XXIX. Sufficiens hæc hactenus deducta, nam de ali-
quibus

quibus instrumentis, quorum fecerunt mentionem Rabbinī, quæ BUXTORFFIUS enumeravit & quadantenus explicuit, ea propter agere non possum, quia, ut jamdum vidimus, Rabbinorum fides non est satis firma. Interea sicuti per נְחִילִית intellexi instrumenta promiscua fidibus instructa, quæ fidibus constant atque sic tactilia sunt; ita & porro per הַנְחִילִית fortè omnium securissime intelliguntur *instrumenta perforata*, & consensum propterea habeo GEIERI, qui ad Pl. V, 1. commentatus est: נְחִילִית procul dubio instrumentum musicum veluti נְגִינָה in simili inscriptione fuit adhibitum Pl. IV, 1, & quidem *pneumaticum* illud fuisse censet Junius, derivans à rad. נָחַל perforavit, unde etiam נְחִילִית tibia, pluribus notata foraminibus. Hinc itidem נְחִילִית ex Ebræis definit ea instrumentorum genera, quæ tabulata sunt atque excavata, cujusmodi fuerunt Sacerdotum tubæ & Levitarum buccinæ. Quæ sententia cum probabilis sit, assensum eidem etiam præbemus, usque dum certiora monstrantur. Occurrit autem vox hæc tantum semel h. l. & cognata נְחִילִית in simili inscriptione Pl. LIII, 1. conf. Pl. LXXXIX, 1. R. Hay (apud Kimch) dicit fuisse instrumentum musicum, cujus vox similis est נְחִילִית לַשּׁוּרִית *safurro apum*: *Ministerus* hoc putat esse lyram: Alludit vero R. Hay in *Michlol Josph.* ad נְחִילִית quod apud Rabbinos significat *examen apum*. Alii respiciunt autumnant ad sonum נְחִילִית torrentis. Initium carminis, ad cujus numeros hic Psalmus decantandus, putat *Aben Esra*. Quam in rem adscribimus *Bocharti. L. 2. Cana: CXI. f. m. 818.* Ut *Ebrei libros nominant à prima voce v. g. Genesim, Breschith Exodum, Veelle Schmoth &c.* Ita etiam *cantiones: Quod in Psalmorum titulis passim videre est. Sic in titulo Ps. XXII alajeleth haschachar. Alii cantantur super Schofchannim. h. e. lilia &c. Tot canticorum initia ad quorum modos hi Psalmi erant decantandi, quod cur Viri undecunque docti tam superciliose rejiciant, nullus capio. Cum gravitate & honestate Ecclesia, inquam, non convenit, ut adhibeantur ludicri & populares cantus. Sed neque necesse est, ut hi fuerint cantus ludicri, quin potèrè haberi Judei aliquot sacra Cantica, ad quorum numeros & modos David partem Psalmorum composuerit. Huc usque Vir ille Eruditissimus; R. Sal. exponit exercitum seu cœtum, cum propter hostium cōpias is sit constructus: sic נְחִילִית Pl. XXIX, 5. 2. Sam. XXII, 5. Quidam super hæreditate vituli aurei Exod. XXII, 20. Num. XXI, 20.*

vel quia *למנו* possidebant DEum verum, qui DEus portio populi sui: vel super *fluminibus*, quæ dedit populo in deserto, vel de *santuariis*, quæ vocantur *למנו* quod sicuti immundus est torrente ascendit mundus: ita est *sancuario*: vel de hereditate cæli *Vicæ*: ex *Midrasch*. Quæ tamen omnia nimis remota & incerta.

§. XXIX. Paucula adhuc de *למנו* dicenda sunt, vid. Ps. IIX, 1. LXXXI, 1. LXXXIV, 1. de quo MAJUS. in *Animadversionibus & supplementis in Lexicon Job. Cocceji* p. 617. se ad LEIGHIUM & GEYERUM refert. LEIGHIUS vero hæc habet: *GITTITH* id est, vel istiusmodi instrumentum Musicum, quo utebatur *Obed-Edom Gittitha*, vel hi Psalmi decantabantur in honorem & laudem DEI *Haggittith tempore vindemia*, cum uvæ exprimebantur. Chaldaica Paraphrasis interpretatur *plectrum*, quod apportabat David ex *Gath*. Deodatus hinc notat: *Etliche meynen, dis Wort sey der Nahme eines gewissen Liebs nach dessen Melodey dieser Psalm habe sollen gesungen werden / oder, sonst eines sonderbahren Sâptenspiels, welches im Brauch gewesen sey bey den Nâchkommen Obed-Edoms, der ein Levit und Sânger ward, der Gûthhither genant, 2. Sa m. VI, 10. das hebræische Wort Gath, (wovon Gittith vielleicht herkommt) ist der Name einer berühmten Stadt der Philister (da nach etlicher Meynung dieses Instrument erstmals erfunden worden) und bedeutet auch eine Wein- oder Del-Drötte: darum vermeinen etliche, dieser Psalm sey gestellet als ein Dancpsalm, welcher zur Zeit des Herbsts habe sollen gesungen werden. Pergit autem LEIGHIUS: Vera significatio hujus vocabuli *GITTITH* est difficilis & multum dissentiunt hic inter se interpretes. LXX. Interpretes hic ponunt *ὄργανον τῶν ἀρνῶν*, pro *torcularibus*, quod ipsum nonnulli ex Veteribus referunt, ad illam sæpius memoratam vindemiam. Rabbi David Kimchi vult, ut significet, hunc Psalmum à Davide esse compositum apud Philistæos in urbe *Gath*, Maxime autem probabile est, *GITTITH* fuisse instrumentum aliquod musicum. Pierson. in Ps. LXXXIV. A qua vox Gallica Gutterne non valde abludivit. GENEBRARDUS. vid. plura apud Tarnovium, Muis & Foordt, in Psalmum octavum. Hæll Haggittith videtur *rohum lætium s. melodiam jucundam notare per allusionem ad eos, qui lætissime cantare solent, cum uvæ calcant & torcularia exundant vino*, Ps. IV, 8. Foordt in Ps. 8. Vid Menoch. de republ. Ebr. 1. 7. c. 8. Ter solum legitur in titulis Psalmorum & variis de eo sententiæ sunt,*

sunt, quid proprie significet. Alii Organi musici inventi Gath ab Obed-Edom Githæo nomen esse putant. Alii, quod hoc genus carminis datum fuerit à Davide familia Obed-Edom Githas. Alii quod sit genus carminis effectum ad regulas carminis quod incipiebat Gitthith. Alii quod ad tempus torcularium hoc est vindemie cantaretur. Alii, quod David in Gatha Philistæorum urbe eum Psalmum ediderit. Alii tandem, quod hoc carmen decantatum fuerit à Davide propter aliquod eventum, quod ei acciderit. Marinus BRIXIANUS; in Arca Noa. Celeberrimus & jam supra notatus DN. CASP. NEUMANNUS, in Nova Methodo hebraice derivationis. Cap. IV. §. 61. sequentia scriperat: תתקן quale instrumentum musicum id fuerit, & quæ ejus denominandi ratio, hætenus ignorari vulgo dicitur. Video autem תתקן calcandi vel premendi notam esse. Hinc Torculari Nomen est, in quo pedibus premebantur uvæ, quasi diceret *Calcatio* vel *Pressura*. Jam תתקן erit radix frequentativi vim habens. Quomodo תתקן instrumentum tale erit; quod frequenti semperque repetenda pressura opus habuit. Organis nostris pneumaticis forte suo quodam modo cognatum. Quale quid hæbræorum temporibus fuisse, non video, quomodo repugnet. Sed postea in Exodo. Lingua Sancta p. 300. priorem sententiam mutavit, scribens: *Verum eum facta* hætenus æcurator Literarum æstimatio, flexus Notionem adesse abunde docuerit, rectius forte dicam, denominari hoc instrumentum à flexu successive continuando Chordarum, quæ digitis carpebantur. Ps. IIX, LXXXI, XCI & XXCIV; Patriam enim Gath in hac appellatione respici & Davidem Musica sua sacra Philistæorum fuisse Imitatorem, minus probabile esse videtur.

§. XXX. / Postquam hætenus de instrumentis egi, nunc ad exantlandam hanc sectionem præcipue facere videtur peculiaris habita ratio *Levitarum*. Ibi ergo Sp. S. ipse retulit, quod Rex DAVID Arcam DEI introduci fecerit & quod Sacerdotes collocaverint eandem in medio tentorii, quod expandit illi DAVID ac obtulerint holocausta & pacifica coram DEO conf. 2. Sam. VI, 17. 2. Chron. I, 4. Tabernaculum enim conventus Mosaicum cum Altari æneo in quo jure offerebatur sacrificium Gibeone in tribu Juda, & non amplius in Ephraimitica Schilunte, remansit, usque ad conditum Templum Salomonæum. 1. Chron. XVI, 39. 40. XXI, 29. 1. Chron. I, 3. ff. & quod insimul DAVID ordines constitui

Levita

Leuitarum ex omnibus paginis constat. Interea hoc ejusdem opus præcipue memorandum est, quando Regni sui Anno XL, postquam jam SALOMONEM successorem declaraverat, congregavit omnes principes Jischraelis & Sacerdotes & *Leuitas* & distributionem eorum fecit ac quibusque officia sua ordinavit 1. Chron. XXIII, s. f. ita quidem Cap. XXIV. filii Aharonis officiis suis præferti sunt, sed peculiariter Cap. XXV, 1. s. f. distribuit porro DAVID & principes exercitus ministrum filii *Asaphi*, & *Hemanis* & *Jeduthonis*, prophetarum in cytharis, in nablis & in cymbalis, ut *ASSAPHI* filii forent ad manum *ASSAPHI* prophetantis ad manum REGIS, filii *Jeduthonis* ad manum patris sui *JEDUTHUNI* in cythara: Qui prophetabatur super confitendo & laudando *Jehovæ*. Filii *HEMANIS* ad extolendum cornu in cantu domus *Jehovæ*, cum cymbalis, nablis & cytharis ad ministrum domus DEI. Atque sic quidem si ad specialiora respicere volumus, steterunt *Leuitæ* cum instrumentis *DAVIDIS* & Sacerdotes cum tubis. conf. 2. Chron. XXIX, 26. Citra dubium etiam *Melodia* non tantum fuit omnium clarissima ut ne verbum effugerit audientes, illaque ipsa dulciter conspiraverit & penitus exhauferit textum. Non equidem consentio *HTERICO* in seinen sonderl. Predigten n. 6. Das das Singen vor Alters dem Lesen fast ähnlicher als dem Singen gewesen, und man von keinem Intervallis, Modulation und Tact etwas gewußt, bis Johannes Damascenus umbs Jahr Christi 729. die ersten musicalischen Noten und Notguth erfunden, da man allmählig bessere und bessere Melodien bekommen: bis anno Christi 1400 eben umbs die Zeit, da die Druckerer ersteshmahl zu Mayntz, oder wie andere wollen zu Straßburg erfunden. Dunstaphus ein Engelländer erstanden, welcher dem Figural-Gefange erst recht unter die Augen gesehen und ihm auf die Beine gehoffen, indem er darinnen unterschiedene Stimmen nach dem Bass, Tenor, Alt, Discant und Bagant in einander gefolget, von welcher Zeit an die figural Musie immer besser und besser excolirt, vid. *Lundin* l. c. p. 747. b. Sacer Codex enim affatim docuit, quod tempore *DAVIDIS*, *SALOMONIS* & posteriorum etiam Regum Musica tam vocalis quam instrumentalis valde viguerit vid. idem pag. 746. a.

§. XXXI. Si & quid horiolandum est, tunc mire dispersita nobis videtur sonorum ac tonorum ratio. Ecce enim adfuerunt

runt ibi **CANTORES**. 1. Cor. XV, 19. **מִנְחָוּם**, qui dicti sunt à rad. **נח**. Cujus verbi *tria* vulgo afferuntur significata, ut designet *canere* & *munera deferre*. Quid vero vel hodie observamus compositum & exactum magis in *Cantore* & *Musices Directorè*, is aliquando canit, peculiariter vero dirigit & munera singulorum canentium defert, secundum *partituram* suam intentus, ne vel tonus vel sonus exulet; nec tantum verba ad laudes divinarum composita meditatus est & voce dicit, sed & modulatus voce ac organo, quin & dispersitis instrumentis reliquis musicis, ad voluptatem audientium pronuciari curat, ut comparata sint omnia ac singula ad movendum omnem conscientiam hominum & accendendos affectus audientium. conf. *Pf. XXVII, 6.* & *Es. V, 1.* addatur **COCCEJUS**, p. 873. & conf. de *Cantoribus* illiusmodi, 2. *Chron. XXXV, 15. XXIII, 13. Esra II, 70. VII, 7, 24. X, 40. Neh. VII, 1. III, 45. XII, 7.* Non sine usu & causa definitio *Cantoris* laudati & in arte sua strenui est huc accersenda. Quid igitur ex emphasi sacrae linguae est **CANTOR**? Est *Persona munere publico vestita & in sacris constituta, ut primo Musicos habitum acquisiverit & compositionis formanda sit cupax*, talis vero secundo intendit *exterum & aurium aciem & procurrit ad observandum, aspiciendum; innuendum, respiciendum, prospiciendum & observandum, ad minima quaque coordinanda & indecora quaque eliminanda promptus ac aptus*. Is tandem tertio brachia movet & per rectis brachiis huc vel illuc munera defert & procurrit ad perrigendum manus, ut sic honeste ac decore laudes divinae propagentur & Auditorum animi alligantur, imbuantur ac persolvantur ad florificandum *DEUM* & celebranda beneficia summi Numinis. Conf. **DN. ROBERTSON** l. c. p. 1149. a. Tales viros aluit & coluit Ecclesia V. Tti & tali cultu *DEUM* alunt, benefactorem ac miseratorem suum, profecuta est.

Sed & audi porro: Fuerunt cum Cantoribus alii tam *cymbalis acis ad edendam sonum*. 1. *Chron. XV, 19. III* puta inceperunt & praedia dederunt ac *toribus tonis ac sonis*. Quemadmodum enim **CREATORIBUS** inculcari solet mos iste & officium tale, ut sermonem formet, *fronue & distrihis viribus* incipiant, donec Auditorem ad *attentionem* excitaverint ejusque aures ac animum à *peregrinis & remotis cogitationibus* abduxerint & fortiori *parthesia pontus* abstraxerint: Deinde vero ut *lenius loquantur*, ubi jam dicitur ut quietem reddidi sunt

sunt animi & ad effecta intenti. Tandem vero de *cano congregavit* viribus momenta precipua sermonis eò sint dirigenda, ut omni piè concitato motu in officia ac debita Auditores erogentur: Ita mihi cum vera Musica comparatum fuisse, nec forte frustra persuasum est ac autumno. Et cum supra de *tribus* audiverimus, quali sono claxerint, quod puta inceperit ferocius expressum *TA*, medium postmodum lenius ac suaviter modulatum, fuerit *tra*, & tunc finem fecerit æque vigenti tono *TA* absolutum: quid obesset si vel de *Musica* in genere adlexerarem, quod, cum conceptu omnium Instrumentorum *materia textus* fideliter affecta, *PRÆLUDIA* formari debeant sonora, ut auditores ad *auscultandum*, quæ secutura sunt, omni valenti modo excitentur & segregatæ cogitationes *congregentur* quasi ferventius & vigore florentiori in objectum cultus divini hoc fidelius præstandum & velut DEO gratum est, exquendum suscitentur.

§. XXXII. Quid vero nunc porro? Aderant in *Musica* illa *figurali* Davidis, alii *Musici* cum *NABLIIS* super *ALAMOTH*. v. 20. Exeruit hæc dictio *Commentatoras*, ut vel aliqui *parabolas* efformare voluerint *instrumentum musicum*. CLERICUS vero *initium* *verbi* *carminis* fuisse *Halamoth*, præsumere voluerit. Verum cum omnes *Exegeta* eò conspirent, quod radix ipsa ad *erucula* nostræ trahat, & quæ *secta*, *suppressa* & *incognita* habentur; quid ergo hic etiam præsumi magis potest, quam quod *Musica Davidis* *caque* *tenus* *fortiss* & *struere* ad excitandos Auditores *intensa*, simulac *TEXTUS* & *materia sacra* decantanda, non adeo *silens* inceperit, quam *obscure* quasi fuerit ac *suppressa*, ne aures audientium abducerentur abs intentione sua, & seriis ac piis cogitationibus alligarentur magis, ad *Textum* exsequendum & coram imprimendum; interea, sicuti *Bassum*, quem *generalem* nominant, bene moderatum, gratioso fere potest *Textus* *propalando*; & *decantando*; cum & *modulationes* instrumentorum *tenniorum* ac *suaviter* *substantium* adeo non interrumpunt *musicam vocalem* ut eandem potius *omnium suavissime* comitentur & hoc magis Auditorum piorum animos *mulceant* eisdemque *afficiant*, quid obesset, si suggererem, *CANTICA* *sacra* sic fuisse decantata inter *suavolox* *rumores*; & hac ratione intelligendum esse *textum*, quod *adherint* & *suam* *artem* *exercerint* inter *textus* *propalationem* *Viri* *cum Nabliis* *super Alamoth*,

moth. Quid enim suavius, quam adhibita *Harpa & tibia dulces ac pressioris toni*, quid suavius inter concertus quam *Organi mirifice; dulciter ac subobscurius tractati Harmonia?* Aliqua horum assecutus est DEODATUS hanc notam addens: Sie hätten Pfeiffen hoch (oder wein) zu singen. * Hebr. alamoeth mit weiblicher oder jungfräulicher Stimme, welche bey den Musicks Superior oder Discant, oder der Altus, oder ein hoher Tenor, und mit einer weiblichen oder hohen jungfräulichen Stimme musste gesungen werden.

§. XXXIII. Sed vero quales illi fuerunt VIRI, qui aderant dum *cybathis super SCHEMINITH*, ita, ut praesent? v. 21. Mirus hinc iterum est *variantium* chorus, & eo redit tota causa, quod denuo *Scheminith* sit vel novum aliquod instrumentum musicum, vel incantationem alius cantici. Sölus DEODATUS denuo aliquod hujus causae penetravisse nobis videtur, scribens: Sie hatten Harffen auff der Octav zu spielen (d. h. den Bass oder Tenor zu führen) und den Chöre (oder Gesang) zu führen, & ad Pl. VI, 1. auf Meginoth nach Scheminith, d. i. Note. Etliche hatten es fite ein Instrument von 8 Saiten; andere, für einen gewissen Chöre der Music, oder, achte Saiten bey den Musicks genennet ein Octav. Siehe Pl. IV, 1. Quemadmodum ergo Musici in artem callentibus facte id conceditur, quod *SCALA Musicorum universissimum*, fuerit tantum *unius die wacuv* ob simplicitatem radicalem, quod *Pythagoraeorum* fuerit *dis die wacuv*, ob *mediocritatem* venerandam. Hodie vero sit *tris die wacuv* ob *varietatem* gratam musicae vocalis & instrumentalis. Quemadmodum & porro profitentur, quod *OCTAVA* in se habeat *sex tonos*, tres majores & tres minores cum Diebi minore; Nempè *quinque tonos*, tres majores & duos minores cum duobus Semitoniiis majoribus. Atqui ita comprehendat commata ultra quinquaginta, ut *dis die wacuv* nascatur ex *duobus Octavis*; Octava cum Quinta comprehendat tonos octo, quinque majores, tres minores, & tria Semitonia majora: *tris die wacuv* vero dividatur in tres Octavas, & sic deinceps. Veluti & tandem adjiciunt, quod Concordantia perfecta sit, quae *per se stare potest*, i. e. incipere & terminare tantum, ut dum accurate concordantias, sive consonantias simplices exprimere volunt, *harum primam* constituent Octavam, quae est proportionis duplæ inter 2, & 1, in cujus terminis sit

fit simplicissima convenientia diverſa, qualis eſt inter totum & dimidium atque ſic *prima & perfectiſſima ſi Octava* unisonus ille compoſitus : Ita hinc omnem obſcuritatem abigit tactus Sacer & monſtrat nobis Muſicos, occupatos in *cytharis ſuper OCTAVAM* & quidem cum ſpeciali addito $\overline{\text{מַצְלֵל}}$. Sed & hic videbis *Commentatores* ac *Lexicographos* admodum fluctuare. Verum quid multis ? Si radix $\overline{\text{מַצְלֵל}}$ ſignificat *inſtare operi, opus diligenter & indefinenter facere, curare ut opus diligenter fiat*, quis ergo dubitaret, quod exhibeantur illi, qui Baſſo, ut nunc loquimur, generali præſunt & continuam exercitium Muſica ſine ruptura urgent, & ut opus omne diligenter fiat, efficiunt. Delicatiſſimum eſt Opus DN. ANDR. WERCKMEISTERI de *Harmonologia Muſica*, & recte ſ. 5. pag. 3. docuit : Die ordinar-*Sätze* werden deswegen ordinar-*Sätze* genennet, weil die Ordnung ihrer radical-proportional-Zahlen auf einander folget, wie ſie Gott und die Natur ſelbſt geordnet hat, als 1. 2. 3. 4. 5. 6. und 8. daraus denn auch zu ſehen, daß allemahl die *Octava* zum erſten repetiret wird, und keine *Quinta* oder *Tertia* in der Harmonia gedoppelt fällt. Egregie etiam ſ. 13. p. 80. adjecit : Ich habe hingegen von vielen gehört und geſehen, daß, was im *pedale* iſt vor ein *Daß* geſeſen, ſie dasſelbe in *manuale* auch haben angenommen, oder haben im *manuale* mit dem *pedale* lauter *Octava* hinter einander her gemacht, welches aber ſchändlich iſt, und ein Zeichen, daß Sie ein ſchlecht *Fundament* haben und ſübel informiret worden. His etenim ſuffulcit noſtram ſententiam, quam inter accuratiores Muſicos conſenſu non deſtitui certus ac firmus ſum. conf. nunc LUNDIUS *l.c.* p. 748. & poſt ALSTEDIUM, GUEINTZIUM, REIHERUM & innumeros DN. BUTTSTETT, in *Harmonia æterna*. pag. 26. ſſ. & DN. J. G. NEIDHARTS beſte und leichteste *Temperatur* des *Monobordii*. *Cap. præcipue II* p. 14.

ſ. XXXIV. De *CANTICIS* nunc ipsis ſpecialius agendum foret : Verum cum ibi omnia ferme nitantur *traditionibus Rabbino- rum*, hinc in ſchemate demum additurus ſum, quæ ad hanc recte fatere videntur. Certum igitur eſt, quod ex tribus familiis *Gerſonitarum*, *Cahathitarum* & *Meraritarum* conſtituti ſint Muſici & ſingulis illis ſit conſtitutus *PRINCEPS* ut *Gerſonitarum* fuerit ASSAPH, *Cahathitarum* HEMAN, *Meraritarum* ETHAN. vid. 1. Chron. VI, 33. XXV, ſ. Quouſque tentorium manſit in *Gibe*, & arca fœderis
Hiero.

Hierosolymis erat, dividebantur *idem Levites*, in *terris* autem *sol-*
lemnioribus, ubi *actus* *divinus* *præstatur Gibes*, congregabantur
 omnes ad hunc locum. Deinde vero *divisim* tam *Gibes* quam *Hie-*
rosolymis ministrabant. Postea *ex* *Altisrum* *PHILIS* *transero* *et* *con-*
stituti *sunt* *et* *Ordines*, singulis etiam *filii* *horum* *virorum* *ad-*
gregebantur *reliqui* *ex* *Gerfonis*, *Gathathibus* *et* *Manaritis*, ut nu-
 merus *exerceret* *ad* *MM* *MM*. Hos *ordines* *servavit* *SALOMO*
 & *qui* *sequebantur* *ipsum* *REGES* *Juda* *reliqui*. *Conventus* *interim*
non *incubatur* *usque* *ad* *effusionem* *liquoris* *oblacionis* *&* *cum* *cepis*
lutocostam, *partus* *Domini* *cepis* *cum* *tubis* *&* *instrumens*, *netpe-*
cum *vinum* *sacrificii* *effusum* *fuisset*. *vid.* *Nam.* *XV*, *5*. *&* *2*. *Paral.*
XXII, *27*. *PSALMI* *qui* *ordinarie* *canebantur*, *hi* *erant*. *Prima*
hebdomadis *die*. *Pf.* *XXIV*. *Secunda*, *Pf.* *XLIIIX*. *Tertia*, *Pf.* *LXXXII*.
Quarta, *Pf.* *XCIV*. *Quinta*, *Pf.* *LXXXI*. *Sexta*, *Pf.* *XCIII*. *Septima*,
Pf. *XCII*. *Psalmi* *vero* *hi* *dividebantur* *in* *tres* *partes*, *&* *Pauses* *in-*
ter *cas* *latas* *longas* *faciebant*. *In* *istis* *intermissionibus* *TUBÆ*
canebant *&* *populus* *colebat* *DEUM*. *Tubæ* *audiebantur*, *per* *eum*
aperirentur *Attridrum* *portæ*, *navis* *in* *oblacione* *matutina* *&* *novies* *in*
vespertina. *Nunquam* *etiam* *se* *conventui* *reliquo* *conjuncti* *Tuba*, *sed*
tum *tantum* *cecinit*, *cum* *silebat* *Odemus*. *Interea* *quibusdam* *diebus*
etiam *gentiliter* *Psalmi* *&* *Cantus*, *ac* *tubæ* *etiam* *extra* *ordinem* *au-*
diebantur, *in* *preparatione* *puta* *Sabbathi*, *in* *Sabbathis* *ad* *sacrificium*
adjectionum, *ubi* *Levita* *canebant* *Mosis* *Canticum* *ex* *Deut.* *XXXII*,
quod *dividebant* *in* *PL* *partes*, *quarum* *unam* *unoquoque* *Sabbatho*
canebant, *&* *ita* *intra* *5*. *Sabbatha* *illud* *absolvebant* *atque* *iterum*
eodem *modo* *incipiebant*. *Vespertini* *Sacrificii* *hora* *canebant* *Canti-*
cum *Mosis* *Exod.* *XV*. *In* *festo* *isidurum* *Levita* *canebant* *Psalmum*
LXXXI. *&* *vespertina* *sacrificia* *oblato*, *in* *eodem* *festo* *docantabant*
Pf. *XXXI*. *In* *festo* *Paschatis* *inter* *maclandum* *agnum* *777* *magnam*
absolutam *est*, *sicuti* *&* *in* *convivio* *Paschatis* *ad* *faciendum* *calicem*
absolvebat *præses* *convivii* *Haggadam* *seu* *liberationis* *narrationem*,
recitatione *Pf.* *CXIII*. *&* *CXIV*. *Ad* *quartum* *vero* *calicem* *incipie-*
bat *recitationem* *Psalmorum* *CXX*. *ad* *CXIX*. *Hos* *enim* *sæpe* *Psal-*
mos *completebatur* *To* *Hallel*.

§, XXXV. *LOCUS* *ubi* *stabant*, *erant* *scala* *vel* *gradus*, *qui*
inter *atrium* *Israëlis* *&* *Sacerdotum* *versus* *Orientem* *Altaris* *ho-*
locustorum *reperiebantur*, *sic* *vero* *eminebant* *super* *atrium* *Israë-*
lis.

lis. In festo Tabernaculorum stabant etiam in quindecimo gradibus exterioris Atrii. Quod & habuerint Principes suos, id jamdum vidi nus & horum unus seligebat figuralem Musicam executuros: Alter vero in ipsum locam collocabat, ut ordinatissimo omnia absolueretur. Non quidem firmiter apparet, quæ Cantica tempore Davidis obtinuerint, quod vero Is ipse Psalmos & cantica veluti *Θεοπνευστα* formaverit, id ex locis 2. Sam. XXII, 1. 2. Chron. VII, 6. XXIII, 18. XXIX, 30. Esd. III, 10. & Syr. XLVII, 9. ff. conf. Es. XXXIII, 20, satis superque conspicitur; Quod singulis diebus determinatum cecinerint Psalmum, id jam vidimus, & quomodo *muccino* quopiam director signum dederit obeundæ Musicæ, id Rabbini docuerunt, qui & habent, quod aliqui cænentium inter Musicam exclamaverint verba Ps. XLIV, 24: *Evigila, quare dormis ADONAI? Exurgiscere, ne desere in perpetuum*: Qui tamen modus tempore Juda Maccabæi abrogatus esse traditur propter offendiculum inde natum. Dimissi vero Musici, seu quando abs aliis ad vices eorum transeuntibus, liberabantur, incurvarunt se adoraverunt. 2. Chron. XXIX, 29. Habebant in Templo alias Levitæ separatas suas Cameras vel cellulas, in quibus instrumenta sua & libros musicales adservarunt & se exercuerunt; Interea præter Levitas alii etiam in Musica utraque se exercuerunt, quorsum referunt loca Esd. II, 65. Neh. VII, 67, id vero certum est ex exemplo DAVIDIS, quod REGES artem hanc sacram tractaverint, testibus locis; 2. Sam. VI, 5. Ps. XLIII, 3. f. An interiti hi consortes Musicæ fuerint Sacerdotum affines, an vero singulis id fuerit concessum? de eo adhuc disputatur. Negari tamen non potest, quod tota Congregatio cantus oblerit, ubi Praecentor aliquis prævit ipsum textum, conf. Exod. XV; R. Illi vero, qui erant in Ecclesia imitati sunt ea, quæ fuerant præcenta. vid. Syr. L, 20. ff. & illa quidem ratione; dummodo omnia praxi præ sunt absoluta, nam hypocrisis avertatus est DEUS, vid. Amos. V, 23. Aknius miserator præsentis & complacentis suæ dedit documenta, 2. Chron. V, 13. Extra Templum etiam aliquando officium suum obstant Levitæ. 2. Chron. XX, 28. ff. Esd. III, 10. Neh. XII, 12. Ex jamdum dictis facile nunc etiam constat, quid velint verba Jud. V, 12. *Loqueretis carmen?* Ps. XXXIII, 3. *Canite ei carmen novum.* Pt. XLII, 1. *Carminum Cantilena* vel *Cantilena carminis.* Pl. LXV, 1. LXVII, 1. LXIX, & verba *Carminis.* Pl. CXXXVII, 3. conf. Es. XXX, 29. Quod & plura talia fuerint

faciunt Cantica ex Ps. XXXII, 7. constat. conf. Ps. CXXXVII, 4, unde
 & circa dubium *Gen. 1, 1*, nomen illud *Cantus* *Cantitorum* inde ve-
 nit, quod fuit complexus Canticorum reliquorum: De CANTICIS
 interim GRADUM id habeat, quod Psalmi ab CXX, usque ad
 CXXXV, dicantur aliquibus de *quindecim gradibus*, qui erant in ante
 domus DEI inter atrium virorum ac mulierum, per quos ex hoc
 ad illud accesserunt, in quorum singulis, singuli hocum decan-
 tati fuerint Psalmi; & adjiciunt, quos gradus non fuerint resti,
 sed *pyrae*, Insuper *amidiis ante rosanda*: Inde etiam CONSTANTI-
 NUS KEMPEREUR duplex simul commemoravit *Odeum*, uti sacri
 Musici constiterint, *unum* inter Atrium Israelis & Sacerdotum,
alterum inter Atrium Israelis & mulierum. conf. 1. *Paral. XVI, 4*:
 Alii censent *SHUD* esse *vocem musicam*, qua variatio soni ascenden-
 tis, aut altitudo vocis seu tonus acutus, in quo decantati fuerint,
 indicetur: Sunt &, qui *Metodus yonus*, cujusmodi apud nos sunt
 initialia cantionum verba, respiciunt opinantur, ut tamen alii ad tem-
 pus *adscensionis* seu reditus à Babel hos Psalmos referant & adhi-
 bitos eosdem velint, licet dudum compositi erant, à populo re-
 duce, in *reparatione urbis*, cum muri *gradatim* ascenderent: *Neb. XII,*
27 & 27. Imo nec dum est sententiarum finis. *Mul*i enim ad
 ipsam *Babel* in *palæstinam* adscensionem referunt, acsi *in via illa*
fuerint decantati, vel etiam *perstiterint ad Israelitas quorumvis*
temporibus, quando *idem adscendunt* catervatim ad tria Festa so-
 lemnia in templum *Jerusalem*. *Mul*i Canticum *adscensionum* idem
 volunt, quod canticum *effusionis* seu *conclusionum*, quod instar
Completorii in fine Sacrorum cantatum fuerit. Denique Canticum
Excellentiarum idem *quibusdam* est atque *excellensissimum*, præstanti-
 simum & in summo gradu collocandum. Eligat interea corda-
 tus Lector, quod sibi visum fuerit commodissimum & bene hæc ita
 distribuentem GELBERUM ad Ps. CXX, 2.

§. XXXVI. Forant adhuc plura, tam quoad *Musicam voca-*
lem quam instrumentalem & memoranda & monenda. Ex hætenus
 dictis tamen *necessaria & congrua* explicita minimum quadantenus
 esse persuadeor, de satis confluit, quod *in cantibus divinis* utraque ob-
 tinuerit, quod & alias in *salutaribus tam lætitiæ quam tristitiæ usum*
habuerit, proptereaque nemo in hanc transibit sententiam, acsi
Musica usus non alius quam in sacris fuerit; fines namque horum
 exerci-

exercitiorum multiplices jamdum vidimus, & quemadmodum in *feriis* ad beneficia DEI celebranda: ita quoque in *crustibus* ad animum excitandum adhiberi utraque potuit, præcipue ad *virtutem* & *amorem conjugalem* amplificandum, ad Majorum *res gestas* enarrandas & *virtutis sensum* posteris infigendum aut *celebria* quoque magis ornanda; Et hæc tamen singula multum abuterunt à *ritibus Gentium*, qui *Ludos suos* firmior instituerunt, & festis diebus, qui *Diis dicati* sunt, sacrificia, epulas, ludos & ferias ingesserunt: Sacra enim celebritas ipsis erat, vel cum *sacrificiis Diis* offerbant, vel cum *Diis divinis epulacionibus celebrabantur*, vel cum *ludi* in honorem Deorum agebantur, vel cum *feria* observatæ, unde & tales ludi sacri dicti, quod eorundem inscriptiones testantur, & sive ad *Comedias* sive ad *Tragedias* sive ad *ludos musicales* quoscunque respexeris, objectum eorundem utique fuit *Doctrina* de Diis, & *honore ipsorum* propagando, hinc in *Theologia fabulari* comminiscabantur, quod *Natura & Essentia summi Numinis* erat absolutissime contrarium: In *Theologia naturali* adauferunt quæstiones, *quales & cujus generis* forent Di? Et in *Theologia civili* seu politica, quam calluerunt præcipue *Mythæ*, *Separabant colendos Deos*, ostendendo, quibus sacrificiis & quomodo colendi fiat Di? ut singulis populis *propriis* manerent Di. Successive etiam res eò perducta est, ut *THEATRA* propter *ludos scenicos* sint instituta, & *POETÆ*, dum theatris prætaerunt, universitati *fabulas suas* recitari curaverunt, & quos Deos urbs à Pontificibus colere jubebatur, illorum etiam *theatra ostentavit*, atque hinc poetica & theatrica theologia obtinuit apud credulas populos, iidemque Deos Deasque, sive Poëtæ eosdem finxerint, sive *Legislatores* ex Poëtis assumpserint, non saltem *ridiculis* sed & *impis ritibus* venerati sunt, ut tandem fatuis persuaserint, *theatralibus* talibus ludos esse *idolorum suorum delicias*. Cui mox accessit, quod *distinctione* inter malos bonosque Deos facta, *illis* cruentis sacrificiis, *has* autem theatralibus ludis placare & sibi conciliare annisi sint. Quando igitur his idololatricis sacris adjuncta fuit *Musica* aut *vocalis* aut *instrumentalis*, tunc decisum protinus adest, *Populum* puta *Judaicum & Ecclesiam V. Tti* abhorruisse abs istis exercitiis summo ac tremendo DEO adversissimis, & cum in *Diaboli cultum* ordinati non exhibiti sunt tales theatralis ludi, perspicuum id satis est, quod *salva Religione* iidem nec efformari nec tolerari poterint.

§. XXXVII. Ita quidem inter Judæos *scandalum singulare* est exortum *Millenarii IV. Sec. IIX*, cum ex *Hasmonæis* sub **ANTIOCHO EPIPHANE** exiverunt ex *Israële* filii iniqui & *persuaserunt multis*, dicentes: *Abeamus & disponamus fœdus cum gentibus, quæ circa nos &c.* Rex etenim impius dedit illis potestatem faciendi ordinationes gentium & *adificaverunt gymnasium in Hierosolymis juxta leges gentium.* 1. Maccab. I, 11. ff. Ut & cognoscamus, quid in his *Gymnasiis* fecerint, hinc 2. Maccab. IV, 9. ff. docetur; Quod **JASON** sub ipsam arcem *gymnasium* fundaverit & *optimos Juvenum* subigens sub *petasum* egerit, ut ita fuerit summus *gradus* aliquis *Gracismi* & *progressus rituum alienigenarum* per *impis* *excedentem impudicitiam*, adeo, ut non amplius ad altaris ministerium *prompti essent Sacerdotes*, sed *templum* quidem *contemuentes*, & *sacrificia* *negligentes*, *festinaverint* *participes fieri iniqui*, quod in *palestra*, *spectaculi* post *disci* *provocationem* & *patrios* quidem *honores* *nibili* fecerint, *græcicas* vero *glorias pulcherrimas existimaverint.* conf. **JOSEPHUS.** *Antiquit. Jud. Libr. XII, Cap. 6.* Interea cum *Pœsis* ipsa ac *Musica* *divinum* quid habeant & *spurcicia*, *stultiloquium* & *scurrilitas* non *convincat* *credentibus.* Ephes. V, 4. hinc facile videmus, quali *temperamento* in V. *Tro* venerit *Musica*, ubi ubi etiam sit *adhibita*, quousque enim ad *Opærum* *divinorum* *celebrationem*, ad *Hæroum* & *patria* *patrum* *honestam* *commendationem*, ad *virtutum* *incitamenta*, ad *vitiorum* *abactionem*, ad *gaudii* *concessi* *ampliationem*, ad *luctus* *enecantis* *internecionem*, & *quascunque* *reliquas* *pietati* *non* *discongruas* *rationes*, *moderate*, *pie* ac *convenienter* *exercetur*, in eadem nil mali ne quidem *rimari* potuimus, & *dulcius*, *amœnius*, quin *omnium* *laudatissimè* hæc *exercitia* *consectanda* *credimus*, *super* *destabiles* *calumniandi*, *helluandi* ac *debauchandi* *modos*, quibus quidem *perpetinè* *Diabolo* *litatur*. Si & *argumento* **J. N.** *firma* est illa *regula*: *Quicquid* *donorum* *ac* *bonorum* *à* *benigna* *natura* *in* *TE* *collatum*, *tibi* *quo* *tributum*, *illud* *fideliter* *ac* *masculè* *dispensa*: *Quis* *non* *illorum* *facultatem* *canendi* & *exercitii* *musicis* *sciè* *defungendi* *referret*? atque dummodo *officiis* *ac* *negotiiis* *publicis* *nil* *derogetur*, *privata* *salia* *delectamenta* *admiraretur* *potius* *quam* *odisset*? Est quidem *ignoti* *nulla* *cupido*, *verum* *optione* *formata*, *id* *impetra-*
rem, *ut* *talis* *osor*, *modo* *animum* *applicaret* & *auxiliè* *artis* *admittere* *non* *detrectaret*, *in* *omnia* *alia* *successive* *sit* *cessurus*, & *si* *non* *necessitatem*, *suavem* *tamen* *convenientiam*, *mox* *mox* *agniturus* *sit*. *Simulac* *enim* *mens* *hominis* *secum* *consonat*, *nec* *consilia* *ejus* *discrepant*, *delicatissimum* *hoc* *etiam* *exercitium* *applausum* *merebitur* *omnem*.

(0)

SECTIO III.

De MUSICA SACRA N. TESTAMENTI

§. I.

DE USU MUSICES in *Sacris N. Tti* actura nobis, præmit-
tendum est, quod V. Tti ritus obtinuerint usque ad
παναλεγειαν seu destructionem Hierosolymorum, ad deso-
lolationem plenariam Terræ Sanctæ, ad dispersionem po-
puli hujus maledicti irreconciliabilem: Quamvis etenim revera
cessavit Sacrificium & oblatio in medio septimana illius, quam Daniel Cap.
IX, 27. prophetice exhibuit. Postquam enim CHRISTUS *tribus*
annis cum *semisse* stadium ministerii sui prophetici absolvit & passi-
one ultima percitus, in cruce exclamavit: *Consummatus est!* Joh. XIX,
30: Tunc *umbra futurorum* ad Col. II, 17, in *tempore correctionis*, Ebr.
IX, 10. cessare etiam debuerunt: Nihilominus tamen Judæi *Zelum*
DEI habuerunt & *καθ' επιγνωσιν*. Rom. X, 2; usque ad urbis & tem-
pli excidium. In illo itaque *prima* temporum tmemate Jesus ipse
sub lege factus est, ut eos, qui sub lege erant, redimeret. Gal. IV, 4. f.
Ita quidem veluti *duodecennis* in festo Paschatis Hierosolymis com-
paruit & ritus V. Tti non improbavit, quod & postea, antequam
officium suiciperet propheticum, eodem modo approbavit, utque
sic neque Musicam vocalem neque instrumentalem hætenus con-
suetam, disterninavit aut penitus distulit: Nec in *tricensio* ac
semisse anni, quo *officio suo defunctus*, quicquam in his *ipsis* moribus
abrogavit, potius vel ipse *HYMNUM* in *commestione* agni pascha-
lis cum discipulis suis intonuit. Matth. XXVI, 30. & sic de his tali-
bus certum id manet, quod & *Hymnorum* ac *Musica sacre* sanctissi-
ma manserit observatio.

§. II. Neque statim post *ascensionem* CHRISTI, in hac causa
quicquam immutatum est, quemadmodum enim APOSTOLI fre-
quenter publicis Judæorum sacris adhuc interfuerunt, ut occasio-
nem nanciscerentur *predicandi Jesum Christum*: Ita quoque Musicam
tunc adhuc suetam non repudiarunt, nec exercitium cantuum irri-
tum habuerunt, eo minus, quo vel Ipsi in *privatis tribulationibus*
his modis se recreare non intermiserunt, quod vel inde patet, quia
PAULUS & SILAS in custodia & pedes constricti, orantes *hy-*
mnum dixerunt DEO. Act. XVI, 25, cum enim indignis modis tra-
ctati

Etati essent, tantum tamen abest, ut luceant ac fortunam suam deplorent, aut DEI vindictam contra adversarios exposcant, ut potius animo sedato atque lato precentur ac DEum celebrent, idque non tacite secum in animo, sed clara voce, ut à ceteris captivis, qui in exterioris carceris parte asservabantur, exaudirentur, atque sic spe bona lati in DEum, cujus erant ministri & qui suos ex periculis sapius eripuit, conf. Act. V, 19. XII, 4. ff. orant, ut & nunc adesse velit, cursum Evangelii juvare, & ostium sermonis aperire. conf. ad Coloss. IV, 3. Laudant insimul DEum, qui futurorum sciens prædixit hanc insaniam gentium adversus Christum per Prophetam. Ps. II, 1. conf. Act. IV, 24. & ipsos dignos habuit, qui talia perferunt pro gloria ejus. conf. Act. V, 42. & tam denique sonora voce erant ac canunt, ut testentur captivi ceteri constantiam eorum, quia in afflictione non deficiunt à fide. conf. ARCULARIUS, & LENÆUS. in l. c.

§. III. Hæc igitur causa fuit, quare postea PAULUS & JACOBUS ad canendum excitaverint auditores suos. ita quidem ad Col. III, 16. legitur: *Verbum Christi habitet in vobis opulenter in omni sapientia docentes & admonentes vos ipsos psalmis & hymnis & canticis spiritualibus, cum gratia canentes in cordibus vestris Domino.* Scribit hic non male ZANCHIUS: Magnam Musices vim esse ad animos movendos & trahendos, ac piis quoque concessum & laudabiliter usurpari dubium non est, modo tatis sit, qualem hic describit Apostolus, nempe, ut nec in materia, nec in forma peccet. In MATERIA, ut non canantur carnales, inepte, obscæna, turpes & nugatoria cantiuncula, sed psalmi, hymni & cantiones spirituales. In FORMA, ut conjuncta sint cum gratia, quam pietatis oblectationem & usum afferunt, ut ex corde proficiantur & fiant ad gloriam DEI. Differentiam inter istas voces, psalmos, hymnos, odas, alii aliam constituunt. HIERON. HYMNOS ait, qui majestatem DEI prædicant & ejusdem semper vel beneficia vel facta mirantur. quod omnes Psalmi continent, quibus Hallelujah præpositum est. PSALMI autem propriis ad ethicum locum pertinent, ut per Organum corporis, quid faciendum, quid sit vitandum, noverimus. Spirituale CANTICUM est de superioribus; concentu mundi & creaturarum concordia, &c. Aliqui per PSALMOS, Davidicos omnes intelligi volunt: Per HYMNOS, alia cantica, sparsim in Scripturis tradita, ut MOSIS, DEBORÆ, JESAË, DANIELIS cantica: ODAS, spirituales, eas cantilenas, quæ à piis aliis compositæ sunt de

Beneficior DEI. Doctiores hodie sic distinguunt, ut PSALMI sint quæcumque cantiones variis argumentis scriptæ, hebræis dicta MITZMORIM, ut sit nomen generale, tam precatoris, quam deprecatoris, consolatoris aliisque speciebus convenient. HYMNI ἱμνωτικὸὶ hebræis Techillim, qui laudes DEI propriè tractent. Sic CHRYSOST. & Scholia dicunt: ὁ δὲ ὕμνος τῆ ψαλμῶ ἀγιώτερος, αὐτὰ γὰρ αὐτὰ δὴ ἀπέμειν ὕμνοι τῶν Θεῶν ἔψαλλοῦσι, i. e. Hymnus Psalmo sanctior est. Potestates enim supra hymnos DEO canunt non Psalmos. ODÆ autem seu Cantica fuerint hymni peculiare & artificiosi & augustiori forma. compasiti. Conf. MARLO-RATUS. ad Eph. V. 19. & GOMARUS. ad Col. III. 16. Et ex Nostratibus TENZELIUS. Diss. Parte. I. p. 393. ff.

§. Tunc vero pergit: Hæ cantiones spirituales dicuntur, quod à Sp. Sancto profuant, quo repleti sic canunt fideles. Eph. V, 19. neque lascivia carnis: ut mundana carmina, sed spiritui piorum excitando, adque DEUM attollendo serviant, & merè spiritualia contineant. Ad FORMAM & modum cantandi quod attinet, jubet canti in gratia, in corde, Domino. ἐν χάριτι in gratia i. e. cum gratia. Non uno modo accipiunt hoc Interpretes. Nam alii accipiunt pro gratiarum actione erga DEUM, i. e. semper canite DEO laudes suas. Alii cum gratia, i. e. gratiosa & apposita dexteritate, ut à bonis gratiam incatis & aliis usui sitis. Sic ut verius de vobis dici possit, & prodesse volunt & delectare, quam ille POETA de se suisque ait Eph. IV. 29. vult sermonem nostrum esse bonum ad adificationis usum, ut gratiam auditoribus afferat. CHRYSOST. & Scholia tamen sic intelligunt, ἐν χάριτι, i. e. per gratiam Sp. Sancti, sine qua non potestis psallere DEO. Canentes in corde vestro. Hoc plane necessarium est, ut sicut omnia in cultu DEI, sic & cantus ex piò & intimo cordis affectu profuat. Inanis enim est & DEO invisus clamor gutturis absque spiritus devotione & puritate. Nam ut rectè Scholia græca hic dicunt: μὴ ὡς σὸματι ἀδῶν, ἢ ἔνι ἀδῶν Θεῶ, ἀλλ' ἐν ἀεὶ λαλῶν. Ore solo cantare, non est canere DEO, sed in aërem loqui. Non igitur tantum ore, sed imprimis corde canamus & precemur, nec ad ostentationem, sed intus & ex animo. Domino, i. e. non hominibus placere, eorumve aures demulcere conemini, sed uni DEO & in Ejus laudem cultum hunc præstetis, ipse namque nos audiet, etiam si nemo vocera nostram audiat. Sicuti MOSIS tacitas preces & suspiria exaudivit, cui dicit, *Quid calamus ad me?* Licet ille nihil verborum fecisset, sed animo

animo duntaxat clausisset. Exbd. XIV, 15. Facit huc Apostoli ad-
 monitio, quæ est i. Cor. XIV. *Orabit & mente, canam & spiritu, ca-*
nam & mente, &c. ubi Prophetiam & cantum *ἑνεργητικῶς* & ad usum
 Ecclesie fieri vult, & Jac. V, 13. ait: *Equo animo est aliquis? Psallat &*
affigatur aliquis? &c. Habemus igitur, & licet, *cantare & psallere, &*
quomodo? Nihil est Ecclesia tantus, modo sic peragatur, ut serviet
doctrina, videret, commonefactioni, & ex pio cordis affectu proficiatur.
 Qua de re plura vide *Comment. in Ep. ad Eph. Cap. V. 19.* ubi de Musica
 tum privata tum Ecclesiastica dictum copiosius.

§. V. His denique subjicit sequentia: *Hac tamen illis addere*
placet. Non solum PLINIUM juniorem in *Ep. ad TRAFANUM Im-*
peratorem de Christianorum cantionibus meminisse, superflite tum
 adhuc JOANNE Apostolo & Evangelista, sed etiam TERTULLIA-
 NUM. in *Apal. Cap. 19.* memorare post *Agapas*, i. e. convivium, quæ
 alendæ & exercendæ dilectionis mutæ gratia olim Christiani cele-
 brabant, (nam quosque inopes eo refrigerio ut ipsius verbo utar,
 juvabant) morem fuisse *canere de Scripturis sanctis &c.* Pace Eccle-
 siis reddita, *psallendi usus credit*, sed adeo citra incrementa Sancti in
 DEUM ardoris, ut jam sua ætate D. HIERONYMUS *horrenda vitio*
 in cantantibus notarit, quod nempe in *Tragœdiarum* modum, gut-
 tur & fauces dulci medicamine collinirent, ut in Ecclesia *theatrales*
moduli audiantur, cum DEO non voce, sed corde psallendum sit, in
timore, in opere, in scientia Scripturarum. vid. *libr. 3. Comment. in Eph. V.*
 Hoc malum successu temporis sic *auctum* est, ut GREGORIUS I.
Episc. Rom. queratur, in Romana Ecclesia irrepsisse consuetudinem
valde reprehensibilem, ut quidam ad Sacrum Altaris ministerium con-
 stituti *Cantores* eligerentur, ut in Diaconatus ordine constituti, *mo-*
dularum vocibus intervirent, quos prædicationis officio & eleemosy-
 narum studio vacare congruebat: Ac deinde factum, ut plerum-
 que in sacro ministerio, dum *blanda vox* quæreretur, *congrua vita*
 negligeretur, *Cantor minister* DEUM moribus stimularet, cum po-
 pulum *vocibus delectaret.* Ideo cavet idem sub poena *Anathematis*, ne
 deinceps ii, qui Altaris ministerio deputati essent, *cantarent*, sed
 tantum *Lectioni Evangelica* incumberent.

§. VI. Incidenter jam supra de *CANTICO MOSIS* egimus,
 sed & denuo quoad N. T. & loca illa Apoc. V, 9. Cap. XIV, 2.
 XV, 3. aliqua sunt commentanda. Et sic quidem certum est, quod

Locus primus, exhibuerit **AGNUM** suo tempore *messianum* & sub **LEONIS** imagine representatum, **MESSIAM** sc. nostrum **J. CHRISTUM**. Et cum in S. Scriptura, sub rubro **LIBRO** exhibeatur (1) complexus *providentia divina* qua fata singulorum & Ecclesiae **Pf. CXXXIX**, 16. **Ez. II**, 9. f. **Cap. III**, 1. f. **Apoc. V**, 1. f. **X**, 2, 18. (2) Complexus *judiciorum DEI*. **Dan. VII**, 10. **Apoc. XX**, 12. (3) complexus *omnium mediorum saluiferorum*. **Phil. IV**, 3. **Apoc. XIII**, 8. **XX**, 12. 15. **XXI**, 26, hinc scio equidem, quod ad complexum *providentia divina* & ad fata Ecclesiae secundum illud dictum **Apoc. V**, 2, ff. respexerint non inferioris notae Theologi: Verum pace bona illorum, mihi Liber iste & hic exhibitus, pertinet ad complexum *redemptionis* & inde consecuta *oblationis ac collationis mediorum saluiferorum*; Ratio mea haec est, quia Messiae tribuitur apertus & sic citra dubium huc referri debet Paulus 1. **Cor. II**, 7. f. ubi de sapientia Sp. S. *ὁσιπυτος* perhibuit, quod **MEDIATOREM** hunc invenerit, quem nec homines nec angeli invenire potuerunt, atque sic postquam hic Mediator causam humani generis sustinuit & *sumpsit librum* & *dextra sedens super throno*, tunc *quatuor animalia* Mediatori huic *secundum H. N.* laudes meritissimas decernunt & quatuor animalia, & viginti quatuor seniores ceciderunt ante agnum, habentes quilibet *citharas* & phialas aureas plenas suffimentis, quae sunt preces sanctorum; Canunt autem **CANTICUM NOVUM**, atque sic videmus iterum, quod *utraque Musica tam instrumentalis quam vocalis* in Celebrationem *redemptionis* placuerit triauni **DEO** & Mediatori nostro **Jesu Christo**. Imo **LUTHERUS Tom. IIX. Jen. fol. 153.** optime scribit: *Betrübten Herken ist der Psalter, weil er den Messiam singet und prediget, ein süßer, tröstlicher, lieblicher Gesang, wenn man gleich die blossen Worte ohne Noten daher liest oder sagt; Doch hilft die Musica oder Noten, als eine wunderliche Creatur und Gabe Gottes, sehr wohl dazu; Denn so lesen wir vom Propheten Eliseo 2. Chron. III, 15, daß er durch das Psalter Spiel (da man freylich Psalmen aufgespielet, nach der Ordnung Davids) den Geist der Weissagung in sich merket. Wie auch David mit seinem Psalter Spiel oft den bösen Geist Sauls verjaget oder schwächet; lesen wir 1. Sam. XVI, 14, ff. denn dem bösen Geist ist nicht wohl dabei; wenn man Gottes Wort im rechten Glauben singet und prediget.*

§. VII. Verum non alia, sed eadem illa **Apoc. XIV**, 2. f. *reperiuntur*,

riuntur, nam se ibi legitur, quod audita est *vox tubæ*; tanquam *vox aquarum multarum & tanquam vox sonitus magni*. Audita etiam est *vox Cytharædorum pulsantium in cytharis suis*, qui eccinerunt *canticum novum coram throno & coram IV. animalibus & Senioribus*; Ut tamen meminerit discere canticum, nisi constans *quadraginta quatuor millia empta de terra*. Sicuti igitur supra IV. animalia & Seniores ipsi musicam sacram exercuerunt, ita nunc alii, quibus oblatas ac acceptas fuit *liber redemptionis & quos ita emerat Messias*. vid. 1. Tim. II, 6 quiq; meritum Christi sibi applicandum permisit, separati exhibentur ad hoc officium præstandum. Joh. XV, 19. adde Jér. XXIII, 10. Mat. XVI, 24. Rom. IIX, 38. 1. & 2. Cor. XI, 2. Sic & tandem Gap. XV. vidit *seniores JOHANNES quasi mare vitreum mirum vire & qui victoriam habebant de bestia & de imagine ejus & de characteribus ejus, & de numero nominis ejus*, stantes juxta mare vitreum, habentes *cytharas DEI*, qui canebant *CANTICUM MOSIS servi DEI & CANTICUM AGNI*, Nec quicquam hic intelligitur aliud, quam quod non ingrata DEO trisuni fuerit Musica, victorum talium, quibus DEUS ipse dedit *in os eorum canticum novum & laudem DEO nostro dicendam: Quod videbunt multi & timebunt confidentque in Jehovaha*, dicentes: *Beatus Vir, qui posuit Jehovaham fiduciam suam nec respexit ad superbos & declinantes ad mendaciam*. Pl. XL, 4. Recte hic LUCIUS adjecit: *Ohn allen Zweifel wird mit dem Liede Moses gesungen auf dasjenige Danc- und Sieges-Lied, welches Moses mit den Kindern Israel, nach Erfassung des Königes Pharas und der Egypter gesungen haben, 2. Buch Mos. XV, 1. sqq. Gleichwie auch unser ganzer Text auf die Geschichte zielt, und die Ausföhrung der Kinder Israel aus Egypten gewesen ist ein Gurbild der geistlichen Erlösung der Christlichen Kirchen aus dem geistlichen Egypten oder der Päpstlichen Dienstbarkeit*.

§. IIX. Sed nec dimittenda sunt *Instrumenta musica in terris exhibita & præcipue adhuc dicendum aliquid est de Tuba*. Audivit itaque JOHANNES *vocem MESSIÆ magnam Apoc. I, 10.* tanquam tubæ. conf. Apoc. IV, 1. Jam vero certum id est, quod in V. T. *multiplex*, ut jam audivimus, fuerit usus *tubarum ac tibiarum*, interea, sicuti & *terroris causa* intonat, ita peculiariter Apoc. IIX. incipit *series VII. plagarum & singulis harum præmittitur ANGELUS*, cui data erat tuba, citra dubium, ut excitarentur peccatores

catores; antequam iudicia divina ingruerent, ad *penitentiam* vid. Ef. XXVII, 13. Zach. IX, 14. adde Ef. LXIX, 1. Hof. HX, 1, hinc & denuo usus instrumentorum talium non improbat, sed omnino approbatus est: Sed quid porro multis? Vel in ipso N. T. *MUSICÆ* tam *vocalis* quam *Instrumentalis* obtinuit, placuit, nec rejecta unquam legitur, adeo quidem, ut *Apostolus* PAULUS egregiam *instanziam* inde desumeret: 1. Cor. XIV, 6. ff. scribens: *Fam propter fratres si veniam ad vos linguis loquens: quid vobis presum, nisi vobis loquar, vel per revelationem, vel per prophetiam, vel per doctrinam? Utrique inani- mata sonum edentia, sive fistula fuerit, sive cythara: nisi discrimen sonis reddant, quomodo cognoscetur, quid fistula canatur, quid cythara? Estiam si namq; obscuram etiam vocem verba dederit, quis parabit se ad bellum? Sic etiam vos per linguam nisi significantem sermonem edideritis, quomodo cognoscetur, quod dicitur? Eritis enim in aërem loquentes.* Et propterea licitus Musices usus non exspirabit, etiam si ipsi satis divinis alicubi abolitus legatur: Quis etenim concluderet: Si Apoc. XIX, 22, comminatio divina exhibetur, secundum quam justus DEUS *voce* *cytharatorum & musicorum & tibicinum & buccinatorum* in Babylone mystica non vult *amplius audiam*. E. hi homines & artifices *absolus* sunt rejecti, Ea namque consequentia æque vacillaret ac illa, quando aliqui ex Ef. III, ff. 18. concludere volunt, quod *omnis ornatus* DEO displiceat. Recte etenim LUCIUS, ad Apoc. XIX, 22. commentatus est: *Gott verwirft hiemit nicht die Music, sondern weiſet viel mehr, daß es eine edle Kunst und Gabe sey, dadurch auch Gott im A. und N. T. ist geehret worden. Gott will es aber hinweg nehmen zu straffen den Mißbrauch der Music, welcher zu Rom und an andern Orten, bey dem abergläubischen Gottes-Dienst und zu aller Uppigkeit gebranchet wird. Die Fresser und Schuffer haben Harffen, Psalter, Pauken, Pfeiffen und Wein in ihrem Wolleben, und sehen nicht auf das Werck des Herrn, Ef. V, 12. Amos. VI, 5. Als Nebucadnezar sein Bösenbild wolte anbeten lassen, da hörte man den Schall der Posaunen, Trommeten, Harffen, Geigen, Psalter, Lauten und allerley Saiten-Spiel. Dan. III, 5. So geht es auch zu Rom her, da wird bey der Messe und andern Bösendienste, wie auch sonst zur Pracht und Uppigkeit, die Music vielfältig mißgebrauchet. Darum sollen die Lieder in der Kirchen in ein Heulen verkehret und die Feiertage in Trauren und alle ihre Lieder in Wehlagen verkehret werden. Amos II, 3. 10.*

S. IX. Haecenus quae ex *sacro Codice* desumpta sunt, pro tenuitate virium exhibui. Nunc ad *Historiam Ecclesiasticam* speciatim ipsemet converto; Ac ibi quidem in antecessum moneo, quod plures in describenda historia Ecclesiastica non habuerint respectum, ut distinguerent inter Ecclesias in *Regno Parthorum, India & Tartaria*; ac in *Imperio Romano* plantatas: Sum etenim in illa persuasione, quod Evangelium J. C. primitus in illis Regni plus floruerit, quam in *Imperio Romano*. Inde etiam si copia nobis foret rerum gestarum, quae extra *Imperium Romanum* obtinuerunt, non vana praesumptione mactor, multa etiam ibidem praesto fore de Musica nostram vocali quam instrumentali, altius & plenius exulta & exercita. Interea cum fata Ecclesiae Christianae, quae R. Imperium, hoc tutius persequimur, quo propius nos attingunt & ad nos magis pertinere videntur, hinc & hac serie causam meam auxiliante DEO! discussurus sum; & ea propter pestilentissimum *Virum* GODOFR. ARNOLDUM confectabor, ut Musicam meam eo exactius vindicem, orbique literario ipsi constet, quam scite & accurate Musicae genuinus usus abs abusu sit distinguendus.

MILLENARIUM ergo post CHRISTUM, natum *Imi Saeculo I.* non facile quicquam aliud invenire possumus, quam illud, quod DN. WILLIAM. CAVE. in seicim ersten Christenthum p. 287. f. commemoravit, scribens: *Bei diesem Stück des Gottes-Dienstes singen Sie Psalmen und Lieder, welche ebenfalls mit ein Stück der Göttlichen Verehrung (so beydes bey Juden und Heyden dasile ist gehalten worden) war, und zum Dienst der Göttlichen Ehre unmittelbar dienete, und die Gemüther der Menschen zu göttlichen und himmlischen Entzückungen auftrachte. Es war solches schon vor Alters bey dem Ursprung und ersten Sündheit der Christlichen Kirche, wie St. Paulus weitläufftig davon redet, gebenedichlich, und ging es hernach durch alle Zeiten und Jahrhunderte durch.* Nec potuit hoc diffiteri ARNOLDUS. *vid. R. und R. Historie l. 1. II. 6. p. 34.* & idem iste in seiner wahren Abbildung der ersten Christen, *libr. II. Cap. 2. S. 1. p. 158.* ubi tamen *Fanaticismi sui* memor statim aliquid affricat sano Musices usui, scribens: *Ihe Singen und Beten unter einander geschah im Glauben mit der höchsten Einfalt, und zwar durch Eingeben und Trieb des Heil. Geistes.* Ex omni siquidem contextu certum id est, quod non loquatur de *mediis salutiferis*, quorum operatione exsurgunt Musices in *Sacris* omnia fundamenta

menta genuina, sed dum perpetim & ubivis *immediatam revelationem* extra & præter media salutifera urget, hinc in jam exhibitis locis i. Cor. XIV, & Col. III. eandem perniciosissime sectatur. Vid. modo *sem erstes Christenthum*, loco citato, §. 1. ff., Cui tamen errori *Theologi nostri* fortiter ac macule ad hunc usque diem, veluti id notum satis est, se opposuerunt. De Musica *instrumentali* nil equidem scriptum habemus in hoc Seculo & probabile id omnino est, quod propter *persecutiones cruentas* abstinerint abs hoc exercitio, & cum *privatos conventus* adornare adigebantur, citra dubium Musica instrumentali caruerunt & in Musica vocali moderatos se gesserunt, ne *proderentur abs Empallis & persecutoribus suis*.

§. X. *MILLENARII* Imi Sec. II. de Musica vocali in Sacris exercita nemo dubitabit, qui *PLINII Jun. Epistolam ad TRAJANUM* legit, in qua de Christianis perhibetur, quod *sint soliti stato die antelucem convenire, carmenque Christo quasi DEO dicere secum invicem*. Num interim, quod *JOH. VOSSIUS* in *Comment. ad hanc Epistolam*. voluit, verba: *dicere secum invicem*, ita sint intelligenda, ut Minister verbi *non solus cecinerit*, sed & reliqui auditores semet invicem *ad canendum provocaverint*, quem in finem locum *TERTULLIANI* adduxit, de eo jure multum *dubitatur*. Talis siquidem mos postea demum in *Agapis* exortus est, cum in Ecclesia alias forte obtinuerit modus talis, qualem puta adhuc servamus, ubi *cum Cantore tota congregatio canit*: vid. *TENTZELII Monathl. Unterredung. anno 92. p. 713. f.* Facile etiam consentio *ARNOLDO*, quando I, II, *HK*, 9. p. 61. scribit: *das Lehren und Singen geschähe gleichfals noch in solcher Einfachheit ohne Weitläufigkeit, Pomp und affectirtes Wesen. Sondersch aber ist schön zu lesen, daß Sie Jesum Christum zu Ehren ihre Loblieder mit einander gesungen haben*. Quod ad *SOCRATIS* & ex eodem à *NICEPHORO. Libr. XIII. Cap 8.* relatam commemorationem, quam & *AMALARIUS. Metensis. de Eccl. Officii Libr. IV. Cap. VII.* recensuit, attinet, *IGNATIUM* (c. in visione quadam vidisse *Apostolos*, Sacram Trinitatem Canticis suis alternatim in caelo venerantes, qui modus canendi *Antiphonias* postmodum introduxerit: Tunc *VALESIUS* quidem in dubium id jure multo vocavit. vid. ipsius Notæ ad *SOCRATIS H. E. Libr. VI. Cap. 8.* cui suffragantur *HILDEBRANDUS & HALOIXIUS*. Certum id etenim est, quod posterioribus demum temporibus coeperint *Antiphoniae*. vid.

D. J. A. SCHMIDII. *Lexicon Eccles. minis.* p. 54. f. De Musica *Instrumentali* repeto, quæ supra perhibui & ex TENTZELIO. l. c. p. 715. hanc rationem validam habeo: Hiezu kommt noch, inquit, der offte gefährliche Zustand der Kirchen, da Sie kaum in privat Häusern, oder Klöftern und Höhlen ihren Gottes Dienst verrichten können, und mit starcken musicalischen Instrumenten sich nur selbst verrachten hätten.

§. XI. MILLENARII I. Sec. III. non habemus, quod peculiaris de nostra causa sit expressum. Interea si ex Sec. II. exhibere volumus, quæ JUSTINUS MARTYR. *Apologia II. ad ANTONINUM PIUM*, veluti legere est *Bibliotheca Maxima Tom. II. Part. 2. p. 22. D.* scripsit, habemus adhuc aliqua, quæ vel hic conducunt. Atque *Atheos quidem & sine DEO impiosque nos*, inquit, *non esse; Qui condicorem hujus mundi colimus, minime illum sanguine & libationibus & incensis (quem admodum eruditi sumus) indigere asseverantes: Et precationis gratiarumque actionis ratione in oblationibus quas offerimus omnibus, quantum facultatis nostra est, laudamus: solumque hunc honorem illo dignum esse persuasum habemus, ut quæ ab illo ad alimentum sunt creata, non igne consumamus, sed nobis ipsi & indigentibus præbentes offeramus; gratiorque nos illi exhibentes rationales pompas & hymnos celebremus atque decanemus: Et de creatione, quæ nos condidit, de rerum omnium ad valetudinem firmam ubera provenit; de varietate omnis generis geniminum, ac convenienti temporum vicissitudine; de vita etiam postliminò extra corruptionem omnem nobis redientia; propter eam quæ nobis in illum est fides & persuasione, vota & preces profundimus: Quis sanus non fatebitur? & horum omnium magistrum nos habere.* Addantur et, quæ p. 32. D. E. ff. leguntur; abunde siquidem conspicitur, quod vel adhuc Sec. III. idem talis cultus obfinerit. Ex TERTULLIANO etiam *Apod. c. 19.* id constat, quod in *Agapis & privatis conviviis morem illum habuerint provocandi unus ex ostiivis; qui DEUM cantico quodam celebraret, quod vel ex S. Scriptura & Psalmis desumeret potius vel etiam ipsomet componeret.* Sed morem hic suum ARNOLDUS simul ingessit in der wahren Abbildung. l. c. §. 4. p. 166. adjiciens: da wir klar sehen, daß es einem jeden frey gestanden, selbst in der Gemeine, aus keinem Herzen Lieber zu singen, ob sie gleich nicht allezeit nach der Kunst gelehrt gewesen seyn mögen. Nemlich, wie ein Verächter Mann lieber anmerckt, und selbst ein Papist gestehet, es wirt das Monopolium der Lehrer, oder der Greul, da Sie alles allein in der Kirchen seyn und thun wollen, denen sogenannten Layen aber

aber nur umbs Geld verkaufen, in der Kirchen noch nicht auffkommen. Daher etliche schliessen, es sey immer also gehalten worden von den Aposteln an, bis sich viele gelehrte und kunstreiche Leute zum Christenthum bekennet, und also die erste Einfalt zu singen aufgehoben. Nil siquidem tale intenderunt TERTULLIANUS, qui de *privatis agit conviviis*. & DANHAUERUS, qui ex *Cypriano publicam & communem Oratorem commendat & hymnodiam non nostram, sed Papatus impugnat, & Ministerium verbi separatissimum alias voluit officium, Laicis, vel reliquis vocatis omnibus, non conveniens.* Ex CLEMENTE ALEXANDRINO alias & ATHEOGENE adhuc aliqua moneri possent, æque ac ex HYPOLITO *Portuensi* & PAULO *Samosateno*: Sed dum res ipsa discussione non indigeat, unicuq; modo adjicimus ex DANHAUERO *l. c. p. 170.* ubi scribit: *Musicam ORGANICAM indigne ad solum V. T. ablegant REFORMATI, PARÆUS ad 1. Corinth. XIV. p. 949. ANDR. RIVETUS ad Exod. XV. p. 396. Annon enim hominis est, DEum laudare omnibus illis modis, quibus DEum laudare posse insinuat Hieropsaltes. Psal. CL. & num voce saxtum ASSA, non etiam instrumentis celebrasset Creatorem homo, si in statu innocentia perseverasset? D. PAULUS in N. T. non hymnorum solum, sed & psalmorum meminit. atque hic in alterum extremum Auctor questionum ad Orthodoxos, qua JUSTINO tribuantur. quest. 107. Querit ille, quare in Ecclesiis cantilenis eorum, qui in lege fuerunt, insipientium more utamur? Resp. Simpliciaq; canere insipientibus non convenire, sed instrumentis inanimatorum & crotalis cum saltatione canere: quocirca in Ecclesiis non usum carminum per ejus generis instrumenta, & alia insipientibus congruentia, receptum esse, sed simplicem cautionem in eis manere. &c.*

§.XII. MILLENARII I. Sec. IV. de thomate nostro plura exhibitata sunt, quam hactenus obvenerunt, ex jamdum dicta causa, quia tunc Ecclesiæ Christianæ liberior venit facultas, religionem suam propagandi & propalandi. Falsum etenim est, quod tum demum CANTORES exorti sint, qui veluti in V. T. obtinuerunt, ita itidem in Novo quoque tolerari non modo sed & constitui potuerunt, id quod contra ARNOLDUM in der *R. und R. Zist. I, IV, V. s. p. 162.* observari meretur. Et quam dulcis fuerit *Musica illa antiqua* ad movendum animum audientium, id ipsum D. AUGUSTINUS. *Libr. IX. Confessionum* fatetur, & sub finem *Cap. VI.* scribit; *Quantum fieri in hymnis & canticis*

canticis tuis, suavo sonantis Ecclesia tua vocibus commotus arriter. Voces illa insuspirant auribus meis, & eliquatur veritas tua in cor meum & ex ea aspiabat inde affectus pietatis & currebant lachryma & bene mihi erat cum eis. Statim & adjicit Cap. VII. Non longe coperat Mediolanensis Ecclesia genus hoc consolationis & exhortationis celebrare, magno studio fratrum concinentium vocibus & cordibus. Et postquam AMBROSII persecutionem indicaverat, mox adjicit: Tunc hymni & Psalmi ne canerentur secundum morem Orientalium partium, ne populus mororis tædio contabesceret, institutum est: Et ex illo in hodiernum retentum multis, jam ac pene omnibus gregibus tuis, & per cætera orbis imitantibus. Is & AUGUSTINUS de Musica VI scripsit Libros & in iis egregia multa congeffit, peculiariter etiam monuit, quod histriones & theatrici Cantores scientiam veram musicam non habeant. p. Edit. Lugdun. in 2vo. Tom. I, 451, & de Civit. DEI ad Marcellinum L. XVII. Tom. V. Opp. Cap. XIV. Part. 2. p. 280. f. scribit: Erat autem DAVID vir in canticis eruditus, qui harmoniam musicam non vulgari voluptate sed fideli voluntate dilexerat; eaque DEO suo, qui verus est DEus mystica rei magna figuratiæ serviens, & diversorum nomine sonorum rationales, moderatosque concensus, concordæ varietate compactam bene ordinatam civitatis insinuat unitatem. Et Lib. uno de Decachordis Cap. V. Tom. IX. Opp. p. 1152. egregie scribit: Quare ambularemus delectati vanis canticis, nulli rei profuturis, ad tempus dulcibus, in posterum amaris? Talibus enim turpitudinibus cantionum animi humani illecti enervantur & decidunt à virtute, desuenter in turpitudinem, & propter ipsas turpitudines postea sentiunt dolores & cum magna amaritudine digerunt, quod cum dulcedine temporali biberunt. Melius erga nos amara vobis cantamus ad tempus, quæ postea dulcescant in vobis: nec mercedem aliquam exigimus, nisi ut faciatis quæ dicimus: Imo non faciatis, si dicimus nos. Si autem omnibus illis dicit qui neminem timet, & per quem sit nomine ipsius & in gloria misericordia ipsius, ut & nos neminem timeamus, omnes audivimus, omnes faciamus, omnes cum nostra adversario concordemus. Putate me cytharædum esse, quid vobis possum amplius cavere? Ecce Psalterium vero, decem chordas habet, hoc vos paulo ante cantastis, antequam inciperem loqui, chorus meus vos frustis. &c.

§. XIII. Sed & nunc incipit notitia ipsius Musica INSTRUMENTALIS, quam adeo non detestata est primitiva Ecclesia, ut potius ad benedictionem divinam retulerit usum illum post persecutionem vel in ipsis sacris introductum: Quemadmodum enim fatis

clare indicantur causam intermissa hujus Musica; ita postquam libertas sunt vindicati, exercitum etiam illud factu adhibuerunt. Audi de priori pressura **PROSPERUM Aquitanicum. Expos. in Psal. 137. Tom. IIX. Biblioth. Patrum. Max. p. 153. A.** ubi scribit: Habent Organa sua cives Hierusalem, scripturas, **DE** precepta, & promissa **DEI**, & meditationem quandam futuri Seculi: Sed cum agunt in medio Babylonis organa sua in salicibus ejus suspendunt. Et post pauca: *A salicibus suspendenda sunt Organa: nec canticorum hymnorumque nostrorum Sacramenta pandenda: Ne sanctum detur canibus & jaceantur margarita ante porcos. Potentibus igitur de confessione fidei nostre instruere calumnias suas, respondendam est quod ait Psalmus: Quomodo cantabimus Canticum Domini in terra aliena - - - Quid enim loquitur, aut quid sonat, qui cantica Sion in laude non sonat? Eloquium lingue nostre est Hierusalem canticum, os autem carnalis loquens, & secularia canens, mutum est & obstruatum: Quia inde delectatur, unde confunditur. Verus ergo Hierusalem amator & civis, hac se lege constringit, ut hujus poena subeat damnationem si non omnibus jucunditatibus proposuerit caelestis patria charitatem. Sed & **PRUDENTIUS** de Organo specialiter ea perhibuit: Cum repente privatum Organum infonuit, inestimabili & ineffabili suavitate omnium aures & corda demulcentem supra omnem modum humanum. Nec defuit curiositas importuna, si quis forsitan esset intus, vel extra, qui tam dulcissimam harmoniam effundere potuisset. Verum veraciter deprehensum est & adore & canore: quod tum etiam descendit veraciter in jubilatione, quae ascendit in jubilatione. Quamvis ergo propter persecutionem primitivae haec totius Ecclesiae non usurpata sunt istiusmodi organa, nec tamen inde detestabilia statim sunt habita, praecipue cum **AUGUSTINUS. Tom. IIX. Opp. Part. I. p. 678. in Ps. LVI.** haec denuo addiderit: Paratum est, inquit, Davidis cor ad cantandum & psallendum - - quid vocat ut surgat? Dno Organa video, corpus autem Christi unum video: Una caro resurrexit, & duo Organa surrexerunt. Alterum **E.** organum psalterium, alterum cythara. **ORGANA** dicuntur omnia instrumenta musicorum. Non solum id dicitur **ORGANUM**, quod grande est & inflatur foliis, sed quicquid aptatur ad cantilenam, & corporeum est, quo instrumento utitur, qui cantat, Organum dicitur. Distincta autem sunt inter se ista Organa & volo, quantum Dominus dat, indicare vobis, & quomodo distincta sunt, & quare distincta, & quare utrumque dicatur exsurge. Jam diximus, una caro Domini resurrexit, & dicitur, exsurge Psalterium & cythara. **PSALTERIUM** est Organum,*

quod quidem munibus fertur percussentis & chordas distentas habet, sed illum locum, unde sonum accipiunt chordae, illud concavum lignum, quod pendet & factum resonat, quia concipit aërem. Psalterium in superiori parte habet. Cythara autem genus ligni cavum & resonans in inferiori parte habet. Itaque in Psalterio chorda sonus desuper accipiunt: In Cythara autem chorda ex inferiori parte sonum accipiunt. Hoc interest inter psalterium & cytharam. Vidi equidem SVICERUM, VOETIUM & alios adseruisse, Patres instrumenta talia figuratè accepisse & propterea usum eorundem non confirmavisse: Verum id nunc quidem nobis sufficit, quod talia instrumenta in illis temporibus jam fuerint, & in usufuerint, simulac vero introductio eorundem in templa memorabitur, quod juste id factum sit, itidem deducemus.

§. XIV. Neque tamen hoc dimittendum est, quod hoc Sec. in Ecclesia obtinuerit canendi modus per *MONOPSALMA*, *SYMP-SALMA* & *DIAPSALMA*, sed hic quidem in genere adhuc notandum est, quod, teste AUGUSTINO in *Psalm. 60. Tom. II. X. Opp. Part. 1. p. 38.* hanc distinctionem inter *CANTICUM* & *PSALMUM* fecerit, ut *CANTICUM* dixerit id, quod ore profertur, *PSALMUM*, id, quod visibili organo adhibito, i.e. psalterio canitur &c. Deinde vero & hoc non dimittendum, quod D. J. A. SCHMIDIUS in *Lexico Eccles. min. p. 264.* commemoravit, scribens: Hos *PSALMOS DAVYDIS* graeci recentiores, in XX. classes quas *καθίσματα* vocant, quasi *sessiones*, has iterum in tres partes, *σάββαι* seu stationes dividunt, quas hymno illo: *Gloria Patri & Filio*, &c. terminant; Aliter ac fit in Ecclesia latina, quae hymnum hunc post omnes psalmos recitat. Ideo autem, iudice *BAL-SAMONE*, *καθίσματα* vocant, quod *Concilii Laodicensi* decreto in uno quoque Psalmo, interjecto spatium lectio fieret, ne, dum Psalmi uno contextu legerentur, tedium auditoribus oboriretur. *σάββαι* vero, quod *stationes* recitant, vel quod lectione finita stant, & quasi respirant! Modum, quo *græca Ecclesia* per totum annum psalmos recitat, indicabit Allatius. Præterea ad mensam quoque canebantur psalmi Abecedarii, de his supra. *Psalmi Allelujatici*, Hieronymo dicuntur; qui pro titulo habent Allelujah: cujus inscriptionis nullam altam afferunt rationem, quam quod Psalmi isti singularem ac festivam DEI laudem præ aliis continent. *Psalmus aportionis*, à verbis: *Domine labia mea aperies &c. Psalmi Baptismales*, numero tres,

frēs, qui recitantur in diebus baptismalibus. *Psalmus cantus* est, cum organo præcinate subsequens vox chori cantantis auditur. *Psalmi directanei*, qui uno eodemque vocis tono, nulla modulatione pronunciantur. *Psalmi dominicales*, qui diebus Dominicis in Ecclesia recitari solent. *Psalmi familiares*, qui in omnibus XII, lectionibus horas sequuntur. *Psalmi feriales*, qui diebus ferialibus, seu in feriis in Ecclesia recitantur. *Psalmi fortiores*, dicuntur Psalmi longiores. *Psalmi graduales* dicti sunt Psalmi XV, à Psalmo CXX. ad CXXXV. vel quia canebantur in XV. templi Salomonis gradibus, vel quia vox gradatim elevabatur. In Ecclesia Romana recitabantur quotidie tempore quadragesimali; donec Pius V. in feriis quartis jejuniorum in choro eos recitari statuit. Du Fresne addit, hos XV. psalmos ad quinque parvas homo congruè distribui, in quotidiano officio Deiparæ. *Psalmus invitatorius*, etiam nunc *Invitatorium*, ita appellatur, Ps. 94. *Venite, exultemus &c.* *Psalmus misericordia*, quinquagesimus, *Miserere mei &c.* *Psalmus proemiacus*, sic dictus 104. *Benedic anima mea Domino*; quod ab eo græci vespertas, missam & alia officia auspicentur. *Psalmi plebei & vulgares*, à privatis imperitisque hominibus compositi, qui in Ecclesia decantari vetantur. *Psalmi penitenciales*, dicuntur 7. Illi noti omnibus. *Psalmi prostrales*, *prostrati*, qui ab humi prostratis in Ecclesia recitantur. *Psalmi refectionum*, qui tam posita quam levata mensa à Monachis recitari solent. *Psalmus responsorius*, in quo uno canente chorus consonando respondet. *Psalmi Salomonis*, ab Athanasio inter Apocrypha relati. *Psalmi speciales*, dicuntur VII. penitenciales. *Psalmi superpositi*, videntur dici psalmi, super tabulas peregrinantium illiteratorum positi, *Psalmi typicarum*, apud græcos dicuntur 23 & 146. quod hi in officio *typicarum* recitarentur: Eorum vero primus *αὐτὸν τὴν ἡμέραν* alter vero *δευτέρῃ τὴν ἡμέραν* dicebantur; Pœnitentia psalmorum dicitur, cum Monachus ob leviozem culpam certum Psalmorum numerum decantare vel recitare, in pœnitentiam, jubetur. Addit & ibi, quod *psalcorum* sit dictus, qui memoriter omnes psalmos recitabat. Olim enim Clerici & Monachi tenebantur totum psalterium memoriter tenere: Adeo, ut qui ad Episcopum postularentur, & psalmos ignorarint, rejecerit Gregorius M.

§. XV. Ex his dispalescit unde exorta sint nomina superius exhibita? *MONOPSALMA* itaque dictum est, quod unus cecinit:

SYMPHALMA, quod plures cecinerunt: *DIAPHALMA* autem, spatium erat & intervallum inter canendum. Et quidem Sympsalmate significabatur plurium in fide harmonia, Monodia autem unius plurium in fide. vid. GESSELI: *H. S. & E. Part. 2. p. 729.* ex AUGUSTINO. De cetero heic loci & illud observandum est, quod SVIGERUS & VOETIUS, cum illis, qui partibus illorum adherent, non simpliciter omnem Musicam ejuratam velint, sed solum adversus *ORGANAM* decertent, id quod ex SVICERO satis constat, qui *Theauri Eccles. Tom. II. pag. 1564. ff.* ad voces ψαλμα & ψαλμος ex GREGORIO, Nysseno & BASILIO. M. admisit, quod PSALMUS sit modulatio per instrumentum musicum, & sermo musicus, quando concipiatur atque secundum harmonia rationem ad Organum pulsatur. Addit etiam PSALMORUM laudem & utilitatem, quod sec. CHRYSOSTOMUM infinita bona nobis concilient, mentem à terra avellent & animam quasi alatum efficiant, erigant, & sublimes ac excelsos efficiant. Rem & eandem ipsam habere quandam vel per se voluptatem una cum utilitate conjunctam, dum principale ejus lucrum sit ad Deum hymnos dicere, quod docet, quod animam expurgat, cogitationem in alium exollit, vera & accurata dogmata docet, de presentibus & futuris philosophatur. Habere cum his per melodiam, & multam voluptatem, & consolationem aliquam atque recreationem, & facere eum, qui canit, gravem & venerandum. Quod autem tales efficiat, clarum habet ex eo, quod alter quidem interpretum dicit, decorum: Alier vero, suave. Ambo vero vera dicant. Etiam si enim infinitis modis sit petulans is, qui canit, dum Psalmum reveretur, petulantia sua tyrannidem sopit: Licet malis innumerabilibus sit oppressus, & ab aegritudine animi occupetur, dum à voluptate demulcetur, levat animum, exollit cogitationem & animam in sublime evehit. Adjicit ex CLEMENTE Alexandrino, quod Psalmus sit numerosa & modesta laudatio, & canticum spirituale psalmum dixerit Apostolus. Ac tandem ex BASILIO M. pergit, quod si omnis Scriptura divinitus inspirata sit utilis, & propterea à Spiritu Sancto conscripta, ut ex ea, tanquam è communi quapiam curandarum animarum officina, modellam suo quisque morbo salutare atque accommodam queat seligere, & vero psalmorum liber omnem ex Prophetis, Historiis Loge ac Proverbiis utilitatem complectatur, futura predicat; historias in memoriam revoce: leges sanciat vite: cuique agenda prescribat: & commune quoddam promptuarium sit omnis bona doctrinæ, provida ac solerti cura sua excogitans.

M

nuid

quid cuique nostrum maxime conducit: Hinc & vetera unguentum vul-
nera persanant, & recens vulneratio celerem offerant correctionem, & morbo
affectum pristina afferunt valetudini: Quod vero incolunt est, & integrum
id iurantur interim ac conservent: Denique quod omnino profusum vitio-
sa affectione intemperiem, quoad ejus fieri potest, tollant, quæ variis modis
animis in vita hominum imperat, idque cum quadam animi oblectatione
moderata & voluptate honestas menti inferente cogitationes.

§. XVII. Addit postea: Quoniam enim Sp. S. vidit genus ho-
minum ad virtutem difficile duci posse, & quod propter proclivitatem ad
voluptates rectam vitam negligeremus, quid facit? Delectationem ex Melod-
dia ipsi doctrinis immiscuit, quo per delinatas ac permultas artes, sermonum
utilitatem clari ac velut aliud agentes sermonum utilitatem suscipiunt: ipsius
ad sapientum Medicorum consuetudinem, qui his, qui cibos averfantur, austeriora
pharmaca bibenda præbent, melle sepe poculum oblinunt. Propterea igitur
BASILIUS M. decidit, concinnos psalmorum cantus excogita-
tos esse, ut pueri aetate, aut etiam omnino moribus, canere quidem sibi vi-
deantur, revera autem animas erudiant. Neque enim quisquam ex vulgo &
segnioribus, apostolicum aliquod ac propheticum præceptum facile unquam
memoria complexus abit: At Psalmorum oracula & domi canunt, & me-
dio in foro secum circumferunt. Et sane cum quispiam animum præ ira
valde offeratum habuerit, ubi primum Psalmum sibi incidi percipit, mox ex
animo opera melodia discussa feritate abit serenior. Psalmus est tranquil-
litas animorum: arbiter inunda pacis, cumulus ac undas cogitationum
sedans ac compefcens. Nam anime partem irascibilem mollit, protervam
vero castam facit. Psalmus amicitia est conciliator, unio dissidentium, pa-
cis inter hostes stabiliende sequester est. Quis enim inimicum ducere potest
cum, cum quo unam ad DEUM vocem emisit? Quare etiam maximum bo-
norum, dilectionem, psalmodia suppeditat, velut nodum quandam ad unio-
nem ipsum contentum excogitans, & ad unionis chori consonantiam populum
coaptans. Psalmus demones fugat, Angelicam ensulam conciliat. Scutum
est inter timores nocturnos, diurnorum requies laborum, infancibus secu-
ritas, in aetatis flore constitutis decus & ornamentum, senibus solatium, mu-
lieribus mundis convenientissimus. Psalmo sequestri & velut parario ipsa
incoluntur solitudines: Forenses strepitus moderatur psalmus ac temperat,
Incipientibus erudiri primum, elementaris instructio est Psalmus, proficien-
tibus augmentum, perfectis suffulciendis stabile firmamentum: Vox est Ec-
clesiæ. Hic festivitates exhibeat, hic tristitiam qua secum ducit DEUM est,
creat:

creat: *Psalmus enim etiam ex lapideo corde lacrymas elicit.* Psalmus *Angelorum opus, celestis respublica, spiritualis sessilis.* O sapiens Doctoris *inventum, qui simul canere & utilia discere nos excogitavit!* Unde etiam *magis imprimuntur animis doctrina.* Ita enim natura comparatum est, ut *vix tantillum dures, quod invisus didiceris: cum contra id nescio quo pacto memoria infideat tenacius, quod cum peramena quadam oblectatione & gratia irrepis atque illabitur animo.* Quid porro non hinc possis edoceri? *Nonne fortitudinis magnificentiam? nonne exactam severitatem justitia? nonne temperantia gravitatem? nonne absolutam prudentia perfectionem? nonne poenitentia modum? nonne patientia mensuram? nonne quicquid dicere possis bonorum?* Huc reconditus est perfecta theologia thesaurus: *prædictio adventus Christi per carnem, mina iudicii: resurrectionis spes: terror intentati supplicii: promissiones gloria: mysteriorum revelationes.* Omnia velut *in magno quodam & communi promtuario, in Psalmorum libro reposita sunt.*

§. XVII. Leges & ibidem, quod *MUSICA* obtinuerit ad mensam, nam ex *CHRYSOSTOMO* excerpta videbis sequentia: *Cum Diabolus ut plurimum insidietur in conviviiis, cum ebrietas & ingluviei, risusque profusi, & remissi animi auxilio utatur: tunc maxime oportet & ante mensam, & post mensam se munire Psalmorum presidio, & simul cum uxore ac liberis surgentes à convivio, hymnos sacros DEO canere.* Et ex *CLEMENTE Alexandrino* adjicit: *Quod sacrificium DEO sint psalmi & hymni, dum cibus sumitur, & antequam cubitum itur.* Quod & deceat nos in potu DEO psallere, cum ejus creaturarum efficiamur participes. Addens singularia hujus *PATRIS* verba: *Certe etiam in convivio nobis invicem psallendo propinquamus, nostram incantantes cupiditatem & DEum glorificantes propter copiosam donationem eorum, quibus utuntur & fruuntur homines, & quod perpetuo suppeditata fuerint nutrimenta ad augmentum corporis & animæ.*

Eodem modo peculiariter addit, quod in *CONVENTIBUS* maxime *SACRIS* psalmos cecinerint credentes, & dum locum *i. Cor. XIV, 26.* adduxerat, ubi de mulieribus, quod id fecerint; perhiberi videtur, mox tamen addit: *Successu temporis sublata fuisse hunc morem; quem in finem ISIDORI Pelusota & sequens adduxit decisum.* *AROSTOLI*, ut mulieres in Ecclesiis canerent, sapientis consilio permiserunt. *Verum ut omnia divina documenta in contrarium versa sunt, hoc quoque quam plurimis in dissolutionem ac peccati occasionem cessit.* Si quidem ex divinis hymnis non ingenti compunctione afficiuntur: *verum can-*

Ipsa suavitate ad irritandas & extimulandas libidines abususque, nibilo can-
 tionicis cantilenis praeferentem esse existimant. Opera precium igitur est,
 ut ne deinceps in Ecclesia canant, interdicerent. Quibus subjicit, quod
 in Synodo Laodicensi. Can. 59. decisum sit: Non oportere ab Idiotis psal-
 mos compositos & vulgares dici: id quod illustrat ex ZONARA, qui ite-
 dem solos psalmos Davidis & Salomonis receptos esse in Ecclesia, atque de-
 cisum, quorundam aliorum, quos etiam privatos nominarunt, in Ecclesia
 non recitandos esse; addens BALSAMONEM, & recte denuo adjiciens,
 quod EUSEBIUS recensuerit Cantica & hymnos omni metrorum &
 rithmorum genere in DEI honorem confectos esse & a fratribus fidelibus an-
 tiquitus descriptos, qui CHRISTUM Verbum DEI, verum DEUM esse hymnis
 concelebraverint. Notulam vero suam hic etiam miscuit ARNOL-
 DUS. in dem ersten Christenthum. l. c. S. 2. p. 159: Das Concilium zu
 Laodicea verbote, die Psalmen so von privat-Leuten auffgesetzt worden,
 in der Gemeine zu brauchen. Das ist von Unerschaffnen, die nicht vom H.
 Geist ihnen gleichsam in die Feder dictiret waren. Wiewohl ein an-
 derer recht dabey urtheilet, es sey eben nichts daran gelegen, von wem ein
 gottseeliger Gesang gemacht sey, wenn er nur nach der Schrift eingerich-
 tet, und zum Nutz der Gemeine gesetzt werde. Verum denuo id obser-
 vatur, quod ARNOLDUS, quousque urget *immediatam* Sp. S. *inspi-*
rationem, eo quidem ipso partes PAULI Samosatani confectetur, qui
 psalmos in honorem Domini Jesu Christi cani solitos, quasi novellos & a re-
 centioribus hominibus compositos abolevit, mulieres autem magno Pascha die,
 in media Ecclesia psalmos quosdam canere ad sui ipsius laudem instituit,
 quod quidem auditoribus horrorem merito incussit. Aequè vero psalmi
 plurimi novae orientium Sanctulorum scandalosi satis sunt. Vid. Nov.
 Antiqua. Anno MDCCX. p. 99. ff. & 112. ff. D. CYPRIANUS: De pro-
 pagatione Heresium per cantilenas. DN. D. WERNSDORFFIUS. de
 Prudentia in Cantionibus Ecclesiasticis adhibenda. & Magnificus DN. D.
 AEPINUS. Patronus ac Praceptor noster omni filiali cultu aspermatissimus.
 in Diss. theol. de Hypotyposi sanorum verborum. Apor. VII. §. 3. S. l. p. 62. ff.
 Interea SUICERUS loco jam exhibito, ex BASILIO Casarensi,
 CHRYSOSTOMO & THEODORETO bene notat, quod primi
 Christiani sole jam dilucescente, nusquam sine ratione ad opera se
 convertere sueverint, & Canticis tanquam sale condierint actiones,
 sive fuerint Opifices, sive milites, sive fuerint in domibus sive in com-
 pitiis sive in viis, addens ex THEODORETO, THEOPHYLACTO,
 BASI-

BASILIO M. & CHRYSOSTOMO, quomodo in canendo *men²* excitanda ad eorum, quæ dicuntur, *intelligentiam* & quod non *vagabundo corde*, sed *concoinito & consentaneo ordine sit psallendum*.

§. XIX. *MILLENNARIUM* I. *Sec. V.* iterum apparet, *dura Accusatio* adversus *abusum* Musices & ARNOLDO in der *R. und R. Hist. IV, II, 4. p. 216* inde venit occasio calumniandi, memorat etenim, daß viele geeifert wider die eingeriffene Vergernisse im Fressen, Sauffen, Schau- und andern Spielen. rodit & THEODOSIUM, daß er nach dem annoch unter den Christen zum grossen Verderb überbliebenen Orduel, bey den Circensischen Spiele gewesen; nec parcit *Doctoribus*, addens: Ohne Zweifel haben seine vermeynete Seelsorger jene Uppigkeiten vor zulässig! ausgegeben, addit tandem: Es hätten die Väter ernstlich gescholten auf die woldstigen Schmause bey Hochzeiten und die thörichten Musiquen dabey. §. 6ta. Nec minus §. 7. Sie hätten mit den Heyden in ihren Schauspielen, Comœdien und anderen Uppigkeiten oben und unten gelegen. Sed de his talibus nunc quidem solliciti non sumus, ut exhibeamus clarius, quomodo ARNOLDUS magnus fuerit conviciator? Concedimus & hoc, quod Gentilium *Ludi scenici ac theatrales*: habendi sint detestabiles, & quod tarde satis ac difficulter omnes Paganorum ritus superstitiosi tolli potuerint ex animis illorum, qui inter Christianos nomina profitebantur, & absurde putarunt, istos cum Christiana religione *conjugi* posse; nam satis bene SALVIANUS. *libr. VI. de gubernatione DEI. pag. 177*, scripsit: *Ecce innumera Christianorum millia in spectaculis quosidie rerum turpium commorantur!* CHRISTO ergo (ò amentia monstruosa) Christo *CIRCENSES offerimus & mimor, & tum hoc maxime, cum ab eo aliquid boni capimus, cum prosperitatis ab eo aliquid tribuitur aut victoria de hostibus à divinitate praestatur* - - - CHRISTO ergo, ò amentia monstruosa! Christo *Circenses offerimus & mimos*: Christo *pro beneficiis suis theatrorum obscæna reddimus*; Christo *ludicrorum turpissimorum hostias immolamus*, & p. 106. jam scripserat: *Sic utique omnes hi, qui spectaculis istiusmodi delectantur, etiam quando non spectant, innoxii tamen à spectaculorum piaculis mente non sunt: quia semper vellent spectare, cum possent.* Nec solum hoc: *Sed sunt alia majora. Quid enim? Numquid non consilibus & pullis adhuc gentilium, sacrilegiorum more, pascantur; & volantis pennæ avaritia querantur: ac pene omnia fiunt, quæ etiam illi quondam pagani veteres frivola ac irridenda duxerunt.* vid. D. C. G. SCHWARZ-

TZII. Exercit. De tempore ludorum secularium, sub Philippis Augustis celebratorum. Addimus tandem, quod restituto CHRYSOSTOMO in honorem EUDOXIÆ exstructa fuerit statua, non ita longe à templo, in quo docebat Chrysostomus: Quod & ad hanc statuam ludos publicos & spectacula egerint, dum alii sacris interessent: Quod & tandem propterea peculiariter ludos tales, ut fas erat, liberius reprehenderit sanctus Chrysostomus, in hæc verba erumpens: Rursus HERODIAS insanit, rursus concitat turbas; rursus choreas agit & gesticulatur, rursus caput Johannis queris. &c. Verum ex illis omnibus ac singulis id tamen non consequitur, quod MUSICA aut Vocalis aut Instrumentalis, in sacris simpliciter ac absolute exulaverint, potius cum sub LEONE I. decisum est formatum; DIES Dominicos festos esse debere, divina lege de hoc lata; ut nec tibia, nec cythara, aut aliud aliquod instrumentum musicum die Dominico audiat, sed omnia cessent. Vid. EUSEBIUS. Epitome temporum p. 291, id inde liquido fluit, quod hæctenus in diebus Dominicis obtinuerint & quod aliis in festis diebus non fuerint prohibita.

§. XIX. MILLENARII I. Sec. VI. denuo quidem ARNOLDUS habet, quod blaterat, dum enim recenset, quod GREGORIUS. M. CANONEM seu officium missaticum instituerit; Notam hanc addit: daß er doch dabey ausdrücklich bekennen müssen, daß er hietin von der Apostolischen Weise abgewichen sey. Sciscitaturis autem nobis, Epistolamque LXIII. plenius inspicientibus, rationem reddit GREGORIUS de Missa ordinatione, & respondet: quia in nulla eorum secuti aliam Ecclesiam sumus. De Apostolico modo autem in iis nil habetur, id quod verba sequentia clarius testantur. Nam, inquit, ut Hallelujah hic diceretur, de Hierosolymorum Ecclesia ex B. HIERONYMI traditionibus tempore beata memoria DAMASI Papa traditur tractum: Et ideo magis, in hac sede illam consuetudinem amputavimus, qua hic à grecis fuerat tradita; Ex subsequentiis itidem evidentissimum est, quod pressius voluerit imitari Apostolicam consuetudinem: sed & post ea pergit: Dieser Canon aber bestund aus verschiedenen Theilen, als aus der Vorbereitung der Mess-Pfaffen, aus dem introitu, der mit allerhand Gebeterchen, Gesungen, Grüssen, Collecten, Lectionen und dergleichen geschah, davon man noch in den protestirenden Kirchen etwas insgemein und sonderlich an hohen Festen übrig hat, zum Andenken und Zeichen, daß der Antichrist noch nicht mit seiner Gaucleley vertrieben sey.

Bone DEUS! quid superest Anti-Christiani in Ecclesiis Nostris, ubi Sacramentum Altaris rite dispensatur & ad genuinum ejus usum excitatur unusquisque, quin ad laudes divinas sanctiora veniunt incitamenta. Quæ Antichristianismum inferunt, *Magnus noster FECHTIUS*, in egregio suo Tractatu. de *MISSA*. penitus discussit: Sed verò nil eorum, quæ in nostris Ecclesiis obtinent, damnare voluit. & eruditissimus DN. L. J. H. ab *ELSWIG* de *Reliquiis Papæ Ecclesiæ Lutherana semetè affectis. Cap. IV. toto*, & peculiariter §. 13. ff. p. 137. ff. his fluctuationibus & mendaciis strenue se opposuit. Quando vero *ARNOLDUS* addidit: Hierbey gedachte man nun, daß auf jedes Fest und andere Tage auch besondere Gesänge, Psalmen, Antiphonen, Sotaneyen, Kleider und andere Umstände gebraucht wurden, welches sich denn endlich nach und nach in unendliche Gebote und Säkungen vermehret und eingetheilet hat. Tunc in his singulis axioma: *Tollatur abusus & maneat usus*. obtinere debet, veluti & jam *TERTULLIANUS* Sec. II. adversus *SPECTACULA Gentilium* docet, voluptatem Christianis aliis in rebus ponendam esse, neque deesse in disciplina nostra, quo sese oblectent. Si scenicæ fabulæ & numeri laudentur, personarum versus & cantica, qua avidas aures permulceant. conf. *ALBASPINÆUS*. de *Veteribus Ecclesiæ ritibus*. p. 498. Nobis itaque sufficit egregium pro Musica nostra testimonium, quando *CASSIODORUS*. in *Mathematicis*. p. 1323. *Biblioth. Patrum Maxima. Tom. XI. lit. F. G. H.* decidit, quod hoc Artificio res ipsa penetrabilibus animo frequenti meditatione cōdentur, ibidemque addit: *MUSICA* ergo *DISCIPLINA* per omnes ætates vita nostra à creatione diffunditur. Primum si creatoris mandata facimus & puris mentibus statim ab eò regulis serviamus: Quicquid enim loquimur, ruel invissecus venarum pulsibus commovemur, per Musicos rythmos harmonia virtutibus probatur esse sociatum. Musica quippe est scientia bene modulandi, quod si nos bona conversatione tractemus, tali disciplina probamur semper esse sociati, quando vero iniquitates gerimus, Musicam non habemus. Cælum quoque, & terram, vel omnia qua in eis dispensatione superna peraguntur, non sunt sine Musica disciplina: quom̄ *PYTHAGORAS* hunc mandum per Musicam conditum, & gubernari posse, testatur. In ipsa quoque religione valde permixta est; ut decalogi decacordus, rinnitus cythara, tympana, Organi melodia, cymbalorum sonus. ipsum quoque psalterium ad instar instrumenti Musici nominatum esse non dubium est: eo quod in ipso continetur celestium virtutum suavissima & grata modulatio &c.

§. XX. MILLENARII I. *Sec. VII.* ARNOLDUS in der S. u. R. Hist. I. VII. II. s. p. 274. iterum debacchatur: Zu Hause ging es so schlimm zu, daß man Schande halben verbieten mußte, es sollte kein Priester bey den Gastereyen singen, oder tanzen und springen. Quod debacchatus sit, scripsi, quia vulgo ARNOLDUS vitium aliquod, vel in extremis oris patratum, universæ Ecclesiæ affricat, & bardæ ipsius consequentiæ semper ita concludunt: Baculus stat in angulo: E. pluit. In Hispania prohibentur Pastores, ne canant in convivio, ne saltent ac saliant. E. in omni orbe Christiano cecinerunt in convivio, choreas sectati sunt & saltarunt. Certus equidem sum, quod omnis pius abhorreat abs illicitis quibuscunque moribus & improbis choreis, atque musica exercenda modis, peculiariter etiam notum id est satis, quod secundum Canonem LIII. Laodicenum non oporteat Christianos ad nuptias venientes tripudiare vel saltare, imo ex Can. LIV. clarius dispalescet, quod non oportet Clericos aut Sacerdotes contemplari in nuptiis vel convivio. In Concilio etiam Agatensi Sec. V. habito, saltationes conjuncta cum cautionibus amatoris & lascivis omnibus in universam Christianis fuerunt interdicta. Nec dimisi insimul CHRYSOSTOMI duriores locutiones. Hom. XII. in Ep. ad Colossenses. Hom. XLIX. in Mattheum. & Hom. LXXXIV. ac alibi repertas. Interea tamen quod a dicto secundum quid ad dictum simpliciter non valeat consequentia, id ex PATRIBUS clarum inveni. Quid enim volunt verba GREG. Nazianzeni. Orat. IV. p. 130. Quod si te, ut ut celebritatis & festorum amantem saltare oportet, salta tu quidem, sed non inhonestæ illius HERODIADIS saltationem, qua Baptista necem attulit; verum DAVIDIS ob arce requiem: Qua quidem DEO gratam incessionem, agilitate præditam & versatilem designari existimo. Et cur GREGORIUS Nyssenus. Hom. 6. in Eccles. Tom. I. decidere potuit? Talis saltatio intensam letitiam significat quomodo didicimus in Evangelio, cum dicit: TIBIA VOBIS CECINIMUS & NON SALTASTIS. Ita dicit historia, fuisse quidem planctum apud Israelitas, cum migraret MOSES, saltasse autem DAVIDEM arcam in pompa præcedentem, quando eam repetiit ab alienigenis, non eo habitu, quo solebat. Dicit enim modos cum cecinisse harmonicos, pulsantem musicum instrumentum, se autem movisse ad numerum & numerofo motu corporis in publicum internam protulisse affectionem. Nonne expresse designant, quod saltationes quedam sint licite, illæ puta, quæ ad restandam letitiam, ob sensum amplissimarum DEI benedictionum, decenter, honestè

honeste ac pio suo loco ac tempore citra proximi damnum & scandalum celebratio de laudibus DEI aguntur: Cantica thēarralia, non honestiora, a quo detestatus est CHRYSOSTOMUS, hinc de MONACHIS Tom. V. p. 391. C. scribit: Omnes statim cum reverentia somnum deponentes exsurgant, excitante eos Prælato, & consistunt sanctorum consuetudines. chrysum, & statim manus extendentes sacros hymnos decantant & p. 382. A. Mox statim surgentes stant hymnos cantantes propheticos, multa cum vocis consonantia, cum apte compositis concentibus. Neque cythara, neque fistula, nec ullam aliud musicum instrumentum ratem emittat vocem, qualem audire licet in profunda quiete & solitudine, sanctis cantantibus illis. At & ipsa cantica commoda & in DEum charitate plena. Et quod etiam alibi repetit, & peculiarius de choreis sententiam suam exposuit. Tom. I. Opp. Homi 56. ad Gen. p. 434. C D. scribens: Vidisti cum quædam olim honestate nuptias egerint? Audite qui satanicas pompas admiramini. Num tunc tibia, num tunc cymbala? num tunc chorea diabolica? Quare enim (dic mihi) tantum statim ab initio damnum indicis in domum tuam & eos, qui in scents & orchestris operam locant vocas, ut cum tempestivo sumptu virginis leas continentiam & juvenem impudenter facias? Satis enim arduum erat, absque illis sufflationibus illam nitatem posse ferre aquis tempestatem affectionum: Cum autem & hæc accedunt, tamque videntur, quam que audiuntur, majusque accenditur incendium & fomes concupiscentiarum magis inflammat, quomodo non persumit adolescantis anima? hinc enim omnia pereunt & corrumpuntur: quia ab initio castitas oppugnatur eorum, qui inter se conventuri sunt, & sepe primo die juvenis oculis videns incontinentibus, telo diabolico in anima vulneratur: Et puella per ea, qua videt & videt, captiva fit, &c. Interea tamen, quam fuste etiam spectacula & comedias cum Musica sibi diabolo data improbat, tam certe tamen novit & approbat, & scivit, quod in FEMPLIS, ubi cantantur psalmi, verbum DEI explicatur, ubi DEUS ubique presens omniaque sanctissimum ejus nomen personant, nil mali agatur. Vid. hujus rei causa testimonia apud DIPINIUM Tom. III. novæ Biblioth. Auct. Ecclesiast. p. 78. & peculiariter p. 93.

§. XXI. Sed adhuc habet Arnoldus, quæ morales, s. enim 256. IX. pag. 276. addit: Unter Vitaliano hat man die Instrumental-Musique in die Kirche eingeführet, und also vollends alle übrige Andacht mit so vielen Gepeiffe gleichsam hinaus geblassen. Die übrige haben auch ihre misse Zeit, welche Sie dem Geis, Wol-

isten und dergleichen abbrechen sollten, auf dergleichen Phan-
 tasiae gewendet. Utinam novisset ARNOLDUS gentium
 nervum vere Divina Musica, tunc non tam absone ratiocinatus fuisset,
 & si impendisset huic studio, quod Poësi fecit, quam tamen
 Platonicis nugis condespuit, longe aliud judicium attulisset; Cum &
 perrepere non dubitavit scripta Patrum, ut Favatice stultitiam suam incur-
 raret, quare non M. AURELII CASSIODORI Librum jam ex-
 hibitum admittere simul voluit, ut inde disceret plenius, quid de
 Musica habendum? In gratiam igitur Ejus vel eorum, qui cum
 ipso conspirant, aliqua adhuc ex CASSIODORO. *Variarum Libr. II.*
p. 1126. f. ff. Bibl. Patr. Max. adjicimus, ubi THEODERICUS Rex,
 BOETIO Patricio de Acharedo mittendo Regi Franckorū, sequentia
 scripsit: Quid Musica illa prestantis, quæ cæli Maximum sonora
 dulcedine modulatur, & nature convenientiam ubique dispersam virtutis
 sua gratia comprehendit? Quicquid enim in conceptum alicujus modifica-
 tionis existit, ab harmonia continentia non recedit. Per hæc competenter
 cogitamus, pulchre loquimur, convenienter movemur, quæ quoties ad au-
 res nostras disciplina sua lege pervenerit, imperat cantum, mutat animas:
 Artifex auditis & perosa delectatio. Hæc enim de secreto natura tanquam
 sensuum Regina, utropis suis ornata processerit, reliqua dogmatiques exiliunt:
 Omniaque facit ejici, ut ipsam solummodo deleat audiri. Tristitiam noxi-
 am jucundat: tumidos furores attenuat: cruentam savitiam efficit blan-
 dam, excitat ignaviam soporantemque languorem. Vigilantibus reddit sa-
 luberrimam quietem, vitia tam turpe mare ad honestum studium revocat
 castitatem: sanat mentis redium, bonis cogitationis semper aduersus: per-
 niciosa peria convertit ad auxiliatricem gratiam. Quæ quædam generis car-
 nationis est, per dulcissimas voluptates expellit amara passiones. Incorporam
 animam corporaliter mulcet, & solo auditu, ad quod vultu deditur: quam
 tenere non prevalet verbo tacito, manibus clama, sine proloquiar, & per
 insensibilem obsequium prevalet sensuum exercere dominatum. Hæc totum
 inter homines, quinque terris agitatur, qui singulis provinciis ubi reperit
 sunt nominibus vocitantur. Adiferatio, quippe divina spiritus gratiam, dum
 omnia sua valde fecit esse laudanda. Et post hæc pauca: inventa est quorū
 que ad permovendos animos Oratorum sermō: suavis oratio: ut criminosa
 irascantur iudices, misereantur errantibus: & quicquid potest eloquens
 efficere ad hujus disciplinæ non est dubium perficere gloriæ - - loque-
 mur, ut illo lapsu è caelo psalterio, quod Vir toto orbe cantabilis ita modula-

tum pro anima sospitate composuit, ut his hymnis & mensis vulnera sanarentur & diabolici singularis gratia exquiratur. En! quod seculum miratus & ardeas: reperit Davidicam lyra diabolum; sonus spiritibus imperavit: & canente cythara in libertatem rediit, quem internum inimicus turpiter possidebat. Nam licet hujus delectationis organa multis fuerint exquisita, nihil tamen efficacious est inventum ad promovendos animos quam concava cythara blanda resoltaria. Hinc etiam appellatam existimamus chordam; quod facit, corda moveat, ubi tanta vocum collecta est sub diversitate concordia, & vicina chorda pulsata. alteram facias sponie comoveriscere, quam nullibi comigit attrigisse. Tanta enim vis est convenientia, ut rem insensualem sponte se movere faciat, quia ejus sociam constat agitatum. Hinc diversa veniunt sine lingua voces: hinc variis sonis efficitur: quidam suavissimas choros, illa acuta nimis tensane, ista gravis aliqua laxitate, hac medietate blandissimam temperato. Ut homines se ad tantum perducere non potest valent unitatem, in quantum ad socialem convenientiam ratione carentia pervenerunt. Ubi enim quicquid excellenter, quicquid ponderatim, quicquid rauee, quicquid purissime aliasque distantias sonat, quasi in unum ornatum constat esse collectum. Et ut diadema oculis varia luce gemmarum, sic cythara diversitate soni blanditur auditui. Musarum tela loquax stammina verbesa, fila canentia in quibus argente plectre regitur, quod dulciter audiat &c.

S. XXII. MILLENARIUM I. Sec. IIX. ARNOLDUS iterum garrat & nugatur I, IIX, II. §. 6. p. 288: Ein redlicher Mann klagte schon im Anfang dieses Seculi, daß die grössesten Lehrer schon längst und meistens nur heydnische Bücher gelesen hätten: Nunmehr hatten die meisten nicht, einmahl in der natürlichen Wissenschaft und Sprachen das geringste gethan, und wurden noch dazu von den Pabst darin gestärcket, denn man forderte nichts von ihnen bey der Ordination als daß Sie lesen, singen, das Vater Unser, den Glauben, den Psalter auswendig und die Festtage ausrechnen können. Und dieses war doch so selten bey den Candidaten anzutreffen, daß nichts gemeiners war, als daß die Bischöffe bey den Examinibus fragen mußten, ob Sie auch lesen künnten? In dem Umpre brachten die faulen Wäuche die Zeit mit Singen oder vielmehr mit Blöcken zu: An catechisiren, Lehren und Predigen ward nicht einmahl gedacht. Multa hoc quidem Seculo hic vel illic & præcipua in Italia obtinuisse, non inficiamur, verum quod ubivis tanta jam obtinerit barbaries & speclatim tam

horri-

harridus Musicae abusus, id nunquam solide probabit. Quæritur enim Musica *inbuitentis animi impius propulsus, suad. Et in iram lenit & iram mitigat & luctus per lacrymas leuat.* Vid. ISIDORI *Pala. fiota, Epist. Libr. II, num. CLXXVI p. 612. E. Bibl. Patr. Max. Ita, dum modo abusus exulavit, omni æstimo digna manet & quod obtinuerit, satis inde conspicitur, quia hoc quidem Seculo* CONSTANTINUS *Paganus, PIPINO, Gallorum Regi, ORGANUM musico dno misit. Quod & postea MICHAEL Cura Patris CAROLO M. te cit, evidenti satis documento, Musicam instrumentalem tunc quidem clarior fuisse excultam, & mirari vix satis possum, quomodo Viri, multæ alias lectionis præsumere potuerint, quod irreprehen- consuetudines musicæ ex Gensiliis delubris in Christianorum vultus, vid. D. CALVARIUS. Ritual. Ecclesiastic. P. II. Sect. P. Cap. XXX. § 2. p. 687. Quam certum liquidem id est, quod Gentiles non sine m- licorum instrumentorum accessione, perfecterint idololatricæ Sæ- era, vel in templis, vel ad aras, cujus rei causa peculiariter inter ipsos Collegia tota vicinorum sunt instituta, ut adeo concentus musico- cos sociaverint nuptiis aliisque conviviis, tibus funeribus; tympana tubasque prelis, tibicen & forte ad exemplum Chaldeorum omnibus supplicationibus apud Romanos sit adhibitus, sacrificiis præcedens Spondæum, & duabus longis Symphoniis quasi duplicibus & jugi- bus vocibus, prosperam Deorum voluntatem firmaverint, arbitratique sint, Musicam suavitatem ad concinendas DEI celestiumque laudes esse indultam, ne terrenus mundus videretur insulior, si modulorum dulcedine caruisset. vid. Idem l. c. S. 3. Quam præfusa dum porro id etiam ac evictum; quod PATRES non adeo Musicam, quam modos potius musicos theatrales sint detestati, tam & dilucide, si causa nostra id exigeret, tamen probari posset, quod Musicæ san- jioris usum à CHALDÆIS acceperint quidem Gentiles, verum quod illi CHALDÆI, uade hoc divinum donum transit ad Egi- ptas, Phœnices & alias Asiaticas populos, reverte- quærendi sint in Patri- archarum familiis & in populo Israëliticò, id quod non unis vicibus ad- versus SPENCERUM & MARSHAMUM à doctis Viris est demen- stratum.*

§. XXIII. Ut & de ORGANIS peculiariter adhuc adjiciam, vidi non minus, quod inventa talia aliqui ad ævum JULIANI Apostata retulerint, & quod aut hydraulica aut pneumatica fuerint, imo & hoc

hoc cognovi, quod plures ad VITALIANUM respiciant, quando
usum eorundem in Sacris firmare volunt, opinenturque ; citata Or-
 gana temporibus demum CAROLI M. aut LUDOVICI Primi Ec-
 clesia obtinuisse, ut tamen alibi adhuc exulaverint. Vid. DN. CAL-
 VOR. Cap. XX. p. 689 ff. Interea hoc deusum miror, quod non di-
 stinguant *Chorale*. Et CECE AMALARIUS Sec. saeculi IX. scribere
 potuit, *Quod si Cantores non tenent cytharala neque organa, neque citharam
 manibus, neque cetera genera instrumentorum, seu corda*. Et ALREDUS
 ac THOMAS Aquinas facile potuerunt non minus opinari, quod in-
 strumenta talia *mysticam ac moralem* in N. Testamento demum ob-
 tinuerint usum; nam & PATRES aliqui sunt, qui cum his consen-
 serint, sed tamen, si *historiam* genuinis viris scrutamur & à particu-
 lari non concludimus, multis sane in locis exercitia musica *obtinuisse*, immo *floruisse*, in propatulo est, & in hac arte *Optimissimus* DN.
 A. WERCKMEISTERUS in seipsum musicalischen paradoxal-Discurse.
 Cap. IX. §. 42. f. solide scripsit: Es ist aber dieses heydnische Funda-
 ment in der ersten Christenheit immer verdeckt und bey den Heyden-
 bischen. Weil die meisten von den Christen in ihren Verfolgungen sich
 gar wenig darum bekümmert, daß einige ihre geistliche Pieder auf der
 Harffe gespielt, ja wohl gar bis in den Tod darhin gesungen. Hierauf
 aber hat der Heil. Ambrosius und Augustinus sich es sehr ange-
 legen seyn lassen, daß die Musica mögte in guten Stand kommen, bey
 den Gottes-Dienste; So hat auch Div. Sev. Boëtius, welcher Anno
 500. nach Christi Gebührt gelebet, sehr wohl von den fundamentis
 musico mathematicis geschrieben. Nach dieser Zeit als die Gothen
 und Wenden durch grausame Kriege Italien verheeret, hat sich die
 Musit nebst andern freyen Künsten so sehr verlohren, daß man
 fast keinen Choral-Gesang mehr zu singen gewußt, wie Gibelius in
 seinem Bericht de vocibus Musicalibus meldet: Darnach hat
 sich einer Nahmens Johann Damascenus hervorgethan, ohngefähr
 Anno 727; welcher den Choral-Gesang in gewisse Characteren *gesetzet*,
 und darauf seine Discipel informiret. Weil aber dieser Char-
 acteren auch viel und schwer dargegen befunden, daß in einer jählichen
 Octava nicht mehr als 7 Claves in genere Diatonico von Natur seyn
 könten, wie Ptolemaeus lib. 2. de Musica spricht, und daß man in de-
 nen Octaven dieselben Claves repetiren könte, so hat man durch die 7.
 Buchstaben a. b. c. d. e. f. g. begunnt zu singen und zu spielen, etwa nach

der Art, wie unsere teutsche Organisten-Tabulatur heutiges Tages beschaffen ist; davon Calvisius. Exercit. 2. p. 511. auch gedenket, auch die Characteren des Damasceni fast a. 9. beschreibet. Elucelcit ex his singulis, quod bellorum vastatione exulare alicubi potuerit genuinum Musicae exercitium, & quod cum signali Musica ipsa instrumentis etiam potuerit ignorari, imo impugnari, ut tamen male concludatur; Quodsi quaque exercitium aliquis in Sacris non obtinuit, illud neque in uniuersa Ecclesia fuit eliminatum ac procul eiecitur.

XXIV. MILLEN. 1. Sec. IX. ARNOLDUS in der Kirchen- und Reher-Historie I. IX. II. 6. iterum habet quae ad nostram causam pertinent: quaeque conuitiis exposuit, scribens: So siehet man auch aus Caroli Beginnen, was die guten Herren damals zu reformiren gesucht, nemlich meist außersich und indifferent Dinge. Also hat jener in Frankreich die alte Art zu singen auffgehoben, und die Römische des Gregorii eingeführet, deswegen auch einige Cantores von Rom nach Frankreich gezogen, daß Sie die Römischen Antiphonien lerneten und dabey künstlicher klangen. Womit aber nicht nur das Italiänische Geheul nach und nach auffkommen, sondern auch das Lateinische und dem gemeinen Volk unuernehmliche Gesänge gleichsam canonisiret worden ist. Und wie die Pfaffen ihre verlorne Heiligen durch ihre Legendas groß zu machen suchten; also wußte der Satan auch seine Märtyrer, die vermeinten alten Helden zu erheben, und ander damit anzulocken: Indem Carolus M. die alten Helden-Gesänge wieder hervor suchte, darin die Kriege, oder vielmehr grosse Straffen-Väberereien, wie sie jener Heyde beym Curris nannte, besungen wurden, Mit welchen tröstlichen Dingen die Christen sich belustigten, und sie gar wohl neben die geistlichen Sachen zu sehen vermeinten. Die Clericys ließ auch gerne alles zu, weil Sie sahe, wie weit ihr Reich dadurch erweitert wurde, wann sich grosse Herten wacker herum schlugen, und sich entweder dadurch unkräftig machten, jener Vorhaben zu widerstehen, oder neue Landschaft und Völker unter sich, und also unter das Reich der Clericys brachten. Hier muß ich aber noch eine Legende anhängen, welche zu den gedachten Gregorianischen Gesängen gehöret, und die außerste Blindheit der Leute damals mußten sein. Indem Concilio, das Adrianus zu Rom deswegen soll gehalten haben, hab man lange gestimmt, ob das Ambrosianische oder Gregorianische Missale sollte behalten werden. Endlich waren Sie alle eins worden, sie

waken beide Bücher auf den Altar Petri legen, die Kirche fest zu
 schließen und versiegeln. Wodurch sich den andern Tag das Missale
 des Gregorii garz zerrißen, des Ambrosii seints außgeschlagen auf den
 Altar liegend gefunden. Darüber denn diese Auslegung geschehen
 muß: Sines solle durch die ganze Welt verheilet, dieses nur in seiner
 Kirche behalten werden. Mit solchen Dingen haben die Mess. Vassen
 ihre Zeit zubracht. *Mitt;* *quæ hic fare cupidur, nunquam &*
defensanda sumam; illud ea crediderim, quod JOSEPHUS. M. Ca-
teus Præbiter Theologus Responsionalia & Antiphonaria Romanæ Ec-
clesiæ à GREGORIO M. disposita accuratè satis tradiderit, ut non
indignus sit complexus eorum, quem Alta. Kund. Lips. Tom. I. Sup-
plem. Sect. IX. p. 488. ff. exhibuerunt; qui heic libci plenius insera-
ratur. Quantum proinde inquit, Ecclesiasticum in quatuor genera
idem Col. Andr. distribuit. Primum genus est, quod à toto simul choro
fit, uno velut ore unoque concentu peragitur, & hoc ab anti-
phonis cantum directum vel directaneum appellatum arbitra-
tur. Secundum est, cum cantentium chorus in duas classes di-
*spertibus; voces alternat, unde cantus illis *Antiphonæ* dicitur.*
Tertium cantus Ecclesiasticus genus est responsivum; cum uno Can-
tore præciciente, totus chorus respondet. Quartum denique; cum
unus canit, nemine succinente vel respondente, quem tantum ab
*antiquis *trallum* appellatum scribit. Cum autem responsionalia de*
Antiphonaria Romanæ Ecclesiæ hoc volumine edat, imprimis de
secundo & tertio canendi modo agehdum sibi in limine censuit; Post
plura illa de responsivis observata, ad Antiphonas accedit; notans;
*afectuos psalmorum cantus à duplici choro factos *serius* in Eocle-*
sia usurpari cœpisse, cum juxta THEODORETUM, DIODORUS
& FLAVIANUS primi hunc canendi morem instituerint. Sub
*hoc autem *alterni cantus* genere eum maxime comprehendi scri-*
*bit, quo alterni chori non *unam eundemque* psalmum concinunt,*
*sed unus quidem chorus *psalmi aliosque* versus modulatur. alter*
*vero chorus *diversum aliquid per* singulos versus intercipit, & hoc*
quod sæpius ab altero choro repetitur, apud Latinos Antiphonam;
*apud Grecos *troparium Antiphonæ* appellari, & in hac significatione*
*Antiphonam esse *canticum aliquod brevius*, seu sententiam interca-*
larem, quam choro psallenti alter chorus respondens intercipit.
Ac de hoc Antiphonarum genere loqui SOCRATEM existimat,
cum

cum refert, IGNATIUM post visionem Angelorum alternos hymnos canentium, hunc canendi morem *Ex capite Sancti Iohannis* tradidisse. Hac ratione, SOCRATEM cum THEODORETO facillime conciliari posse statuit, si THEODORETUM de *aliqua plurimorum concentu*, SOCRATEM autem de hymno aliquo *aliter vicibus* cantato loqui dicamus. Cetera quae de Antiphonis differunt, Ecclesiasticarum antiquitatum cupidus lector apud ipsum Auctorem legere poterit. Indubium vero est, Antiphonas jam ante GREGORII M. aetatem Antiphona *in quibusdam usibus collecta & combinata* fuisse, & GREGORIUM tantum libros illos recensuisse, & meliori ordine disposuisse: Ceterum hos libros etiam GREGORII dispositionem retinuerint, successu tamen temporis *mutationibus* nonnullis obnoxiosius fuisse. Unde AMALARIUS aliter se habere dicit *Antiphonarium Corcegensis*, quod Romanum appellare solet, quia Abbatem Corcegensis à GREGORIO IV. acceperat; & aliter *Adriensis*, quod sub CAROLO M. Roma in Gallias deportatum, & metis collocatum est. Ceterum cum pura & Gerana S. GREGORII Antiphonaria nusquam Auctor nancisci poterit, saltem *vetustiora*, quae habere potuit, in lucem edere voluit. - - & *primum* quidem quod edit Antiphonaria est à *Vaticana Basilica* depromptum, quod à FRANCISCO BARBERINO Cardinali sibi communestum memorat, & circa ea tempora scriptum existimat, quod ab ALEXANDRO III. ad GREGORIUM IX. excurrit. - - Alterum Antiphonarium, quod è tenebris eruit, suppeditavit Bibliotheca monasterii S. Galli in Helvetia, & Ej. Biblioth. Praefectus HERM. SCHENCKIUS, cujus beneficio & alia quaedam vetera monumenta in *Appendice* edita se debere profertur. Habentur autem in illa *appendice* ex Bibliotheca S. Galli *fragments* quaedam Antiphonarum, - - Ne quid vero huic volumini deesset, *Cl. Auctor* duplex illud Antiphonarium etiam *scholiis suis* illustravit.

G. XXV. MILLEN. I. Sec. X. ARNOLDUS in der R. und R. Hist. I. X. H. §. 5. p. 316. de Musica ipsa quidem nihil movet; Interea exemplum aliquod suppeditat profanati cultus divini, scribens: In Orientem *war unter andern ein Patriarch zu Constantinopel*, der schon im 6. Jahr seines Alters dazu kommen war. Dieser weil er des Kaisers Romani Sohn war, und also das Reiten, Fechten, Jagen und dergleichen Thorheiten im Kopfe stecken hatte; machte auch in diesen

Stände

Stando obsequium Professioni davori, fidei etiam brachio ex seite Seit
 meff mit Pferderrju Einsamplis musterin der Martel- Woche am Grub-
 nen-Donnerstage; welches ein großer Feiertag war, selber das Amt in
 der Kirche halten. Nun geschah es, daß inzwischen in seinem Stall
 eines von seinen Pferden ein Füllen bekam, welches ihm ein Diener sa-
 ge; als bald ließ er vor den Stallhüter kommen, ließ ihn streicheln
 ihm Glatz zu; des Füllens Füllen und kam hernach wieder, und lang die
 Kaiserin dieses aus der *Delectabilis ergo scandalosaque officii de-
 lectata disharmonia (occasionem mihi subministrat, ut de Musices
 HARMONIA aliqua daturus, Mäßeorum eruditissimos (scruter ac
 explorom; Num inveniunt adhuc; quod monendum sit super
 GAUDII PTOLOMÆI Harmonicorum, libros III, quos edidit
 Oroni JOH. WALLIS, S. S. Th. D. et Geom. Prof. Savonienus. Egre-
 gie multa quidem in illis lausai, & in illis E. Lipp. A. MDCLXXXIII.
 1777) ut videris facis jucunda; Petrem puta Musicum circa
 senectute adveniens; & gravitatem octupatam fuisse. Animas humanas
 cum celestibus corporibus, quæque illis accidunt, legibus ejus-
 dem acieseri, subjicique posse: Non modo sensus sed & rationem ad-
 illud idam esse, imo rationis soli partes ferè omnes esse deferendas:
 edidit. Conitas distinctos harmoniceque aptos in *strophos; Consonis
 et Chordis* orthostibus debere; & *trachordi* (juxta tria genera *Enhar-
 manicum; Chromaticum; & Diatonicum*) rationabiles divisiones esse pro-
 portionibus; Consonantiarum; (Diapason, Diapente, Diatesseron)
strophis *Consoni* Systemati Dis-Diapason inesse; *Modes* ac mutationes
 quibus indegunt Systema variatur, in *Acutum* & *Grave* intra Dia-
 pason terminari; *Harmonicam* facultatem omnibus inesse, quæ in se
 utriusque *modus* habent principium, iis præsertim quæ *natura sunt
 perfectioris*; & in *animabus hominum corporibusque celestibus* vel maxime
 esse conspicuam, &c. Num vero à GRÆCIS derivari debeat & in
*Aristoxeno, Erolito, Nicomacha, Alypio, Gaudencio, Bacchio, Aristide, Quinti-
 liano, Adalariano Capella, Protonao, Porphyrio, Bryennio, & Boethio* & aliis hic
 sit substantiatur illud omni solidiori forma disputo ac nego, &
 præsuppetius adductis multa etiam corrigi poterunt illorum, quæ
 JOH. PETR. ERIGUS, in *Ranato* & *mysterio principio philologico*, in quo
vocum; figurum; & punctorum tam & *literarum* maxime ac *numerorum*
origo nec non novum *variaturum* *verborum* specimen etymologicum propalatur.*

§. XXVI. MILLENARII II. Sic. I. ARNOLDIUS. In de
 R. und S. S. I, XI, II, II; recenset, quantum id ad nos attinet:
 Dismahl ist auch zuerst die neue Art im Singen auffkommen, da Gui-
 do Aretinus ein Benedictiner Mönch, das Singen mit den Noten
 ut, re, mi, fa, sol, la; erdacht, und dem Pabst Benedicto IX. ge-
 wiesen, dadurch die schlechte und schwere Sing-Art, wie man Sie von
 Gregorio M. hatte, erleichtert und künstlich gemacht wurde, das also
 auch hiermit der Anti Christ alle Einfalt folgendes in ein künstlich und
 affectirt Geschrey verkehrte, da den Leuten die Ohren voll geheul: und
 das Herz in der Kirchen von aller Krafft und Trost leer gelassen wird.
 Hac occasione aliqua mouenda duxi, & presuppono, quod *ANAST-
 ASA figuralis* diu ante jam obtinuerit, & ueluti ea a *varis personis*
figuris, circumdationibus ac stylis quasi, qui *cantionibus asperantur*,
 sic est appellata, atque *Harmonica*. ex aduerso a *Symphoniis in*
tra choros in Organo aut alio loco signali Musica destinata, perfecta
 est, ita quod *ante tempora DAVIDIS* jam obtinuerit, mihi satis per-
 suasum est, & quamvis *Rex DAVID* concentum sacrum *artificialem*
 & *modulatum* in ordinem redegerit, isque exin continuatus sit;
 EUSEBIUS tamen. *Hist. Eccles. L. II. C. XVII. p. m. 56. de TERAP-
 TIS* memorat, quod *Cantica hymnosque ad DEI laudem omni metrico*
rum ac modulationum genera composuerint; & qui hircosiam colles, si-
 cile pervidebit, quod *modulatio* Psalmorum Davidicorum hymno-
 rumque *artificiosa* concentusque harmonicus per *alternos choros*,
 transferit ad SYROS à Syris per FLAVIANUM ac DIODORUM
 ad GRÆCOS Antiochenas; ab his ad Constantinopolitanam, & GRÆCIS
 denuo ad Latinos, Mediolanenses cumprimis, paratio AMBROSIO,
 DAMASO vero approbante, atque hinc omnes fere Ecclesias per-
 uasit, ex GELASIO & GREGORIO M. cumprimis per erectionem
Schola Cantorum, quorum hic ipse aliquamdiu Primicerius fuit,
 cantum Ecclesiasticum *Ambrosianum* siue Mediolanensem præcipue,
 utpote sonorum ad fortem minusque decoratum emendantibus
 ac perficientibus. Idem & GREGORIUS. HALLELUJAH cum
Neumatibus (est autem *νεῦμα* à *νεῦμαι* aut *νεῦμα*, *neō*, *rodeo*; *neō*,
 propterea quod *cant*, *rodeant*, *iterum*, *nascunturque undulante quasi soni*)
 & *cantus artificialis* specie, qua syllabæ prolixius ac vario tractu fle-
 ctuntur ac circumaguntur, & hoc cumprimis in fine vocis Halle-
 lujah, ad notandam cœlicolarum æternam ac ineffabilem jucun-
 ditatem

ditatem hanc instituit, ubi sine dubio *Novorum* simul & *flaccio* ob-
tinere jam debuit; Interea scitiores in hac arte modum etiam il-
lud insufficientem agnoverunt, testis erit *Celebratus* DN. WERCK-
MEISTERUS *lib. pag. 43.* scribens: Es sind aber die Leute zu der Zeit
mit ihrer Music nicht zufrieden gewesen, indem sie die Claves noch deut-
licher machen, und auf 7. Linien bringen wollen, da sie nach der Art
der alten Instrumenten eines jeglichen Linie den Clavam, welchen die
Säyte fihret, zugeeignet, und die Spacia zwischen den Linien gar nichts
gelten lassen, sondern übergangen worden sind: Es mögen aber diese
Linien wenig gestruhet haben, wie man denken kan, denn wenn man
auf jede Linie einen Clavam schreibt, oder nur einen Punkt machet, wie
bey denen Alten gebruchlich war, so muß man sich von der Linie vorher
selbst ein Concept machen, wie der Clavis soll genennet werden, die un-
ter sie Linien machet man A. die andere B. und C. u. Wer auf solchen In-
strumenten hat wollen spielen lernen, der hat dadurch die Claves zwar
aus den Händen lernen können, allein zum Vortheil des Sängens hat es
wenig geholffen, weil man die Claves nicht expresse sondern nur durch
eine Einbildung haben können. Und ist fast eine solche Invention gewesen,
wie jetzt die Lauten und Violin di gambden Tabulatur beschaffen ist.
Darbey ist nicht gut geblieben, dann es hat sich ein Mündch *Mahmud*
Quido Anctious hervorgethan, und diese 7. Linien ins. verwandelt,
und hingegen die Spacia zwischen den Linien auch gelten lassen; da es
denn einer jeden Linie und Spatio einen gewissen Clavam zugeeignet.
Es ist aber auch dabey nicht geblieben, er hat es alzu gut machen wol-
len, denn er hat aber dieses einem jeglichen Clavi. etliche sonderliche
Syllabas zugeeignet. Was dieses in der Music vor die Lernenden
eine Tortur und Labyrinth gewesen, haben schon vor 100 Jahren viel
erfahrene und wohlgelehrte Musici beklaget. Non & hic dimittenda
sunt ea, quae POMBEJUS SERNELLIUS. in *Literis Ecclesiasticis* mo-
nuit, quod patet, primi Christiani occasionem musicam omnem ex-
colendi inde, minimum alicubi, acceperint, quia haeretici ad illiciti-
tydas inferiores *Ansien* abiterantur, quomodo quidem FLAVIANUS
Antiochanus, CHRYSOSTOMUS *Constantinopolitanus* & AMBROSIIUS
Mediolanensis Episcopi cantibus cantus opposuerint, cytharas cy-
tharis veluti pila miantia pilis ad expugnandos choros Novato-
rum. vid. CALVERIUS, *Ris. loc. cit. pag. 679.* & A. E. L. Anno
MDCCLXXVII. p. 177.

§. XXVII. *MILLEN. II. Sec. II. ARNOLDUS* cibum attulit, quod ad thema nostrum attingeret; interea tamen ex *PETRO Cluacensi* discere multa potuisset de *Musicesano ad gannus-usu*; scribit enim contra *Petro-Brusianos Ep. 9. Jam vero ad illud quod addunt hæretici, irrideri se. DEUM cantibus Ecclesiasticis: quia qui solis piis affectibus delectatur, nec aliis vocibus advocari, nec musicis modulis potest mulceri: Ad tales, inquam, nœnia respondero: nimis trahent, quia quod nec brutis hominibus negantibus sentire brusium & solidum est, hoc velle velut ex ratione refellere, pene indiffinitum & stultum est. Sed numquid, ô stultissimi hominum, qui hæc dicitis, non crebescitis, quod ab exordio tam profusa disputationis nostræ usque ad instantem finem, quicquid ab ore vestro exiit, & autoritate vacuum & omni apparuit ratione destitutum? Sic enim in vanum verba funditis, sic in ventos & nubila verba jactatis, ut more dimentium ad ad verba aperire, tota sit utilitas, ratio tota ærem percussisse. Nunquid obrutissimi quando hoc cogitate cepistis, vel dicere inchoastis, nulla mentibus vestris ex innumeris *Autoritas divina* occurrit? Cur saktem *Psalmi*, qui ab omni Clero Ecclesiæ *DEI* & maxime à Presbyteris, quod ipsi fuistis, frequentantur: quando hoc cogitastis, dixistis, prædicastis, aliquando non occurrerunt? Nonne illi *Eisdem* sæpe aut pene assidue legitis & remota alicujus mysterii majestate etiam ad litteram dictum advertitis, si sapitis. *Cantate Domino canticum novum, Cantate Domino omnis terra: Cantate Domino & benedicite nomini ejus; & iterum: Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit. & rursum: Omnes gentes plaudite manibus, jubilate DEO in voce exultationis. & in eodem: Psallite DEO nostro, psallite regi nostro, psallite, quoniam rex omnis terre DEUS: Psallite sapienter, & bene psallite ei in vociferatione, & mille talia. Hoc quidem de cantu vocis humane. Quid de instrumentis variis & diversa modulatione? Quare quæ toti orbi notissima sunt, vobis solis occurrere non potuerunt? Nam de instrumentis musicis & corporalibus ait in eisdem *Psalms* vox divina: *Psallite Domino in cithara, in cithara & voce psalmi: in tubis dulcibus & voce tubæ cornæ. & iterum: Laudate eum in sono tubæ, laudate eum in psalterio & cithara. Laudate eum in tympano & choro, laudate eum in chordis & Organo, laudate eum in cymbalis bene sonantibus, laudate eum in cymbalis jubilationis. & mille similia. Nunquid qui hæc dixit, qui scripsit, qui hæc instrumenta præci-***

que composuit; qui sonuit; qui cantavit; dicendo, scribendo, sonando, cantando, *DEUM irridere voluit?* Nonne ipse primæ legislator *MOSES tubæ argenteas* ad bellandum, ad quiescendum, ad castra levanda, ponenda, ad insonandum coram arca Domini in deserto, in tabernaculo, in jubilæo, fieri mandavit? Nonne tam ipse quam Sacerdos *AARON*, nonne jam dictus *Rex ac Propheta David*, nonne *SALOMON*, nonne *ESDRAS*, nonne *multi sanctorum Regum ac Prophetarum* musica instrumenta fecerunt, millia cantorum instituerunt, ipsimet ea sonuerunt, cantaverunt, saltaverunt? Numquid autem hæc omnia ad irridendum, contemnendum, subsannandum *DEUM* fecerunt? Non inquam, stulti, non ista, sed ad laudandum, honorandum, glorificandum. &c. &c. Apud Tentzelium Anno 1692. p. 719. interim contra *HOMMEJUM*, qui gloriam sibi frustra tribuit, quod *BERNARDI* Musicam primus typis exhibuerit, observatur, Lipsiæ in *Bibliotheca Paulina* reperiri antiquiorem editionem, quam *MICHAEL Prætor Cellensis, Lipsiæ ex officina MELCHIORIS LOTTHERII dominico* Anno 1517. publicaverit & adjicitur, quod in eadem Bibliotheca alia quædam *MUSICA* nuper typis expressa & quidem *JOH. PAPÆ* reperitur, in quo manuscripto eadem tales *Nota*, quas hodie adhibemus, sed modo in *quatuor linguis* scriptæ offendantur, qui citra dubium *Joh. Papa XXI* fuerit, is enim ab anno 1024. ad 1033. Romanum præsulatum sustinuit.

§. XXIIIX. *MILLEN. II. Sec. III.* *ARNOLDUS* iterum *filæ* & ferias sic quidem nobis facit, quod & quoad *Seculum IV. & V.* hujus *MILLENARII* fecit. Nobis interea ad *MILLENARII II. Sec. II.* relictum adhuc est testimonium, quod huc servavimus, ut defectum materiæ quadantenus compleamus. Tunc igitur *JOH. Sarisberienfis* publicavit suum *Policraticum, sive libros 8. de nugis Curialium & vestigiis Philosophorum*, ubi quidem *Libr. I. Cap. 6. de MUSICA & instrumentis & modis & fructu eorum*, p. 251. *Tom. XXIII. Bibl. Patr. Max. lit. A. f.* hæc adseveravit: *Non tamén Curialium nugis MUSICAM calumniatur aliquis sociatam, licet se beneficio ejus contentur nugatorum plurimi commendare. Disciplina quidem liberalis est, & sive PTTAGORAM, sive MOISEN, sive TUBAL patrem cantantium, in cythara editionis lux laudet Autorem, ingenium habet ortum, & virtutis suæ potentia, specierumque varietate, & sibi famulantibus numeris universa complectitur, omnium quæ sunt*

sunt & quæ dicuntur dissidentem & dissonam multitudinem, proportionem suarum, i. e. inæquali quadam æquitatis lege concilians. Hac etenim caelestia temperantur, *modera seu hauriantur*: hæc instrumenta mores instruunt & informant ipsiusque vocis articulatæ vel inarticulatæ substantiam in quo dam nature opificio melius picturis rituum, metrorumque coloribus vestunt, & quadam cultus venustate perornant. Certe & si nulla ratione sit spiritus, eum quoddam *vehiculum spiritus esse* certissimum est. Et nunc quidem humanum, nunc divinum nunc & pythonicum gerit. Cum vero *modis suis elegantibus feris colorata, venustate sui mentes etiam severiores capit, & quadam indolis hilaritatis gratia pellit tristitiam: & si quid pulveris aut turbis, aut nebulæ cogitationibus ipsis inhælerat, potenter abstergit. Ad mores itaque instruendos & animos exultatione virtutis trajicientes in cultum Domini, non modo concentum hominum sed & instrumentorum mores censuerunt S. Patres Domino applicandos, cum templi reverentiam dilatarent.* Et si militantis Ecclesiæ tibi parva videatur autoritas, vel triumphatrix illa præconia Musicæ non tacebit, cujus Seniores vidit & tibi monstrabit tonitruum filius, & *votes eorum fecit cytharadorum cytharizantium in cytharis suis.* Quod si illos nondum audisti, regem audias exultantem, qui te regni & exultationis hæc vult participem. Ait enim: *Suavis psallam, date tympanum, psalterium jucundum cum cythara.* Ad quid, inquis? *Ut laudatis Dominum in tympanis & choro, in chordis & Organo.* Hic enim usus Musicæ aut solus aut præcipuus. Si enim moderationis formula limitantur, *animum à turis redimunt, extorment temporaliu fallacitudo, & quadam participatione latitæ & quietis & amica exultatione in Deum, mentes humanas rapiunt ad Societatem Angelorum.* Sed unde hanc moderationis formulam tenes? *Exultant, inquit, cum cantaverit tibi, labia mea.* Si ergo ex abundantia cordis es tuam laudem Domini moduletur, si spiritum psallis & mente, psallis denique sapienter, etiam citra articulata vocis intelligentiam validissimam modestia regulam tenes & non tantæ vocis, quam mentis subito aures molles altissimi & indignationem eius prudenter averto, &c.

§. XXIX. Sed & ex *Sed. P.* hujus MILLENARII II. notanda sunt aliqua, quæ ad dramaticam rationem pertinent. Certum id namque est, quod RIARIUS, SEXTI *Pars. IV.* nepos, has *MUSICÆ dramaticæ*

dramata reliquias, primus in Italia restauraverit & Papæ suppeditaverit occasionem, *extruendi theatri & juventutis exercenda gratia*. Non injucundus est liber R. P. MENESTRIERII è Soc. Jesu. de *Dramatibus musicis Veterum, & hodiernis VIRTUOSIS*, siquidem in eodem denuò inlita advenit ratio investigandi *hypotheses hujus Vari*; quæ præcipue sunt sequentes; Quòd rudimenta *dramatum* in DAVIDIS psalmis & JOBI libro reperiantur: siquidem in istis modo *David ad DEUM*, modo *DEUS ad Davidem*, modo *hic ad gentem suam* sermonem convertat, & *preces, imperium, minas, plañtum, gratias, laudes, exhortationes* misceat omnesque animi motus, ad quos purgandos *dramata* comparata sunt, exprimat. Quod in hoc *DEI cum Dæmonis, Jobi cum DEO, conjugæ & familiaribus horumque inter se mutuis colloquiis dramatum species* reperiat: Quod SALOMONIS *Canticum canticorum* illustre sit *dramatis Musici* exemplam, omnesque *partes ejusdem ad musicorum ludorum scenicorum leges* plane comparatae sint; Quod *Græcorum lingua ad Musicam* æque ac poësin quavis alia longe aptior sit, ut admirandos plane effectus ediderit: Quòd *Latinorum* sive Romanorum lingua; dum in omnibus *Græcos* æmulati sunt, ad hoc studium minus excolta fuerit; eò, quod horum lingua *musica parum apta* sit: Quod cum tria genera obtinerint, unum *naturale* seu *diatonicum*, quo *carmina Epica* recitata sint, & quo quidem loquamur: alterum *figuratum* seu *chromaticum*, quo *lyrica* accedente instrumentorum sonu, cantata sunt & quo adhuc canimus: Tertium *enharmonicum*, quo affectus & animi motus sint concitati & quòd usitatum cum primis fuerit in *theatris & dramatibus* inservierit, quo quidem legamus, lectio ea propter ita sit formanda, ut neque *prosa* similis sit, neque tamen in *canticum* dissolvatur; Quod *Epica* poemata nequaquam ad *modos cantici* hymnive decantaverint veteres, vocem tamen inter pronuntiandum inflexerint & modo intensione, modo *submissiore* sono ea recitaverint; ea ferme ratione, quàm in *Ecclesia hodiernum Evangelia, Epistola, Passionis item historia* à diversis personis, diverso & vario vocis habitu flexuve communicantur: Quod veluti *chori in Ecclesia* recepti alternisque cantibus certatum, cujus rei origo à temporibus AMBROSII & AUGUSTINI repetit & ex SYDONIO Apollinari antiquum Antiphonarum psalmorumque alternis choris cantatorum usum ostendit; ita quoque à *dramatica ratione non ablu-*
das,

det, quæ apud *Judeos* recepta fuerit *sec. loca Matth. III, 17. Luc. VIII, 31.* Quod sicuti ad *dramata musica* non solum *visus* sed & *allio* requiratur decentem corporis motum gestusque nonnisi, & *comædia* ac *tragædia* olim *solo cantu* in honorem *GRÆCÆ* instituta, peractæ sint, postea accedente *consummatione* *dramata* fuerint, hujus actionis origo à *Ludis PITHIJS* accendenda sit, quibus *dramæ* *Pythia* ab *APOLLINE* interfecti *spectacula* sit exhibitum, & plures in *Græcia* *fabule Niobis, Orestis, Oedipi, Cæcæ, Electra, Iphigæniæ, Hectoris moribundi & similes* sint exhibitæ, ut cum *anus* *converserit*, id *græcis* *Monodia*, latinis *cantus* sit appellatus: si *duæ* *mulieres* sibi invicem responderint, *Eclogam* insigniverint, & *si plures* *simul* *cantaverint*, id *chorus* ipsis dictus sit: Quod hanc actioni & *omni* *intermixta* fuerint *varia instrumenta*, *cumpænis* *tibia*: Quod non *sympanis* tantum sed & *ceteris instrumentis* *vis cantandorum* *sedendorumque* *animi motuum* *compatat*: Quod in arte scienter instrumentis tanendi, *GRÆCI* olim reliquas nationes superaverint *numerosque* & *rythmum* tam *vocis* quam *instrumentorum* *rectissime* *calluerint*, eo quod *multitudinem terminorum* quibus *varios sonorum & tonorum*, *concentuum* *altarumque* *vocis & soni affectuum* *modos* *expresserint & indicaverint*, eorumque *linguæque* *cetera idonea* fuerit ad *cantus & dramata*, ut *Gallorum* *simul* non sit *absone*, etiam si *hamacorelense* adhibeant *sepe* *significans* & *verbum* *consonas* *terminationes* *hand* *indecoram* *poësi* *ostendant*: Quod *Musices* *usus* in *Gallia* *rudis* *olim* fuerit *codebatur* *prophætoribus*, qui à *Terra Sancta, Hierosolymis, Compostello*, aliisque *sanctis locis* *adventantes*, in itinere *sanctos* *de morte Filii DEI, Sanctorum* *vita, rebus* *gestis, miraculis & martyriis*, *extremo* *item* *judicio, hymnos* *compofuerint*, quos in *Patriam* *reverſi* *coram plebe*, ut ad *pietatem* *eandem* *converterent*, *cecinerint*: *inde* *noç* in *Italia & Gallia* *theatra* *sint* *extracta*, *ubi* *cantus* *actionibus* *vivis* *ac* *gestibus* *adjuverint*, *piosque* *theatrales* *fruptuos* *farj* *ludos* in honorem *Principum & Regum* *instituerint*: Quod *occafione* *illorum* *hæc* *ita* *multa* *post* *prophana* *argumenta* in *scenam* *sint* *proſta*, *veluti* *id* *ex* *nuptiarum* *GALEATI, Mediolanensium Ducis & ISABELLÆ* *Arragonia*, in quibus *mimorum, cantorum & histrionum* *cautibus* *ludisque* *veteres* *Poëtarum Gentilium* *exhibitæ* *fabulæ*. teste *TRISTANO* *Calcho*, obtinuerint; *aliaque* *item* *spectacula* *theatralia* *musica-*

significaque ab isto tempore in Italia sunt facti: quod in Gallia *primus*
ab homine ludos in Lutetiae suburbis JOH. ANT. BAYEUS, LAZA-
 RI BAYFII filius instituerit, inque sua domo ad hunc usum *Academi-*
as condiderit, unde varia horum ludorum in Italia, Gallia & Hi-
 spania edita sunt exempla, & quidem in *Italiæ lingua*, donec PE-
 TRINUS, Gallica lingua, exprimendis affectibus æque idonea, ea
 composuerit, & cum *Marchione Sordani* ac CAMBERTO thea-
 trum extruxerit, in quo intra septem octove annos musica spe-
 ctacula scenica exhibuerint, quæ machinarum, vestium & reliqui
 apparatus magnificentia, versuura rotunditate Musicesve deliciis
 atque ornamentis aliis, *Italorum* sic dictis operis nil quicquam con-
 cesserint, quibus accesserit, quo studium hoc tanto rectius ex-
 celeratur, ut à *Rege Christianissimo LUDOVICO XIV. Perrino &*
Italiæ potestas sit concessa, datis publicis privilegiis d. 28. Jun.
 Anno 1669. signatis tabulis, erigendi *Regiam Academiam Mu-*
sicam, in qua omnia, quæ ad *dramata & theatros ac musicas artes*
 spectant, exactius curiosusque sint investiganda; Quod tandem
 inde *spectacula ludica*, in convivis illustribus edita, cum splendidis
 item *Operibus*, quæ sub quadragesimale tempus sunt, nec dum in
Operibus aulis recepti, isti *ludi*, inter illustres genere, quo omnis
 conditionis ac status hominum personas sibi sumunt magnates,
 Durchschafft vulgo dicti, originem suam duxerint.

S. XXX. Sed properandum nobis est ad *MILLEN. II. Sec.*
VI. ubi quidem ARNOLDUS nil egit, quam ut *Religionem Luth-*
eranam & Reformationem tam felicitos, factant, diris modis calumnie-
 tas ac cavilletur; ut ergo videamus, quid ibi adversus *MUSICAM*
negatus sit. Per illud, Fandatici mo incoherenter profectus? tant invenire
 H. XVI, V, 29. p. 116. voluit Elenchi momentum ad versus LU-
 THERUM; Garrit etenim: Jedoch haben etliche seine Liebhaber von
 keiner Lebens-Arth auch allzu offenberzig geschrieben, und noch wohl
 einen Ruhm oder Fugde daraus gemacht, nur damit ihr alter Adam
 freilich auch in dieser und jener Art der Welt-Liebe, ein Exempel und
 Malich eines Besessn vor sich haben möge. Ich weiß sonst nicht, war-
 um man dergleichen Erzählungen von ihm gemacht habe, da das
 man nicht das *potestatum biliteralis*, und wann ist Theologus oder
 Pfarrer, mit einem Trunck übern Durch thut, legitimiren wollen.
 Wann man Exempel weitläuffig und selbst auf den Gabeln, in *Lutheri*
 Lebens-

Lebens Lauf gebauet wird, das ich in der Zeit nicht vernünftiger
 Vergleiche zu sich eingelassen, und als ein gedorer Schatz in der Hand
 spiele, das Sie mit Ehren und Früchten froh gesehen,
 gesungen und gesprungen, Item, das der Doktor von Tübingen zu
 Gelegenheit frölich gewesen, und nicht ungerath gelieben, das lange Zeit
 beh ihm in ziemlicher und mäßiger Leichterinnigkeit (sich) und lustig
 gewesen. Ja es wird dabei geseht, dieser Jüngling werde beweglich
 dacht, damit man daraus höre, wie sich die ehrliche Berg Art zu dem
 Berggärtens Sohr auch geseht, das er gerne mit Bescheidenheit
 gewesen. Verum, qui vel salum locum LUTHERI post
 THESIUM conferre voluit, quem Tom. 12. in lib. 3. 28. legimus,
 is facile videbit calumpnias, & pauca de illius capite dicitur, quae
 confundat obsecratorem, et iusque ad huc hodie tenent.
 Scribit ergo LUTHERUS ad PRINCIPES, quod in hunc modum
 Stam fast em eingezogen, mit und doch die Welt, nicht zu
 therus zuweisen gedacht, es mochte nach ihm die Welt, nicht zu
 re Gemüthe oft Ursach sein zu solchen Schwachheiten. Et tunc ad
 Darum wolt ich E. F. S. als einen jungen Mann lieber vernahmen
 mer frölich zu seyn zu seyn, sagen und ander guter Gesinnung
 sich fleißiger, die ich göttlich und ewlich mit E. F. S. seyn
 nen. Denn es ist doch ja Einfahigkeit über Schwermüthe, der Welt
 Tode, sonderlich einen jungen Menschen. So hat auch Gott geseht,
 das man solle frölich vor ihm seyn und will kein kranziges Doffen haben,
 wie das im MOSE oft geschriben steht, und Psalms. 126. Freu dich
 Jungling in deiner Jühend; und laß dein Herz guter Dinge seyn.
 Es glaubt niemand, was Schaden es thut, einem jungen Menschen
 Freude wehren, und für Einfahigkeit und Schwermüthe wehren. E. F.
 S. haben Magist. um Nicolam Hausmann und andere sucht, mit dem
 seyn Sie frölich; Denn Freude und guter Muth (in Ehren und
 Züchten) ist die beste Arzenei eines jungen Menschen, so auch
 schen. Ich, der ich mein Leben mit Trübsal und saurer Arbeit habe
 zubracht, such ist und nehme Freude an, wo ich bin. Ist doch
 Gott Lob, so viel Erkenntnis, das wolt mit garten Gesinnen können frölich
 seyn, und mit Danksagung selner Gaben danken; das er Sie
 schaffen und Wohlgefallen daran hat. Das ich nicht kenne, und
 mit E. F. S. unwecht gethan, wolt E. F. S. mit dem Besten
 gundiglich. Denn ich wahrhaftig bedacht, E. F. S. wolt so
 frölich

frölich seyn halten, als wäre es Sünde, wie mir oft geschehen und noch
 mal zumalen geschieht. **M**ahrlich Freude in Sünden ist der Teuffel, az
 der Freude mit guten fromen Leuten in Gottesfurcht, Sucht und Ehr
 ren, obgleich ein Wort oder Gottlin zu viel ist, gefallen Gott wohl.
E. S. G. seyn nur immer frölich beyde inwendig in Christo selbst, und
 auwendig in seinen Gaben und Gütern, er will so haben, als drumb
 da und gibt darum seines Vaters uns zu brauchen, daß wir sollen frölich seyn,
 und ihn loben, lieben und dancken immer und ewiglich. Schwermuth
 und Melancholia, wird das Alter und andere Sache selbst wohl über
 süssig bringen. Christus forget für uns und will uns nicht lassen, den
 befehl **E. S. G.** ewiglich, *Uman. Bestia foret & non homo, qui
 gaudium tale, quod salva virtute, pietate ac decore exercetur, arro
 ders vellet, precipue, cum sepius experientia teste, austeri & capi
 tositate, ab his natura & omnibus iniqui, scandalosissima, facta celare
 non potuerint, quæ in lacrimis suis ferociter latis patrarunt, id quod
 pluries mahygrunt nostrates, qui & propterea vererentur, Hypocri
 tica versari, memores eorum, quæ Es. LIIIX, 5. questione quapiam sunt
 explicata: *Nam ut incurragit sicut iuncus caput suum & ut in sacco ac si
 gere caput.* LUTHERI professio nobis erit ad hæc omnia sufficiens,
 quando *Tom. II. 2. Alenb. p. 307. ff.* scripsit: David meyhet nicht allem
 die Lieblichkeit und Süßigkeit der Psalmen nach der Grammatica und
 Musica, da die Wort zierlich und künstlich gestellet sind, und der Gesang
 oder Schone fusse und lieblich lauffet, daß da heist schöner Text und Schö
 ne Noten, sondern vielmehr nach der Theologia nach dem geistlichen
 Verstand, da sind die Psalmen recht lieblich und süsse, denn Sie tröst
 lich allen betrübten und elenden Gewissen sind, die in Sünden Angst und
 Todes Marder und Surcht und allerley Noth und Jammer stecken,
 solchen Herzen ist der Psalter, weil er den Messias singet und predigt, ein
 süßer, tröstlicher, lieblicher Gesang, wann man gleich die blossen
 Wort, ohne Noten daher liest oder sagt. &c.*

J. XXXI. Sed hæc tenuia existimavi, duriora legi II, XVI.
K. S. 9. ubi sub finem scribit: Man führte auch unter den Nahmen
 eines grossen Vitzens die Comædien in die Schulen bey Gelegenheit
 der hebräischen Comædien ein, aus dem oder nach den Muster sie an
 gestellet wurden, und zwar abermahl auf Melanchtonis Anordnung, der
 aller dieser Dinge halber ein gemeiner Lehrer voh gang Teutschland
 hiesse. *Propositio non est mei, ut de ludis scenicis peculiariter agam aut*

plenius evincitur, quomodo *veris* demum & *paucis* *restitutionibus* ad se habi-
 nec exercitia talia juvenum ac puerorum sint omnino repudianda, Qui
 DN. M. BARTHELS quaestionem: *An ludis scenici in bene constituta repu-
 blica sint tolerandi?* DN. JOACH. ZENTGRAPHI tractatum: *De ludis
 Scenicis.* DN. ELMENHORSTEN Tractatum de *Dramatologia* s. *Be-
 richt* von dem *Opern-Spielen.* & *Domina E. C. VELLEZENTZ;*
 Principalia dec. Königl. Pöhlischen und Churfürstl. Sächsischen Hoff-
 Comödianten Zeugnis der Wahrheit vor die Schau-Spiele oder
Comödien, contulit cum M. J. BENJ. RONHARDI Diss. *Pol-moralis:*
De Scenicis in republica Christiana non tolerandis; & DN. JOEL JOS.
 WINCKLERN. *Diac.* ander hohen Seiffes Kirche zu Hagdeburg,
 des heil. Vaters CHRYSOSTOMI Zeugnis der Wahrheit wider die
 Schauspiele oder *Comödien,* prudenter non minus, quam pie con-
 tulerit; is abunde perspiciet; quod & in *Adiaphor.* titibus & mo-
 dus in rebus, sint certitudinque fines, ut exercitia talia, praesertim &
 juvenibus & pueris in scholis habita, non sint penitus repudianda.
 Interea nunc quidem ad *durissimam* ARNOLDI pedem con-
 verto & ex II, XVI, XI, 30. s. p. 127. s. sequentia excerpo: Das
 Singen in den Luthertischen Kirchen war anfänglich zwar etwas einfälti-
 ger und erbaulicher eingerichtet, als weiter hin, da aus Italien und an-
 dern Orten das frembde künstliche Geplerr und Gezerre dazu kam.
 Postquam & *latinas hymnos* *latinasque* Missas & cantiones dirfus ex-
 agitaverat ex EOANO HESSO, nugatur: Es hatten die Pfaffen so
 viel hundert prächtige Kirchen aufgebauet, und mit allen Reichthum an-
 gefüllet. In Kirchen Dienst war nur ein Gaudelstret, als etwa der
 Seyden Sestrage, da hörete man ein Geschrey, als wann 1000 Wesel
 drimien und zwar aller umbs Geld, dabey weder Glauben noch Got-
 tesfurcht zu finden, & statim adj. cit: Was fernur der Antichrist mit
 denen Orgel-Pfeiffen und andern *Instrumenten* intendiret, da er Sie
 in die Kirche gebracht, hat nechst andern in der Abbildung angeführten,
 THEOPH. GROSSEBUNDEL in der Wächter-Stimme. teutsch
 und deutsch entdecket. Diese Dinge sind nun auch nach und nach unter
 den andern Hauffen canonisiret worden, da es im Anfang zwar noch
 etwas einfältig berging. Man stüdel in denen alten und ersten Kir-
 chen-Ordnung keine Nerdmable sonderlich, das der Orgeln gedacht
 werde: als etwa in grossen Kirchen, von denen die Sache hernach in die
 Kleinen kommen; Also sehet man aus der nach der Helffte des vorigen Sec.
 gemacht.

gemachten Ordnung zu Frankfurt am Main, daß erst damahls das
Musiciens-sey eingeführt worden, welches PETER. PATIENS vor eine
 grosse Noththat Gottes ausgegeben, ohngeachtet man in der Ordo-
 nung selber gesehen müssen, daß das Musiciens die Andacht hindere;
 In welcher auch schon ein Theologus damahls die Thorheiten der *Mu-
 sic*-Freunden also entdecket: Es stehet nicht einem jeden Cantor frey, nach
 seinen Gefallen die Music und das Singen einzulichten, damit nicht ein
 jeder Organist ihn eine eigene application und ein jeder *Symphonista*
 seine eigene Phantasia darin mache; die Music aber solt sonst Africa, alle
 Tage eine neue *Bestia* oder *Mißgebuhrt* ans Licht bringe. Womit auch
 ein anderer gelehrter Mann im Anfange desselben Sec. eingestummet, wie
 auch noch einer, der also geschrieben: Nun allerwenigsten kan in der Ge-
 meine die *Instrumental-Musik* gebildet werden sammt den rasselnden
 Orgel-Wercken, die ein wunderlich Geplerr der Stimmen, und die
 Stücken mit Trompeten, Pfeiffen und Geigen erschallen machen, wor-
 innen wir von den Juden und Papisten weit selten unterschieden seyn.
 Certe si unquam, tunc hic repetendum est cravus istud: *Parturi-
 unt montes, nascitur ridiculus mus!* Inveniat Arnoldus *afanos suos mille*;
 Et rudat cum istis, apud *Laibranos*, si vera diceret mavult, tales
 non inveniunt! Verum id equidem est, quod nosker GROSSE-
 BAUER in der *Wächter-Stimme* p. 204. PAPAOS inculpare vo-
 luerit, scribens: Hierzu war kein bequemes Mittel, als der Kirchen die
 Zeit-Schrieffe nehmen und verbieten, daß man in öffentl. Gottesdienst
 die Mutter-sprach gebrauchen soll, denn die Diebe, die bey der Nacht
 schleichen, pflegen die Lichter auszulöschen und des sich einer Uebertat be-
 wußt ist; der siehet gerne, daß die Rechte unterdrucket und weggethan
 werden. An statt der Schriefft sind die Bilder auffkommen, und in-
 dem Holz und Stein den Leuten zu Lehrmeistern sind gegeben, sind die
 Leute fast in Stein und Holz verwandelt worden. Weil durch die
 Psalmen und Lieder das Wort Christi unter uns reichlich eingepflanzt
 werden und wohnen kan, und aber das dem Reiche des Pabstis gang
 schädlich ist, so das Wort Christi von dem Volk gelassen, gesungen und
 getrieben wird, darum haben nothwendig die Psalmen und geistl. Lieder
 müssen der Gemeinde entzogen und allein den *Canonicis*, Mönchen und
 andern Geistlichen auffgetragen werden.

§. XXXII. Verum id & porro est, quod adversus eosdem
 scripserit: Und damit das Volk unbedessen in der Versammlung etwas

zu sehen und zu hören hätte; hat ihm der Pabst an statt der Psalmen hölzerne, zimmerne, bleyerne Pfeiffen auffhängen lassen, welche ein groß Gethön machen, und als wann Gott damit gelobet werde, die Leute überreden lassen. Und sind solche Orgel-Pfeiffen nicht anders als lebendige Bilder, des erstorbenen Christenthums, welche zwar hefftig plerren und schreyen: aber weder Hertz noch Geist noch Seele haben. Damit hat er das Volk stumm und taub gemacht, daß Sie weder Gott loben können, noch sein Wort verstunden; sondern durch der Orgel Klang und das prächtige feltzahme *Musciren* übertäubet, zur Verwunderung gezogen und an den Ohren geküßelt wurden, &c. *Interca tamen MUSICAM ipsam in genere non repudiavit. p. enim 190. s. scribit: Wie? ich meynte das Wort Christi mußte allein durch Lehren und Predigen unter uns wohnen? PAULUS sagt mein dazu. - Er befehlet, daß wir alle Weißheit hierin gebrauchen sollen, damit ja das Wort Christi reichlichen unter uns wohne: Dazu sind ein herrlich Mittel die Psalmen, Lobgesänge und geistliche Lieder in der Gemeine fleißig und erbaulich gebrauchet. Dadurch will der Heil. Geist kräftig seyn. Sagen, daß allein durch das Predigen Christi Wort reichlich unter uns wohne, ist keine Weißheit, zum Ephes. 5. stehet geschrieben, werdet voll Geistes und redet unter einander durch Psalmen und Lobgesänge und geistl. Lieder, singet und spielet dem Herrn in euren Herzen. Gleichwie die Truncken-Bolde voll Weins werden, also muß die Gemeine voll Geistes werden. Was gibt uns der Apostel für Mittel an die Hand, daß wir voll Geistes werden können? Nichts anders als Psalmen, Lobgesänge, geistl. Lieder, das ist der süsse Wein, welchen die Gemeine trincken muß, will Sie voll Geistes werden, gleichwie derjenige Gast von mir eingeladen, nicht allein angemahnet wird zu essen und zu trincken und im Herrn lustig und frölich zu seyn. Sondern ich muß ihm auch einen guten Trunck Wein vorsetzen, als durch welchen des Menschen Hertz kan erfreuet werden. Wann ich aber zu ihm spräche: Ich trinck, sey frölich und gutes Muths, gäbe ihm aber keinen guten Trunck und speisete ihm mit bloßen Worten, so würde er billig sagen, ich triebe meinen Spott mit ihm, also istts zwar gut, daß der Prediger jährlich aus den Episteln Pauli ermahnet: Freuet euch in dem Herrn, und abermahl sage ich, freuet euch. Seyd brünstig im Geist, werdet voll Geistes: Aber wo sind die Mittel zu dieser göttlichen Freude zu gelangen? Es ist ein Spott, damit*

damit die Gemeine aufgejogen wird. Sie kan antworten, und mit jenem Zobia sagen: Was soll ich vor Freude haben, die ich zu dieser Freude zu gelangen kein Mittel habe. Die rechten Mittel werden der Gemeine entzogen. Du sprichst: Sie haben Gottes Worte. Rechte so. Gottes Worte muß mit Weisheit unter uns wohnen. Das ist eine Weisheit: Gottes Wort in schöne Psalmen bringen und in annehmliche Melodien das Wort Gottes durch die Ohren ins Herz einlassen.

179. Psalm. Quod & nec Musicis, five eadem sit vocalis sine instrumentalibus, absolutus fuerit hostis, sed abufum demum improbatum. De hoc illud voluerit, illud subsequenter affatim probant; & p. 179. in eadem procedit, scribens: Ein gelehrter Mann Rahmens **W. S. EXLIGER.** de Subtil. fraget nach der natürlichen Ursache, weshalb das Gehör und der Schall größere Macht habe, das menschliche Gemüth auffzumuntern als einige andere Sinnbilder? Darauf gibt er diese Antwort: Das Gehör oder der Schall beweget innerlich den Menschen und führet ihn mit sich zu solchen Dingen, welche nicht vom Gehör herkommen können, als zur Erbarmung, zum Tödtung, zur Unacht, zur Faulheit, zur Raserey, zur Grilligkeit. Die schenftliche weibliche Göttin CYBELE machte das Gehör, der Säyenspiel so freudig, daß Sie ihr eigen Blut vergoß, will nicht sagen von den Corybantia, so durch der Cymbel Schall ganz raffend worden. Woher kömmt denn solches? Daher, daß die Lebensgeister sich im Herzen arbeiten, die zitternde und hülfende Luft in die Brust führen; und weil Sie ihres Gleichen ist, sich mit derselbigen vermischen. Dem folgen die andern Gemüthsgeister ein in die übrigen Theile des Leibes, und bewegen die Nerven oder halten Sie an sich, nach dem das Gehör gemüthlich wird: entweder, daß solches durch scharffe Geräusche summiert, oder mit wohlgestimmten Lauten ruhet, oder durch laßsamen Tact gleichsam der Ruhe nachgehrt. Gleichwie wann man der Orgel oder andern Säyenspiel die eine Säyte geschaltet wird, so zittern die andere neben gespannte Säyten: da selber soll in Menschen sich, werden geschet, nach dem der zitterliche Chor beweget, und so viel hier und dicker, als die Säyte wie viel geschet die Bereitwilligkeit. Und das ist auch die Ursache, daß wann andre Leute singen, so singen wie heimlich ihnen nach, ob ihr gleich nicht drauf, sondern in etwas anders gedemken. Das ist vielleicht zu tiefthinig. His ad huc:

cit: DN. GROSSEBAUM: Bedenke, was das Getöse der Trompeten, Flöten und Geerpauken im Kriege ausrichte, wie dadurch der allerverzagtesten Soldaten Heere ermuntert, getrieben und eingenommen werde, grausam und barbarisch zu werden, das menschliche Gemüth ablegen, dem Tode in die Klauen und der Hölle in dem Rachen. So geschäftig ist der Teuffel, sein Hölle-Reich zu mehren, daß er noch täglich allerley Künste erfindet, dadurch die Menschen in Bekier, und die Christen in Barbaren verwan delt werden. Unter dessen schlaffen wir, gedenken nicht nicht einmahl daran, wie das Reich Gottes in der Freude des Zeil. Geistes durch hierzu gehörige Mittel in der Sonne gebauet werde. Der Apostel sagt: Es sind Psalmen, Lobgesänge und geistl. Lieder: Diese Mittel brauchet der Heil. Geist als seinen Wegen, darauff er in die Herzen einzeucht, und Sie mit allerley Gutes Güte erfüllet. Wann jemand Psalmen singet, wie PAULUS sagt, im Geiste, das kan die Gemeine nicht bauen: Wann aber die ganze Gemeine im Sinne singet und gleichsam einer zu den andern durch Psalmen redet, das bessert und machet voll Geistes. Keine schönere Zusammenstimmung kan erfunden werden, als eben diese: und ist nichts anders, als ein Fürbild und Vorschein der ewigen Versammlung im Himmel. Von dem Propheten ELISA wird gelesen, daß da er einmahl weissagen wolte, er einen Spielmann zu sich gefordert, und da der Spielmann auf der Sayten spielet, da kam die Hand des Herrn auf ihn, 2. Könige am 3. Und abermahl finden wir im 1. Sam. am 10. einen Hauffen Propheten = und vor ihm her Pfalter, Pauken und Harffen, und Sie weissagend. Das menschliche Gemüth ist nicht allezeit geschickt, die göttliche Anwehung zu fassen und die geistl. Bewegung zu empfinden: Sondern es ist durch Sorge, Traurigkeit oder Furcht vermiehet, und in die äussere Sinne gestreuet, begibt sich in auswendige Phantaseyen und wird voll Unruhe. Die Göttliche Anwehung suchet und begehret einen stillen Sabbath des Herzens. Die heilige Menschen Gottes haben auch die äusserliche Mittel nicht verachtet, dadurch der Heil. Geist kräftig ist, die ausseren Sinne zu rücken zu ruffen, dieselbe in eine Gültigkeit zu bringen, und also in die zuvor tumultirende Seele sein Wort zu sprechen, das es hören gehört und vernommen werden, dazu brauchet die Kirche Psalmen, Lobgesänge und geistl. Lieder, so kan der Seelen Sabbath endlich erlangt werden. & p. 218. aurea sunt verba: Wolte man alsdenn die Psalmen und

und geschickte Spieler der Orgel durch die Orgeln und Saitenspiel
 begreift, und in guter Ordnung haltend nach der mehrer Auffin-
 dung gütlich, das was nicht böse, und welche das ins Weite
 gehet, was dorthin im letzten Pfaffen steht: Lobet ihn mit Posau-
 nen; lobet ihn mit Pöfeln und Safften. Pf. CL. Wann der Geist und
 der Mund der Gemeine Gottes den Herrn lobet, so kan man wol Po-
 saunen, Pöfeln und Safften endlich mit gebrauchen. Ec-
 cl. 1. 9. XXXIV. Quibus quidem pravis, reliquorum, quos ad-
 dunt. AONLDES, Astorum peculiarem habent in dore non
 solum, sed etiam in dore totam decilo. *Reliquorum mystici* SCRIVE-
 RI. *Reliquorum*, qui in dore Seelen. Schatz. Part. 7. p. 1056. S. 19. a
Reliquorum musica nos ad aeternam traducere voluit, scribens:
 Es wird auch bey dieser Lob und Freude nicht etwa unordentlich zuge-
 schrien, und in solche ferlige heilige Menge in gerechheit und unter einander
 einig, und die Studenten; sondern es wird ganz annuehig und lieb-
 lich gehalten seyn. Denn die Menschen in Stande dieser Unvoll-
 kommenheit sich und andere also erfreuen können durch die *Musik*; so
 ist das zu wissen; es wird dort nicht mehr im Stande der Vollkom-
 menheit geschehen können. Eine solche heile Menschen-Stimme kan das
 Geheiß der Orgeln, mit dem vortrefflich Tonchen in Mayland erzeu-
 gen, deren Stimme so gar zart und schön heisset, daß sie nicht
 höher als die Gemüther mehr ergeheth, als die anderit niederkam,
 und so die auch vornehmlich gelunghen. Diese einige aber sey gleich-
 sam dazu geborn, die Music zur höchsten Vollkommenheit zu er-
 heben und herrlich zu machen. Und was meinen wir, wie wird die
 Music nicht so schön seyn, wenn wir alle mit verklärten
 Stimmen noch ansetzen. Hier ist nicht allen eine solche lieb-
 liche Stimme gegeben; doch aber werden wir alle dergleichen haben, da
 aller Engel Stimmen und Saiten werden mit Menschen Stimmen
 vermengel werden. Es ist eine Frage unter den Gelehrten anhan-
 den: Ob auch im Himmel einige Klang Spiele werden gebrauche
 und dadurch die Freude vermehrt werden. Und beantworteten eini-
 ge die Frage mit Ja, und wollen beweisen aus dem, daß der Heil. JO-
 HANNES habe gehört einige Stimmen als der Safften Spieler
 Apoc. 7. 1. XIV. 2, daß denn auch von den vier und zwanzig Zel-
 ehen; so vor dem Lamme niederkam sind, ausdrücklich besaget wird;
 daß ein jeglicher eine Safften gehabt. Andere aber sagen: daß die
 Heil.

leseri, vor welchem ubelri Geruch die Nase zuhalten; mit niemand
 Freundschaft haben, gar keinem Dinge mehr nachdenken; oder
 über etwas seine *Judicium* stellen; noch einige *Curiosität* haben. vid.
 die *Gerichte* & *Theologie* Tom. II. p. 275. ff. Ex quibus clarum fati est,
 quod stupida ista peccata, nil pii aut generosi intus ferentia; sed vel
 ad eternum inanitatum suarum detrusa, vel ipsius diaboli melan-
 chollis abrepta; eodem furore, quo adiphora reliqua abolita vo-
 lunt, usui tanquam abuset inimica, sanctam, divinam & *intempe-
 rabilius Musicam*, nostram spretam, convulsatam & exulem plane &
 abolendam non possint non efficere. Adversus quæ *Εὐλογματα*,
 quemadmodum hætenus certavimus, ita quoque in posterum bo-
 ne animi DEO in consilio certaturi sumus; Et ut denuo excellentium
 quorundam Virorum rationem habeamus, quibus gratias non de-
 bentur exiguæ, quod Musicam excoluerint, minimum eidem ple-
 nius excolendæ operam suam navaverint, hinc iis, quibus jamdum
 occasione tractationis nostræ laudes sat meritas tribuimus, pecu-
 liaritate ratione adhuc addimus aliquos: s. c. SALOM. VAN TILL
 Digt Sang-en Speel Konst, see der Ouden als bysponder der *Syn-
 brâen*. P. I. & II. JOH. ANDR. ANGELINUM BONTEMPS. in *Hi-
 storia Musica*, DN. SHVEÏER, conf. A. E. L. Anno 1706. p. 270. &
 Anno 1715. p. 346. DN. HERSLINGIUM, DN. BEDFORD jam ci-
 tatum; BONNETUM, PETR. BURMANNUM, HELLINGWËRFF,
 SHVEÏERDECKERUM & quot non alios, Qui veluti historiam Musi-
 cæ extraxerunt liberarunt, ita quoque proposito nostro propiores multo-
 ties facti sunt, dum Musicam non abs arbitrio, & vagis Virtuosorum
 quorundam ob- & aberrationibus, sed ad ipsam textum, ejus tene-
 rens, omphasin & præcipuas variationes fideliter suspensum vo-
 luerunt. Quod & ad *Musicam in Sacris & Templis* nostris attinet,
 tunc equidem adhuc multa forent emendanda; & præcipue usus
 instrumentorum promiscuus, quæ & sæpius *prophanis*, si non plane
illicitis, actionibus miscentur, & deinde in *sacris* etiam & *divinis*
 præsto sunt, scandalum habet: interea tamen ipsa Musica scitius
 honesteque tractata, gloriam suam tam efficaciter vindicavit ad-
 versus hos, qui hætenus contradixerunt, ut non tantum superasse
 videatur ea, quæ HOMMEJUS, HUGENIUS, BOXHORNIIUS &
 plures, alii notare adhuc voluerunt, sed & in partes suas plurimos
 successive traxerit: Ita quidem Anno 1706. Londini prædiit: Holy

David. And his old english translators Cleard, ubi de profanitate
 quantum psalmodiarum publicum defendit, & si quidem fieri potest, Mu-
 fica instrumentali utendum esse, contendit, cum ipse *Psalmos* centum
 quinquagesimos palam eloquatur, canui psalmodiarum *Instrumentalem*
instrumentalem jangi debere, qua jam olim ante legem Judaeorum re-
 monialem in casu simili. ut fuerit *Miriam*. Exodei XV. 19. & in
 N. T. utendam moneat esse *Jacobus*. V. 13. & Anno 1735. DN. F. A.
 LAMPE. in *Exercit. sacris*. urget equidem, quod *Musica*. V. T. npi
 fuerit cultus spiritualis, sed tamen diu ante ipsum alicui jam dispo-
 situs fuit COCCEJUS. in *Ep. ad Ephes. c. 5. scribens* : *Ne apud veteres*
illis, fidelibus puta V. T. Crilli nobis. Si qua significatio, quae in Organis
fuit, ea cessat : Quatenus autem *Instrumentalis* & *Instrumentalis*
sunt, possunt adhiberi, dummodo id fiat, ut non recipit minimum ad sui
rapias oblectationem, sed coram qua cantantur sensu, pietatis affectu ma-
jerem relinquat portionem. Et quid multis? *Assu* quae ipsi autore
 PETRO M. Organum habent, & Musicae ipsi gemine magis
 magisque adfuefunt.

SECTIO IV.

ARGUMENTA ADVERSARIOURM ENERVANS.

Multas hic nobis terias fecerunt incomparabiles Theologi,
 DN. D. C. LOESCHERUS & DN. D. H. PIPPENGIUS.
 in *Diss. Historico-Theologica. de Sanctae per Musiam curae*, &
 I. Sam. XVI, 14. ff. ibi enim *Cap. III. §. 21. ff.* non tantum
 efficaciam Musica omnium felicissime executi sunt, sed & *Perisus. IV.*
p. 61. ff. solidissime evicerunt, quod *Musica non Vocalis, nec Instrumen-*
talis, DEO sit ingrata, ac proinde a publico ipsius cultu non sit remouenda.
 Cum & haecenus Calviniani Ingentes turbas quoad Musicam *precipue*
instrumentalem moverint nobis, id quod ex PAREO, GALVI-
 NO & URSINO declarant, ut simul argumenta ipsorum plenius
 enervaverint; hinc mihi quidem solum ARNOLDUM refutan-
 dum sumsi, probe convictus, quod si neniis hujus mali hominis
 nervum inciderim, reliquorum & errores quoad hanc causam ju-
 gulum suum decretum habeant. Hac igitur ratione cum hymnos
 & psal-

& psalmos cantatos esse negare non potuit, vid. sein erstes Christenthum II, II, p. 158. ff. de modo tamen cantandi aliqua s. 6. p. 161. nugatur magis, quam querulatur. Seligens igitur modum disputatorium, per medios terminos adversarii mei ad oppositam veritatem pertingere satago, & hinc quidem per numeros moderante divina grátia, rem totam executurus sum. Objicit igitur & fluctuat

I.) *Wess man zu den Zeiten Constantini M. noch nichts gewußt von der gekünstelten, vielweniger von der Instrumental-Music, am allerwenigsten von Capaunen, wie Balsamon ausdrücklich etinnert; Verum rudis hic in arte Musica & plane Imperitus ejusdem æstimator*

(a) *non noverat Naturam divinioreis hujus musici exercitii. Quid enim Omnipotens CREATOR concessit alicubi alium istud donum, ut eleganti gutture & tonis honestè ac dulciter modulatis, causam vel sacram vel civilem scitiùs exprimere quis valet, annon & tunc jam exhibitum Axioma J. N. obtinebit: Quicquid donatum & bonorum à benigna Natura accepisti, illud etiam fideliter ac masculine dispensa. Si etenim ars & natura nil faciunt frustra, quis igitur ad effectus promptè non concluderet: Ubi causa ipsa verè est divina & media ad finem ducentia sunt legitima, licita & honesta. Ibi &c.*

(b) *Ars imitatur naturam. Quousque igitur artificiosa constantur ipsam naturam rei proferenda & propalanda, eousque præcipua J. N. axiomata, salvò jurè Divino ac humano, in exercitium ipsum & suam Ex- & Applicationem traducendâ sunt. Sunt vero eadem sequentia: Scrutare & indagâ naturam & essentiam rerum: Considera & penitus inquire in facultates, vires & virtutes earundem: Quicquid igitur rei & viribus & facultatibus ipsius congruum est, id consecrare: Quicquid vero adversum & difforme est, id devota, atque sic ubivis ita versare, ut tibi met non obfs, nec proximo nocens. Quis ergo moderatam & divinam Musices naturam ac facultatem scrutatus, eandem detestabilem haberet, ut vel in semetipso vel in aliis odisset eandem?*

(c) *Modum castrandi homines hunc in finem, ut musice fiant aptiores, BALSAMON & nosmet omnes habemus detestabilem, sed ponamus casum & exemplum hominis, qui aut fatorem injuria, aut hominum malitiâ castratus foret, atque sic induerit facultatem*

corfons, alcius & sanaxius canendi, an DEO ingratiorem talem vocem habere possimus? an & is talis piè & religiose ac pro viribus suis canens, vitiose ageret? mihi id nec perspectum nec probatum satis, multo jure videtur.

J. II. Sed progreditur bardus ille Musices orator & arguitur

II.) Weil man allen Gliedern des Kirchen fleißig eingebunden, daß Sie kein unformlich Geschrey in der Gemeine begun Singen machen, oder etwas Unanständiges dabey thun, sondern die Christen mit grosser Andacht und Bewegung dem Herr die Lieder opffern solten. Respondeo per quam facile

(a) Non novit inscius impostor ipsam Musicam, alias calleret optime, quomodo distinguendi sint Musices *modi theatrales & sumptuosiores quicumque, & præterea tam incerta, & degener. est genuinae Musicæ psor, ut distinguere hic nec valuerit nec voluerit. Quamvis & de cætero.*

(b) Non ignarus sim eorum *Conciliorum aut PATRIUM, qui ludorum theatricalium mores ac modos ex Ecclesia, eliminatos voluerunt, sed tamen & insimul id constitit, quod illi Musicam genuinam probe ac satius cognoverint atque hinc non usum sed abusum abactum voluerint. Id etenim, quod perperam nimis, licenter, & voluptuosorum morum corruptela, ad Veneris, ad pravorum affectuum incentivam ac turpissimum fomentum a scenicis introducebatur & adversus pietatem & probitatem pugnabat, abolitum voluerunt, deplorantes, quod divinum tale donum intermixtum sit absurdis deliquis; Bene siquidem ALCIATUS in Embl. 9^a rethoricatur:*

Impiger haud cessat, funera coptexere sperta.

Humidaque artifici jungere fila manu:

Sed quantum multis vir torquet strenuus horis

Protinus ignayi ventris avella vorat.

Fœmina iners animal facili congesta marito

Lucra rapit, mundum prodigit inque suum.

Adderem:

Histrion iners animal facili congesta canenti

Lucra rapit, scenam prodigit inque suam.

Grandem ergo & insanam

(c) habeo calumniam, ac si in Ecclesia nostra *informes, vitiosas ac indecoras obtineant mores: Iniquum etenim est, inhumane aliquem*

quoniam, illi criminaliſſe objecta praſenti reſervatione dilantur & nihil eſt; quod minus ferendum ſit, quam rationem ab altero vite reſpiciere. *autem, qui non poſſit ſua reddere.* Si ad confortes ſuos dirigantur, cenſura, tunc omnia bona ferent, ſed: dum ſanctoribus etiam Mulicoſ exercitiis Fanaticum impetimus, redit illud Plauti:

Nihil eſt, Anſipho,

Quis male narravit poſſe deprimere.

Tui ad quod bene eſt, decimus, dicit, quod male eſt.

Deſex antro perſava magis ſunt murmura falſa. Weid die Muſica figuralis in der erſten Kirchen ſich gleich mit dem Antichriſtlichen Weſen angefangen, wie denn die Centuria zu *Magdaberg* mit Grund der Wahrheit geleugnet, daß dem *Gregorio* Biſchoff zu Rom die Erfindung des Singens nach den Vätern nicht zu zuſchreiben ſey; es ſey vielmehr hernach erſt unter *Justin* groſſen Eifer des Dreyens in die Kirche eingeführt, nemlich daß die Gemeine alle Worte der Schrift mit einem gebührenden Nachdruck und Geſchicklichkeit auszubringen ſolte und zuerſt die *Andacht* bewegte mülde. Wie denn der beſandte *Crato* *Arzt* ſchreibt die ſchlechte Sing Art *Gregorii* nach der Kunſt zu ſetzen und beſeſſen, da ſich auch noch zu *Ambroſio* ſelben ſolche Liebes mittel *moduliren* und veränderen. Gemeine geſingen, was ſie ſagen, ſie man habe vielmehr die Lieder geredet und angeſprochen als man ſie geſungen, damit es ja alles wohl und anſtändig zu ſeyn möge.

Sec facile ruunt, haec murmurantia ſum, quid enim

(A) abſentium magis eſt quam: hymnos *Agulatic* *deſertarios* pro cligare *attonabile*, & Muſicam ipſam figuralem habere pro *geliſem* *latine*? Inerſ. certo malorum remedium eſt ignorantia: & ſi legiſſet *ARNOLDUS* *al* ad huc legent ſolite, qui ſputa ipſis lampunt, praecpta *pariter* *Muſica figuralis*, tunc haberent quidem quod *ad huc* caſperent, murmur namque eorum *vix* deſiſſet, ſed *fama* matibus inſumul palparent, quam prope ipſi *abſentia* *divina* *ageſſerent* *modulationes* *legitimas* *exercitiis* *prolate*? Quid *viti* *um* *praeterca* eſt in *Muſica* *vota* *aa* *foalis*, *diuſimodo* *boni* *arcano* *ſiſſime* ſunt *expreſſi*? Quia *muſicam* *figuralem* *non* *dum* *didicerunt*, *num* & *his* *fraus* *contingit* & *impoſtura*, ſi *affueſſent*, ut *rebus* *ipſis* & *textibus* *factis* *aut* *aliis* *fonos* *ipſos* *conformarent*?

(b) Leg,

(b) Legi AUGUSTINUM & fidem eundem habeo. *Historicum*, quod puta ATHANASIUS tam modico flexu vocis, fecerit sonare Lectorem Psalmi, ut *pronuncianti vicinier* esset quam canenti. Sed hæc quidem non Cap. 34, sed jam Cap. 33. memorata legi, ubi taxamen adverti, quod AUGUSTINUS *figurali magis se affectum & promotum esse professus sit*, scribit enim: *Veruntamen cum reminiscor lacrymas meas, quas fudi ad cantus Ecclesia tua in primordiis recuperata fidei mea & nunc ipso commoveor, non cantus sed verbas qua cantantur: Denique da voce & convenientissima modulatione cantantur: magnum habeo huius utilitatem rursus agnosco. In fluctu inter periculum voluptatis & experimentum salubritatis, magisque adducor, non quidem irretitabilem sententiam proferens, cantandi consuetudinem approbare in Ecclesia & us per oblectamenta aurium inferior animus in affectum pietatis assurgat. Quis est igitur negari, si hoc ARNOLDINUM id non esset? Rette*

(c) abs omni *Exegesi* & sic quoque à *probo historico* id absolute requiritur, ut sedulo curet distributa, & evolutis ab evidentibus principio ratiocinationibus, dogmata & placita sua proponere intendat; nec satis est, adrogare sibi facultatem aliis res suas persuadendi, vel ventosis sermocinationibus vel provocationibus vagis, utque generalibus ad testimonia, ad sensum & auctoritatem vulgi, aut ad receptas ab antiquo opiniones vel etiam id, ut per *historicos* licet sententias, aut ea que sibi imaginatur, statim pro veris vendat. Denique nec adhibeat principia lubrica vel ita anticipata, ut erroribus possint patrocinari, suspecta enim illa sunt & falsa, si generaliter proferuntur. Nec tandem probationibus, que tantum heic aut alicubi valent, sed que ubique obtinent, utatur, ut se equaliter argumenta adduxerit. Id siquidem ARNOLDUS in bella libri quam inscripsit die R. und R. *Historia* ubique ferme facit, tanquam Eclecticis enim confusam aliquod *variarum* Opinibnum chaos ex omnibus Sectis ad exemplar Platonismi conglomeratum, orbi erudito & ipsi Ecclesie Christi obtrudere ausus est.

§. IV. Illustrationem hæc ipsa adversus ARNOLDUM innotuit fortuitus perspicuum; modo quis prudenter ac circumspecte ea, que adhuc restant, consideraverit. Repetimus igitur, quod jam supra exhibuimus *testimonium* illud *fluvium*, quod in partes suas traxit impositum l. c. §. 8. objiciens.

IV.) Weil der Autor beim JUSTINO schon gesagt: Schlechthin
singen schüßte sich nicht vor die Kinder und Unweisen, (das ist vor
die

(•) •
 & un: **habe** (L. E.) sondern mit solchen Instrumenten und Klapper, Werck
 (κροτάλον) zum Tacte singen. Deswegen auch in den Gemeinen der Syn-
 dragma des Gesanges nicht durch solche Instrumente und andere kindische
 Dinge eingeführet sey, sondern es bleibe darinnen bey einem schlechten
 Gesange. Dieser Zweck die Gemüthe mit einer Anmuth zu der Be-
 geirde dessen, was gesungen wird (welches die Instrumenta ja nicht
 thun können.)

Sed respondeo: (a) Te dia multiplicandi illa, quae jamdum pluribus
 glisner estata sunt, me itidem in codunt, si ga propter supra exhibitum
FENTZELIUM subornabor, scribit vero ille p. 710. f. l. c. Ich halte gantz
 lich davor, wenn man die vom **BOXHORN** angeführte Scribenten nach-
 schickt, Sie werden dasjenige nicht affirmiren, wofu er sie beybringt. Er
 begehrt bald Anfangs einen Fehler, indem er Justinum Martyrem vor den
 Autorem eines Buchs hätte, das nach aller heutigen Gelehrten Meinung
 aber unrichtig supponirt worden, das sind die *Questiones & responsiones*
ad Origenem. da in dem 107. Frage gefragt wird, *marum wir in der Kir-*
chen singen? da doch die Ungläubigen umb des Betrugs willen die Lieder er-
 fanden, die Juden aber wegen ihres Unverständes sie eingeführet? Der Unt-
 munt aber hebrt sich also an: *επιτιμωσθε τους ανθρωπους ουκ εστιν ηχησθαι μετ' οργων και κροταλων εν ταις*
εκκλησιαις ουδενωσπιου εκ των ασματων η χροσθαι των ποιητων οργανων και τω
ωκταν των ηχησθαι οργων αρμοσθων και υπολειπειται τι εστιν ασηλως. Der La-
 teinische Übersetzer hat nicht sowol die Worte als den Verstand ausgedrückt:
Simpliciter canere insipientibus non convenit, sed instrumentis inanimatorum & cro-
tallis cum saltatione canere. Quocirca in Ecclesiis non usus carminum per eja-
giteris instrumenta & alla insipientibus congruentia, receptus est, sed simplex can-
erio in eis manet. Auf teutsch mögte man es also geben: Denen Unverständi-
 gen (oder Kindern) kommet nicht zu das bloße Liedersingen, sondern mit
 musicalischen Instrumenten, mit tanzzen und klappern. Deswegen ist in
 denen Kirchen der Gebrauch solcher Instrumenten bey den Gesängen aufges-
 hoben, sammt andern bey den Unverständigen gewöhnlichen Sachen, und
 ist das bloße Singen gelassen worden. Hieraus erscheinet klärlieh, das
BOXHORN Justinii Worten ein ganz contrairer Vorstand angedichtet,
 als ob er den Gebrauch der Instrumenten in der Kirche zugestassen, da er doch
 diesen dem bloßen Singen schmerzlich entgegen setzet, welches in der Kir-
 chen allezeit behalten worden. *Conspicuum hic nobis est, quod BOX-*
HORNIUS & ARNOLDUS ex spurio scripto suam sententiam roborare
 voluerint, ne vero hic arbitretur, quod sua sententiae favorit **TEN-**

TZELIUS, propter ea, quae sequuntur in textu ex *Patribus*, quorum de nos rationem mox habituri sumus, hinc auctor.

(b) Simul ea, quae p. 716. illi adjecta sunt. Wann ich aber frage, meine eigentliche Meynung sagen darff, so halte ich dafür, daß die alten Sächsen-Väter, so die Music verworfen, keine Liebhaber davon gewesen, und also nicht recht *judiciren* können. Denn wer ein Liebhaber ist, wird gestehen müssen, daß sie eine rechte *medicina animi* sey, und die traurigen *melancholischen* Gedanken am kräftigsten vertreibe. Wer wolte nun sagen, daß sie auch capabel sey, die Leute in der öffentlichen Kirchen-Verammlung zu mehrer Andacht aufzumuntern? Es gehet zwar auch in unsern Kirchen bisweilen ohne *Vanität* nicht ab, und fehlet wenig, daß ich nicht Boxhorns Worte widerhole: *A qua veterum pietate multis passibus defleximus: ex quo musicorum instrumentorum consensus, in Christianorum scriptis, non adhibetur quod, sed vnum argumentum: Non aures intramus, sed Quod nisi se prostituere fana nostra, quid sit, vobis. Er* setzet hinzu: *Christus* die *Musica* eine große Gewalt habe über die Gemüther der Menschen, als ob sie mit einer ungläublichen Unghährtheit verknüpffet, wenn sie in Göttlichen und Christlichen Dingen sich auffhält. Er habe zum öfftern aus der Erfahrung gelernt, daß auf solche Weise sein Gemüth innerlich bewegt worden. Denn wenn auf die Veränderung der Music nach *Platonis* Urtheil eine Veränderung der Republicken folge, wovon *Boxhorn* etw. *Musisch* zusammen getragen; Wie vielmehr müsse Sie *contribuiren* zur Bekehrung und Reimigung der Gemüther, wenn sie mit der Majest. und Betrachtung der göttlichen Dinge verknüpffet ist? Darauf straffet er daß wilde und wüste Geschrey des *Holländischen* Vöbels, welches zur selben Zeit in denen Kirchen bey dem Singen eingerissen war, und statuiret mit *HUGENIO*, daß es nicht besser, als mit Einführung der *Orgeln*, zu *remediren*. Ich will mich aber damit nicht aufhalten, sondern zu bedenden geben, daß solches ein *Confectarium* sey der *Calvinischen* Weigerung, die *Orgeln* und andere *Instrumenten* in der Kirchen zu haben.

§. V. Sed quam vacillancia hæc etiam fuerint, quæ hæcenus urgere voluit *ARNOLDUS*, non tamen invenisse se putat; quod pueri in faba. & atroci ferme fiducia consensum *Patrum* urget, objiciens.

(V) Die übrigen *Scribenten* gehen auch alle einmüthig dahin, und verweisen die *Instrumental-Musik* in das *U. T.* Zum exempel *CHRYSOSTOMUS*: Damals waren wohl solche *Instrumenta*, damit sie ihre Gesänge darbrachten, nun aber kan man an deren statt den Leib selber brauchen. . . wenn jedes Glied thut, was Gott zu Lob gezeiget.

Esse merden Sie alle ein Psalter und Cythen, und singen ein neu Lied mit Worten, nicht mit Worten, Und ISIDORUS Pelusiora saget eben das, mit auch AUGUSTINUS, der quondamlich gedenket, daß die Cythen aus der Gemeine bleiben müsse.

Sod. & hic reverimus.

(a) Quod omnis probus & iudicio instructus pius arbiter, ex haecenus fufius jam dictis & adductis explicationibus, abunde fit convictus, ARNOLDUM de Musica Patres adductos, quam adduxisse, & interpolaverit, non minus magis festose expedivisse, quam ut Exegesam agere voluerit: Si ita scribere fas est: Die übrige Scribenten gehen auch alle einmüthig dahin, und verweisen die Instrumental-Music in das N. T. Quid fuerit illis, qui Musicam instrumentalem N. T. non tantum vindicant, sed & exercitium ejus solidum divinum cognoverunt, & vix ac profecto ad pietatem ab eis autem estimaverunt: Certe ut supra fufilem demonstrandi rationem jam vidimus, ubi à page, minimum à privatione quorundam provinciarum ad universam Ecclesiam concludere, & sequestrandos novos Christianismo affricare non verendum est, ita quoque in his suis violenter coactis testibus non aliter procedere voluit. Ut vero ad oculum istud pateat, tunc

(b) de CHRYSOSTOMO non tantum supra jam omnia alia sunt ostensa, sed & adhuc si conferre velimus, ea, quae Tom. II. p. 133 legimus, id omnino confirmant, quod Chrysofomo nunquam resuerit cum Musica nec vocali nec instrumentali, ut eandem eliminaret, sed veluti totus in illo fuit, ut theatrales & nugaces modulationes corrigeret & Musicæ genuinum usum in Ecclesiam reducere: Ita quoque vel ea propter, quod corpus exercitium velis in laudes divinas, sanioris, Musicæ defensionem fecit. Hæc vero non minus

(c) de ISIDORO Pelusiora valent, qui non disputavit, quod Musica turbulentes animi motus propulset, simul & mororem leniat & iram mitiget & luctus per lacrymas levet. De AUGUSTINO vero

(d) non modo jam omne contrarium demonstratum est, sed vel in ipsa Enumeratione in Psalmam XXXII. horridam perversionem Arnoldi ante Arnoldum correxit. Requisivit etenim Augustinus, ut simus canori auribus Domini, tanquam tuba ductiles; ductam enim & hoc est in psalmis, & in tubis ductilibus laudamus DEUM. Quod itidem volunt verba in Psalmum eundem & p. n. 242. reperta? Conficere Domino in cythara, sive tibi abundet terrenarum aliquid, gratias age illi, qui dedit: sive tibi desit, sive forte damno tibi auferatur aliquid cythariza securus. Non est enim illis tibi ablatas, qui dedit, quamvis

ribi ablatus fuerit, quod dedit. Etiam sic inquam cytherica secutus, ceteris in DEORNO. Tange cherdas in corde tuo, & dic tanquam in cythara in inferiore parte bene sonante. Dominus dedit, Dominus abstulit, sic ut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum. Jam vero cum attendis superiora dona DEI, quid tibi contuleris Præceptorum, qui doctrina celestite imbueris, quid tibi desuper ex illius veritatis fonte præceperis, convertere & ad Psalterium & psalle Domino in psalterio decem cherdarum. &c.

§. VI. THOMAS Aquinas & vel ipsè celebris Abbas AELREDUS habent, quæ aut inscitiam ipsorum produunt, aut ineptas Abascorum tunc temporis mores describunt, quæ propter & audiri non possunt: Si vero ex concessis ARNOLDI §. 9. Musica instrumentalis in vita privata & domestica nil habuit vitii; Si apud Meletianos abusus demum fuit improbasus; Si Ecclesia Græcorum nunc itidem Organa habere incipiunt, & quæ olim recusaverunt, nunc satis gratè accipiunt eadem Ecclesiæ; Si porro quidem ex ratione status in sacrario papali vox assa obtinet; Si de Organis & Musica tam choralis, quam figurali & instrumentali omnia sunt absoluta, nec ex DN. GROSGEBAUER nec ex DN. BRUNNEMANNO, aut aliis eorundem improbatio induci potuit; & si tandem omnia reliqua quæ ARNOLDUS in subsequentibus adhuc urgere voluit, in casum jam abierint; Mihi vero extensior jam hujus tractationis Opera finem imperet, ut de tædio, nugarum Arnoldianarum nil adhuc peculiariter memorem; tunc inter concordem rectius sentientium approbationem & consensum, nil superesse mihi reor, quam ut portum attingens, vela contraham & compendium quoddam totius nostræ causæ daturus, iis quidem verbis causam meam finiam, quæ PETR. LABBE in *Elogiis sacris*. L. II. Ludo 6. p. 142. ff. hoc declamavit tenore;

Favete linguis, Auditores, loqui Musica cupit, & audiri. Res nova quatuor voces audiuntur, & una loquitur, quatuor loquuntur, & una auditur, quatuor canunt & idem concinunt: Quale hoc artis mysterium? Si quatuor voces canunt, unde idem concinunt? Si idem concentus est, unde idem gravis, & levis, depressus & subtilis, acutus & obtusus? unde idem attollitur, & depressitur, assurgit & descendit, deslellit ab imo & declinat à summo? Quin imo hoc ipsum est Musica, contrariarum vocum concordia dissidentium sonorum amicitia, gravium, & levium sonorum societas, plurium unitas, omnium harmonia.

Quatuor soni sunt dum in guttore nascuntur, quatuor dum in aère formantur, quatuor voces dum ex ore procedunt, quatuor dum aures sibi tenent, sed plures in unam coalescunt, dum inter se cœiunt.

Ingenio.

Ingeniosa pugna in qua si hostes divisos spectes, nihil infensus, si conjuncti nulli amicus, gravis & levis, depressus & sublimis, infensi hostes ante pugnam, ita vires suas pugnando attemperant, ut dum omnes vincunt & nullus vincitur, mirabili consensu in unum coeant: Sic tamen in unum plures coeunt ut nullus intereat, miscentur nec confunduntur, unus & plures, amici & contrarii. Imo ideo unus ex pluribus nascitur, quia plures pugnant, ideo consentiunt, quia dissentiunt, pax ex pugna, ex lite concordia, ex pluribus unitas, ex omnibus exsurgit mirabilis Musica.

Miraris factum, audi inventum: Ingeniosa voces diversas itinerum vias eligunt, ut eodem tendant, descendunt ut assurgant, attolluntur, ut descendant, fugiunt ut assequantur, & ideo sibi occurrunt, quia se invicem fugiunt: dum enim vox levis attollitur, dum gravis deprimitur, assurgens ab imo graviores attollit, declinans à summo leviores deprimat, sublimis evehit depressam, acuta excusat obtusam, sic dum una assurgit, altera decedit: dum hac premit illa fugit: dum omnes vincuntur, omnes vincunt.

Ex ea pugna vox una nascitur, atque hac est vox illa mirabilis, qua eadem antecedit, & sequitur, fugit & apprehenditur, prior seipsa, & posterior, gravis & levis, depressa, & sublimis, obtusa & acuta, hilaris & mesta: atque hac est ingeniosa Musica, vox una & plures, ex pluribus una mirabilis harmonia.

SOLI DEO GLORIA.

COROLLARIA.

- (1.) **MUSICA** ut nemini nocet, sic præcipue **Oratori & Theologo** admodum est necessaria.
- (2.) **MUSICA** & est *scientia* & est *ars*.
- (3.) **SAUL** per *Musicam non curatus*.
- (4.) **Musica vocalis** & tempore & natura prior est *instrumentali*.
- (5.) *Adiaphora* sunt toleranda, quia salva libertate Christiana, abrogari non possunt.
- (6.) Non dantur *Actiones indifferentes*.
- (7.) *Vox, sonus & tonus, germ. Wort und Stimme*, differunt ut latius & angustius.
- (8.) Non omni cum veritate consentit tritum illud: *Castores amant humores!*

NOBILISSIMO, CLARE DOCTO & PEREGREGIO
VIRO - JUVENI,

DN. JOH. NIC. WILH. SCHULTZII,

Philosophiæ & Theologiæ Studioſo Solertiſſimo
ac Eruditiſſimo,

Amico Suo ex meritis dilectiſſimo,

Salutem precatur omniſigenam

PRÆSES.

Habent id florida inter homines *INGENIA*, ut facile comparari
ſint cum *ARBORIBUS*, ultra modum fertilibus; *Veluti* enim
gemmas pariunt & protrudunt innumeras ſempe, nec
mensuram numerum ad flores ipſos adigunt, ne ubiſque
ant eandem, nos nature facere & abſolvere non poſſent; Ita enim
modo avida *STUDIIUM* intrant palæſtram, ſed & uſus
non ſufficit orbis, & vorare magis quam mandere cibos
literarios videtur, nullibi exſatiati, aut ſapores modo
vini epuli, quod ſufficeret, ſed labor
potius curis & ſudoribus, omnibi circumvagantes, ut
ſubſiſtendum fore rati ſint. Cadit quidem alicubi, hic
vires & uberrimus adeo vigor in ſiniſtras partes, ut
plures ex omnibus aliquid, & ex toto nihil ſolide
acquirant; Verum & multoties dum figitur fugax
MERCURIUS, iſtiusmodi *ingenia* palmam ſortuntur
indomptabilem, cum
animis iis ſolidius quodque ſtudium in *NATURAM*
quaſi, & cum
cumveſtiuntur eos elegantioribus accedant
indumentis, gratior, quia
mirabilis eſt ex pulchra & multifariam exulta
mente veniens uberrima
Virtus. Talem itaque *TE* inveni, habeo, iudicoque,
& poſtremo
feliciffimis ingeniis *TE* adrogandum, quin jam
adregatam expertus ſum.
Amiciſſime & Dilectiſſime DN. SCHULTZII; Eſtote
hinc modo porro
fortiffimis Tuis & in rem quamcumque
ſeliciffimis ac honatiſſime deſignatiſſimis
motibus, ad colophaneas exoptatiſſimum, & *PATRIÆ*, & *ECCLEſIÆ*,
& *PARENTI*, & *AVO*, & omni celebri *Tuæ* *Familiz*,
vires ſub umbra
vino! florida & ad admirationem
noque fertiſſima *Arbor*. Faxit
Deus! Cui *TE* preces mea
ardentiſſime commendant, Vale!

è Muſeo, III. Idum Februarii, Anno

MDCCXXII.

